

Nr 190.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag angående ändrad lydelse av 12 § lagen den 2 juni 1933 (nr 269) om ägofred m. m.; given Stockholms slott den 5 april 1940.

Under åberopande av bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen att

dels antaga härvid fogade förslag till lag om ändrad lydelse av 12 § lagen den 2 juni 1933 (nr 269) om ägofred,

dels ock bifalla de förslag i övrigt, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

A. Pehrsson-Bramstorp.

Förslag

till

**Lag angående ändrad lydelse av 12 § lagen den 2 juni 1933
(nr 269) om ägofred.**

Härigenom förordnas, att 12 § lagen den 2 juni 1933 om ägofred skall erhålla följande ändrade lydelse:

12 §.

Där inom — — — §§ stadgas.

Har statsbidrag beviljats till utförande av åtgärder för skogsproduktionens höjande enligt skogsvårdsplan, fastställd av skogsvårdsstyrelse för viss del av län, må Konungen rörande länsdelen på framställning av skogsvårdsstyrelsen meddela förordnande som i första stycket sägs.

Inom län eller länsdel, där förordnande enligt första eller andra stycket gäller, må stängsel enligt 2 § ej fordras mellan ägor, som utgöras av skogs- eller utmark, med mindre stängsel mellan ägorna fanns den 1 januari 1933.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1940.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 8 mars 1940.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, ERIKSSON, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ.

Efter gemensam beredning med cheferna för justitie- och finansdepartementen anför chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Pehrsson-Bramstorp:

I årets statsverksproposition har Kungl. Maj:t på min hemställan föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, å kapitalbudgeten, fonden för förslag till statsverket, till Åtgärder för ökad skogsproduktion i Norrland m. m. för budgetåret 1940/41 beräkna ett reservationsanslag av 1,000,000 kronor.

Jag torde nu ånyo få anmäla denna fråga.

Inledning.

Genom beslut den 12 maj 1939 bemyndigade Kungl. Maj:t chefen för jordbruksdepartementet att tillkalla högst fem utredningsmän för att verkställa utredning rörande de möjligheter, som föreläge att snabbt skapa nya skogstillgångar i vissa delar av Norrland. På grund av detta bemyndigande tillkallade jag samma dag såsom utredningsmän sekreteraren i skogsvårdsstyrelsernas förbund, jägmästaren E. A. F. Lundh, ordförande, samt skogschefen E. W. Ronge, ledamoten av riksdagens andra kammare E. H. Lindberg, hemmansägarna C. A. Strömbäck i Korpikå och A. Rådström i Me-selefors. Den 2 februari 1940 ha utredningsmännen, vilka antagit benämningen Norrländska skogsproduktionsutredningen, avlämnat betänkande med förslag till åtgärder för befordrande av produktionen å enskilda skogar i vissa delar av Norrland (stat. off. utr. 1940: 3). Över betänkandet ha yttranden avgivits av statskontoret, riksräkenskapsverket, lantbruksstyrelsen, egnahemsstyrelsen, länsstyrelserna i Kopparbergs, Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län, flertalet av hushållningssällskapens

och landstingens förvaltningsutskott samt skogsvårdsstyrelserna i nämnda län, centralrådet för skogsvårdsstyrelsernas förbund, svenska skogsvårdsför-
eningen, Norrlands skogsvårdsförbund, Sveriges skogsägareförbund, skogs-
ägareföreningarnas riksförbund, svenska trävaruexportföreningen och
svenska vall- och mosskulturföreningen. Övriga länsstyrelser, skogs-
vårdsstyrelser samt hushållningssällskaps och landstings förvaltningsutskott
ävensom försäkringsinspektionen ha avgivit yttranden över endast vissa i be-
tänkandet avgivna förslag. Därjämte har inkommit en skrivelse, underteck-
nad av 1,424 personer i Västerbottens läns lappmark.

De nu framlagda förslagen avse att genom ökad bidragsverksamhet under-
stödj skogsproduktionen i de fyra nordligaste länen samt vissa delar av Kop-
parbergs län. De skogar, som beröras av dessa förslag, äro följande, nämligen
skogar lydande under lagen om vård av vissa skogar inom Västerbottens
och Norrbottens läns lappmarker med flera områden, skogar i Västerbottens
och Norrbottens län, beträffande vilka lagen om allmänningsskogar i Norr-
land och Dalarna äger tillämpning, skogar i Västernorrlands, Jämtlands,
Västerbottens och Norrbottens län, vilka äro underkastade bestämmelserna
i skogsvårdslagen, samt i 4 kapitlet av skogsvårdslagen avsedda svårföring-
rade skogar och skyddsskogar i Kopparbergs län, vilka tidigare lytt under
lagen angående skyddsskogar. I betänkandet ha även framlagts förslag om
ändringar i lagen om ägofred avseende att underlätta möjligheterna till betes-
reglering samt att i viss omfattning förbjuda får- och getbetet. I detta sam-
manhang torde jag få erinra därom, att frågan om understödandet av skogs-
produktionen genom ökad bidragsverksamhet även upptagits till behandling
av 1936 års skogsutredning i dess den 26 november 1938 avgivna betänkande
med utredning och förslag rörande åtgärder för främjande av en ändamåls-
enlig virkesproduktion (stat. off. utr. 1938: 58).

Utredningen har till en början i betänkandet lämnat en översikt dels över
de skogligen förhållandena inom de områden, som beröras av dess förslag,
och dels över gällande skogsvårdslagstiftning beträffande dessa skogar. I
fråga om denna redogörelse tillåter jag mig hänvisa till utredningens be-
tänkande (sid. 9—40). Utredningen har därefter i betänkandet framlagt
ett program för skogsvården å ifrågavarande skogar. Jag torde till en början
få lämna en redogörelse för utredningens skogsvårdsprogram.

Utredningens skogsvårdsprogram.

Utredningen har framhållit, att de produktionsbefrämjande åtgärder, som
kunde övervägas för ifrågavarande skogar, vore föryngringsåtgärder, röj-
ningsgallring i unskog och stavskog, skogsutdikning samt åtgärder för för-
bättring av avsättningsförhållandena genom anläggning av drivningsvägar.
Utredningen har i betänkandet behandlat behovet av var och en av dessa
åtgärder i fråga om dels skogarna i Norrbottens och Västerbottens läns

lappmarker, dels skyddsskogar och förutvarande skyddsskogar samt enskilda skogar i Särna och Idre socknar, dels ock övriga enskilda skogar i de fyra nordligaste länen. Det av utredningen framlagda skogsvårdsprogrammet avser den närmaste tjugårsperioden.

Beträffande föryngringsåtgärderna och omfattningen av dessa å skogarna i Norrbottens och Västerbottens läns lappmarker har utredningen till en början framhållit vikten av att *betesfred* genomföres i fråga om de skogar, å vilka sådana åtgärder skola vidtagas. Härom har utredningen uttalat bland annat:

Som allmän regel vid utförande av åtgärder för skogsföryngring gäller, att kulturytan måste skyddas mot betning av kreatur. Djuren förorsaka nämligen genom tramp och bett svåra skador å skogsodlingarna, som de gärna uppsöka, emedan gräsbetet i allmänhet är något bättre på dessa kalfläckar än annorstädes. Där husdjuren beta i skogen, måste förekommande skogskulturer därför inhägnas. Även de naturliga föryngringarna lida ofta svårt av skogsbetet. Förutom den förstörelse av barrträdsplantor, som betesdjuren åstadkomma, förorsakas genom avbetning av unga lövplantor en systematisk utrotning av den i föryngringarna ofta värdefulla björken.

Inom mycket stora delar av lappmarkerna är betesdjurens skadegörelse så påfallande, att det är meningslöst att verkställa skogsodlingar utan att bereda plantorna effektivt skydd. Utvägen att inhägna kulturområdena anser utredningen icke kunna ifrågakomma annat än i mycket begränsad utsträckning på grund av de stora kostnader, som skulle uppstå för de många skogsodlingsområdena. En sådan lösning är dessutom oförenlig med ett skogsvårdsarbete, som åsyftar att möjliggöra full produktion på de stora föryngringsområdena, ty de naturliga återväxterna kunna rimligtvis icke lämnas åt sitt öde, samtidigt som kostsamma kulturåtgärder vidtagas på andra håll.

Av angivna skäl betraktar utredningen genomförandet av betesfred som en i regel oundgänglig förutsättning för inledande av en intensivare skogsvårdsverksamhet i lappmarkerna. Skogsvårdsarbetet bör därför föregås av betesreglering, och genomförandet av sådan reglering förutsätter anläggning av betesvallar.

Skogsåterväxten är i lappmarkerna och vissa utanför lappmarkerna belägna områden utsatt för skadegörelse även från renarnas sida. Skadorna kunna på vissa trakter, där renarna pläga hålla till, lokalt vara rätt stora men synas i stort sett icke vara mera betydande. Utredningen har på grund härav icke ansett sig böra närmare ingå på denna fråga men förutsätter, att i de fall, då renbetningen väntas försvåra det skogsvårdsarbete, varom utredningen framlägger förslag, skogsvårdsstyrelsen skali genom vederbörande myndigheter söka vinna rättelse av förhållandet.

Rörande omfattningen av *skogsvårdsåtgärderna* har utredningen — efter att ha erinrat om att de skogar som i lappmarken lyda under 1932 års lappmarkslag omfatta dels 1,527,000 hektar skatte-, frälse- och kronohemman samt krononybyggen och dels 124,000 hektar husbehovsskogar — sammanfattningsvis anfört i huvudsak följande.

Under de närmaste tjugu åren beräknas följande arealer av nämnda skogar böra bliva föremål för *å t e r v ä x t å t g ä r d e r*, nämligen hyggesrensning 415,000 hektar, markberedning 70,000 hektar, bränning med sådd 89,000 hektar, sådd 66,000 hektar, plantering 18,000 hektar, hyggesdikning 34,000

hektar samt bredsådd 9,000 hektar. Den totala arealen av den skogsmark under lappmarkslagen, som skall övergå med en eller flera av dessa åtgärder utgör 446,000 hektar eller 29 procent av hela skogsmarksarealen inom denna grupp. För husbehovsskogarna, som äro av väsentligt sämre bonitet, föreslås återväxtåtgärder å något mer än 20,000 hektar eller omkring 18 procent av hela skogsmarksarealen av dessa skogar, vilka åtgärder i huvudsak bestå av hyggesrensningar.

Därjämte föreslås vissa återväxtåtgärder å *allmänningsskogar*.

Röjningsgallringar i ungskog och stavaskog föreslås till utförande å *skatte-, frälse- och kronohemman samt krononybyggen* å 262,000 hektar eller 17 procent av hela skogsmarksarealen, samt å *husbehovsskogar* å 7,000 hektar eller 6 procent av hela skogsmarksarealen. Även å *allmänningskogarna* beräknas vissa röjningsgallringar böra komma till utförande.

Förutom de här ovan angivna åtgärderna för skogsförnyring och beståndsvård har utredningen föreslagit utförande i mera begränsad omfattning även av skogsdikningar, som ej äga samband med återväxtåtgärder, samt anläggningar av större drivningsvägar för virke. Utredningens förslag avser alla åtgärder av ifrågavarande slag, som enligt utredningens uppskattning böra komma till utförande inom nämnda landsdelar under tjuuguårsperioden. Däri innefattas sålunda såväl sådana åtgärder för skogsförnyring, som lagligen åvila markägarna, som ock vissa andra åtgärder, som skogsägarna kunna väntas utföra av egen drift eller med de bidrag, som för närvarande finnas tillgängliga därför.

Det för samtliga ifrågavarande skogar sålunda framlagda tjuuguåriga skogsvårdsprogrammet är av följande omfattning i *tusen dagsverken* räknat:

	Norr- bottens läns lapp- mark	Väster- bottens läns lapp- mark	Norr- o. Väster- bottens läns kustland	Jämt- lands län utom skydds- skogarna	Skydds- skogar (nuva- rande o. förut- varande)	Väster- norr- lands län	Särna och Idre sock- nar	Summa
Åtgärder för skogsförny- ring	1,212	2,222	800	1,100	700	1,100	—	7,134
Beståndsvård (röjningsgall- ring)	194	648	650	1,145	140	1,000	20	3,797
Skogsutdikning, som ej ut- föres i samband med återväxtåtgärder	240	360	1,680	1,120	—	560	—	3,960
Summa skogsvårdsåtgärder	1,646	3,230	3,130	3,365	840	2,660	20	14,891
Betsanläggningar	300	650	1,850	550	—	1,100	—	4,450
Summa summarum	1,946	3,880	4,980	4,755	—	3,760	20	19,341

Någon siffermässig utredning rörande omfattningen av åtgärderna för avsättningsförhållandenas förbättring har utredningen ej verkställt.

I fråga om skogsvårdsprogrammets omfattning tillåter jag mig i övrigt hänvisa till betänkandet (sid. 41—62). Utredningen har även verkställt en undersökning rörande den inverkan skogsvårdsprogrammets genomförande komme att få på tillgången av arbetskraft inom området för programmet (sid. 131—141).

Skogsvårdsarbetets bedrivande å de enskilda skogarna enligt nu gällande bestämmelser m. m.

I syfte att undersöka i vad mån utredningens skogsvårdsprogram kan inom skäligen tidrymd realiseras med anlitan­de av hittills prövade metoder för bedrivande av skogsvårdsarbete har utredningen lämnat en översikt över de vägar, som nu följas för det enskilda skogsvårdsarbetet inom landet. Härvid har utredningen till en början redogjort för gällande författningsbestämmelser för vården av ifrågavarande skogar. Rörande innehållet i denna redogörelse hänvisas till betänkandet sid. 63—65.

För att befordra skogsvårdsåtgärder å enskilda skogar ha statsmakterna anvisat bidrag utan återbetalningsskyldighet direkt till skogsägare. De anslag, som hittills stått till förfogande härför, äro statens skogsutdikningsanslag, statens skogsodlingsanslag, anslaget till vissa tillfälliga skogsvårdsåtgärder å enskilda skogar samt anslaget till väg- och flottledsbyggnader å skogar i enskild ägo. Därjämte har domänstyrelsen disponerat särskilda anslag för skogsvård å vissa enskilda skogar. Även skogsvårdsstyrelserna ha vid sidan av förstnämnda fyra anslag på olika sätt ekonomiskt bisprungit skogsägarna med anlitan­de av egna tillgångar.

Innan jag ingår på utredningens förslag torde jag i anslutning till vad utredningen anfört få lämna en redogörelse för nämnda bidragsverksamhet.

Statens skogsutdikningsanslag anvisades första gången för budgetåret 1927/28. Det har sedermera utgått med följande belopp:

År	Kronor	År	Kronor	År	Kronor
1927	200,000	1932	1,000,000	1937	700,000
1928	300,000	1933	750,000	1938	600,000
1929	500,000	1934	750,000	1939	500,000
1930	700,000	1935	900,000		
1931	800,000	1936	900,000		

Anslaget har sålunda för budgetåren 1927/28—1939/40 utgått med tillsammans 8.6 miljoner kronor. Vid prövning av allmänna beredskapsstaten för budgetåret 1939/40 har riksdagen medgivit, att Kungl. Maj:t må, under för beredskapsstaten gällande förutsättningar, under nämnda budgetår bevilja statsanslag intill 300,000 kronor utöver det för budgetåret anvisade beloppet för statens skogsutdikningsanslag.

För bidrag från anslaget lända till efterrättelse bestämmelserna i kungörelsen den 27 juni 1927 (nr 270) med däri gjorda ändringar (kungörelserna nr 273/1930, 581/1933, 422/1937, 451/1938 och 118/1939). Vidare har Kungl. Maj:t samma dag utfärdat cirkulär (nr 273) till samtliga skogsvårdsstyrelser och skogssällskap med föreskrifter rörande tillämpningen av förstnämnda kungörelse, vilket cirkulär sedermera i vissa delar ändrats (cirkulär nr 275/

1930 och 79/1931). Bestämmelserna rörande anslagets användning innehålla i huvudsak följande.

Från statens skogsutdikningsanslag kan anvisas dels statsbidrag till utförande inom område, varå skogsvårdslagen eller lagen om vård av vissa skogar inom Västerbottens och Norrbottens läns lappmarker m. fl. områden eller lagen om allmänningsskogar i Norrland och Dalarna äger tillämpning, av torrlägningsföretag, vilka avse höjande av alstringsförmågan hos mark med hänsyn till dess utnyttjande för skogsbörd, dels ock särskilt förvaltningsbidrag. Ansökan om statsbidrag göres hos vederbörande skogsvårdsstyrelse, som, där ej styrelsen finner ansökningen omedelbart böra avslås, föranstaltar om upprättande av förslag till utförande av företaget. Dylikt förslag skall, därest och i den mån i företaget ingående torrlägningsarbete anses böra vidmakthållas under längre tid än tio år, eller antagas kan, att med hänsyn till allmän eller enskild rätt hinder möter mot företaget, upprättas vid syneförrättning enligt 10 kap. vattenlagen.

Statsbidrag till visst företag eller del därav kan av skogsvårdsstyrelse beviljas under förutsättning, att styrelsen finner nyttan av torrläggningen minst motsvara kostnaden därför. Skogsvårdsstyrelse skall tillse, att bidrag främst lämnas till sådana företag, som befinnas mest förtjänta av understöd. Statsbidrag må icke utgå för sådant i torrläggning ingående arbete, vartill annat statsunderstöd i form av bidrag eller lån eller bidrag från skogsvårds-kassa förut utgått eller utgår. Den omständigheten, att till annan del av företaget än bidraget avser eller till upprättande av förslag till företaget statsunderstöd eller bidrag från skogsvårds-kassa utgått eller utgår, utgör icke hinder för bidrags beviljande.

Statsbidrag kan beviljas till högst fyrtio procent — i de fyra nordligaste länen från den 1 juli 1938 högst femtio procent — av den utav skogsvårdsstyrelsen godkända kostnaden för torrlägningsarbetet. I fråga om torrlägningsföretag i Norrland och vissa delar av Kopparbergs och Värmlands län kan, där läget å arbetsmarknaden därtill giver anledning, efter Kungl. Maj:ts medgivande statsbidrag beviljas till högst sextio procent av samma kostnad. Bidrag må ej utgå till aktiebolag.

Med den, som mot åtnjutande av statsbidrag från anslaget åtager sig ett torrlägningsarbete, skall skogsvårdsstyrelsen upprätta skriftligt kontrakt. Genom dylikt kontrakt skall bidragstagaren bland annat förbinda sig att inom bestämd tid fullborda torrlägningsarbetet i överensstämmelse med av styrelsen fastställd arbetsplan. Har förslag till företaget upprättats vid syneförrättning enligt 10 kap. vattenlagen, skall i kontraktet intagas erinran om den underhållsskyldighet, som åvilar vederbörande delägare. I annat fall skall bidragstagaren förbinda sig att underhålla torrlägningsarbetet i den omfattning och under den tid, högst tio år, som i kontraktet bestämmes. För fullgörande av kontraktet ävensom, därest mot kontraktet brytes, för återbärande av lyftad del av statsbidraget jämte därå upplupen ränta, skall ställas säkerhet, som av skogsvårdsstyrelsen godkännes. Det tillkommer styrelsen att hava inseende över torrlägningsarbetets utförande samt att meddela slutligt godkännande av detsamma.

Från den med anlitande av anslaget bedrivna verksamhetens början år 1928 till och med år 1938 ha sammanlagt kontrakterats cirka 19,800 företag med en båtnadsareal av 160,300 hektar, varav avsynats och godkänts 15,100 företag med en båtnadsareal av 126,700 hektar.

För bestyret med verksamhetens handhavande ha skogsvårdsstyrelserna

tillgodonjutit förvaltningsbidrag från anslaget, utgående med högst 18 procent å det för utdelning såsom statsbidrag anvisade beloppet.

Statens skogsodlingsanslag anvisades första gången för budgetåret 1930/31. Anslaget har utgått med följande belopp:

År	Kronor	År	Kronor	År	Kronor
1930	600,000	1934	350,000	1938	160,000
1931	400,000	1935	500,000	1939	100,000
1932	350,000	1936	350,000		
1933	350,000	1937	400,000		

Sammanlagt har sålunda för budgetåren 1930/31—1939/40 anvisats anslag å 3.56 miljoner kronor. För budgetåret 1939/40 har å särskild beredskapsstat uppförts ett förskottsanslag till statens skogsodlingsanslag å 100,000 kronor.

Bestämmelser om anslagets användning ha meddelats i kungörelsen den 27 juni 1930 (nr 270) med däri genom kungörelserna nr 582/1933, 423/1937 och 452/1938 gjorda ändringar. Nämda dag utfärdade Kungl. Maj:t jämväl cirkulär (nr 271) till samtliga skogsvårdsstyrelser och skogssällskapet med föreskrifter rörande tillämpningen av sagda kungörelse, vilket cirkulär ändrats i viss del genom cirkulär nr 78/1931. Ifrågakvarande bestämmelser innebära i huvudsak följande.

Från statens skogsodlingsanslag må anvisas bidrag till utförande å samma skogar, för vilka skogsutdikningsanslaget står till disposition, av företag, som avser skogsodling eller annan åtgärd för vinnande av ändamålsenlig skogsproduktion å följande marker med otillfredsställande skogstillstånd, nämligen: 1:o skogsmark, som helt saknar trädvegetation eller är bevuxen med blott enstaka träd (typ 1); 2:o vanhävdad skogsmark, där skogsbeståndet är av synnerligen otillfredsställande slutenhet och tillika i väsentlig mån saknar utvecklingsmöjligheter (typ 2); samt 3:o skogsmark, som är bevuxen med s. k. stavaskogsbestånd (typ 3). Beträffande mark, som omförmäles under 2:o), må bidrag utgå allenast under förutsättning, att avsättningsvärdet å det virke, som bör avverkas å marken för erhållande av nöjaktig föryngring, understiger kostnaden för de åtgärder, som för sådant ändamål böra utföras. Statsbidrag må ej utgå till torrläggningsföretag, som avser höjande av alstringsförmågan hos mark med hänsyn till dess utnyttjande för skogsbörd, eller till åtgärd, som någon enligt gällande eller äldre skogsvårdslag är pliktig vidtaga, dock att statsbidrag må lämnas till utförande av erforderliga återväxtåtgärder efter avverkning, som verkställts för erhållande av nöjaktig föryngring å mark, varom förmäles under 2:o) eller 3:o), ävensom till utförande å skogsmark, varå lagen om vård av vissa skogar inom Västerbottens och Norrbottens läns lappmarker m. fl. områden äger tillämpning, av återväxtåtgärder, som äro så betungande att vederbörande skogsvårdsstyrelse funnit skäligt medgiva begränsning av den markägaren enligt nyssnämnda lag åliggande skyldigheten i fråga om vidtagandet av åtgärder för återväxtens betryggande.

Ansökan om statsbidrag göres hos vederbörande skogsvårdsstyrelse som, där ej styrelsen finner ansökningen omedelbart böra avslås, föranstaltar om upprättande av förslag till utförande av företaget. Finner skogsvårdssty-

relsen, att företaget eller viss del därav angår mark, som bör användas för vederbörande fastighets eller därmed sambrukad fastighets behov såsom betesmark för ordnat betesbruk eller eljest för annat ändamål än skogsproduktion, må bidrag ej lämnas till företaget eller sagda del därav.

Statsbidrag kan av skogsvårdsstyrelsen beviljas under förutsättning, att styrelsen finner nyttan av företaget minst motsvara kostnaden härför. Styrelsen skall tillse, att bidrag främst lämnas till företag, som äro mest förtjänta av understöd. Bidrag må icke utgå till sådant företag, vartill annat statsunderstöd i form av bidrag eller lån eller bidrag från skogsvårds-kassa förut utgått eller utgår. Den omständigheten, att till upprättande av förslag till företaget statsunderstöd eller bidrag från skogsvårds-kassa utgått eller utgår, utgör dock icke hinder för bidrags beviljande.

Statsbidrag kan beviljas till högst femtio procent av den utav skogsvårdsstyrelsen godkända kostnaden för företaget. I sagda kostnad må, där styrelsen finner erforderligt att det område, som företaget avser, inhägnas eller att annan hägnadsåtgärd för områdets fredande mot betesdjur vidtages, inräknas ersättning för åtgärdens utförande. Bidrag må ej lämnas till annan än den, som med ägande- eller fideikommissrätt innehar marken. Aktiebolag må icke erhålla bidrag.

Med den, som mot åtnjutande av skogsodlingsbidrag åtager sig arbete, skall skogsvårdsstyrelsen upprätta skriftligt kontrakt, och skall därvid iakttagas bland annat följande. Genom kontraktet skall bidragstagaren förbinda sig att inom bestämd tid fullborda i företaget ingående arbete i överensstämmelse med av styrelsen fastställd arbetsplan. I kontraktet skall, om förhållandena därtill giva anledning, intagas föreskrift, att bidragstagaren är pliktig att enligt styrelsens bestämmande inhägna det område, som företaget avser, eller vidtaga annan hägnadsåtgärd, som på ett betryggande sätt fredar området mot betesdjur, och att underhålla för sådant ändamål uppförd hägnad intill dess å området uppkommen skog nått den utveckling, att den ej längre är att räkna såsom plantskog. Därjämte skall föreskrivas, att skoga, som uppdragits med hjälp av statsbidraget, skall av bidragstagaren vidmakthållas, intill dess densamma ej längre är att räkna såsom plantskog.

För fullgörande av kontraktet ävensom, därest mot kontraktet brytes, för återbärande av lyftad del av statsbidraget jämte därå upplupen ränta skall, om ej skogsvårdsstyrelsen finner skäl att därifrån medgiva befrielse, ställas säkerhet, som av styrelsen godkännes. Det åligger skogsvårdsstyrelsen att öva tillsyn därå, att arbete, varom kontrakt blivit upprättat, utföres på ändamålsenligt sätt samt att meddela slutligt godkännande av arbetet.

För bestyret med nu avhandlade verksamhet ha skogsvårdsstyrelserna uppburit förvaltningsbidrag efter i huvudsak enahanda grunder som i fråga om statens skogsutdikningsanslag.

Alltsedan bidragsverksamhetens början år 1930 samt till och med år 1938 ha inalles kontrakterats cirka 15,400 företag med en areal av 115,300 hektar. Därav ha avsynats och godkänts 12,500 företag, omfattande 95,400 hektar.

Anslaget till vissa tillfälliga skogsvårdsåtgärder å enskildas skogar anvisades första gången av 1932 års riksdag. För budgetåret 1932/33 ställdes 2,000,000 kronor till förfogande för att bereda ökade försörjningstillfällen inom skogsbruket under den rådande arbetslöshetsperioden och främja skogsvården. För nästföljande tvenne budgetår ställdes ytterligare inalles

8.5 miljoner kronor till förfogande. Medelsanvisningen för budgetåren 1932/33—1934/35 har sålunda totaliter utgjort 10.5 miljoner kronor. För budgetåret 1938/39 har å tilläggsstat anvisats ytterligare 1.5 miljon kronor. Sedermera har för budgetåret 1939/40 å särskild beredskapsstat uppförts ett förskottsanslag å 5 miljoner kronor.

Senaste bestämmelser om anslagets användning återfinnas i kungörelsen den 30 juni 1933 (nr 437) med däri genom kungörelserna nr 548/1933 och 198/1934 vidtagna ändringar. Samma dag har Kungl. Maj:t utfärdat cirkulär (nr 438) till domänstyrelsen, samtliga skogsvårdsstyrelser och skogs-sällskapet med föreskrifter rörande tillämpningen av sagda kungörelse.

Vidare torde här få erinras, att för motverkande av arbetslöshet av 1933 och 1934 års riksdagar anvisades anslag till *väg- och flottledsbyggnader å skogar i enskild ägo* med 500,000 kronor för respektive budgetår. För budgetåren 1938/39 och 1939/40 ha dylika anslag åter anvisats med respektive 350,000 och 100,000 kronor. Å särskild beredskapsstat har för budgetåret 1939/40 uppförts ett förskottsanslag av 300,000 kronor.

Bidragsverksamheten regleras genom kungörelsen den 16 september 1933 (nr 549) med ändring jämlikt kungörelse nr 349/1938 samt cirkulär samma dag (nr 550).

Sedan budgetåret 1924/25 har till *främjande av skogsvård å enskildas skogar i lappmarkerna samt Särna och Idre socknar m. fl. skogar* ett reservationsanslag varit uppfört å riksstaten, avsett att disponeras av domänstyrelsen. När ny lagstiftning trädde i kraft för nämnda skogar från år 1934, ändrades anslaget att avse endast kronohemman och husbehovsskogar.

Från och med år 1929 har utgått bidrag från den s. k. *skyddsskogsfonden för främjande av skogsvården å skyddsskogsområdena i Kopparbergs och Jämtlands län*. Fonden utgöres av de skogsvårdsavgifter, som efter den 1 juli 1923 influtit från sagda områden. Bidragen utgingo under åren 1930—1935 med högst 65 procent av den beräknade kostnaden för skogsvårdsåtgärderna. För åren 1936 och 1937 höjdes denna procentsats till 85. År 1938 överlämnade domänstyrelsen fondens behållning till respektive skogsvårdsstyrelser, nämligen för Jämtlands län 39,453 kronor och för Kopparbergs län 2,909 kronor.

Slutligen må erinras om *bidragsverksamheten till betesanläggningar*.

Genom beslut av 1939 års riksdag har viss omläggning skett av denna bidragsverksamhet räknat från den 1 januari 1940. Bestämmelser beträffande bidragsverksamheten ha utfärdats i kungörelse den 30 juni 1939 (nr 466) angående statsbidrag till förstärkning av ofullständiga jordbruk m. m. Bestämmelserna innebära i huvudsak följande.

Statsbidrag för betesförbättring m. fl. ändamål kan under vissa villkor utgå till ägare eller brukare av jordbruk, vars åkerareal icke överstiger tjuugu hektar. Bidrag må ock under vissa förutsättningar beviljas hushållningssällskap, enskild person, bolag eller förening, som avser att upplåta det med bidraget åsyftade området för betesändamål.

Betesförbättringsbidrag kan uppgå till högst sextio procent av den beräknade kostnaden, dock icke till mer än 250 kronor för hektar av den för förbättring avsedda arealen. Vid beräkning av kostnad, som nu sagts, upptages kostnaden för sådan röjning, som sker genom upprotning av växande träd och buskar, samt för stenröjning, dikning, planering, kalkning och grundgödsling av betesmarken ävensom fröanskaffning och stängseluppsättning, allt i den mån nämnda åtgärder erfordras för ändamålet och lån eller bidrag av statsmedel icke på annat sätt utgått för täckande av dylik kostnad. Statsbidrag må icke, utom i fråga om bidrag till hushållningssällskap m. fl., på en gång tilldelas en och samma person med högre belopp än tillhopa 800 kronor för samtliga ändamål, som avses i kungörelsen.

Ansökan om statsbidrag skall ingivas till vederbörande hushållningssällskap. Sådan ansökan skall vara åtföljd av plan och kostnadsförslag för företaget, uppgjorda av jordbrukskonsulent eller annan person, som sällskapet prövat därtill kompetent, jämte yttrande av förrättningsmannen angående bl. a. markens lämplighet ur olika synpunkter till betesmark.

Hushållningssällskapet skall upprätta kontrakt med bidragstagaren, innefattande bl. a. bestämmelse om tid, då arbetet skall vara fullbordat. Tiden må icke fastställas till senare tidpunkt än utgången av andra kalenderåret efter det, då bidraget beviljades. Förlängning av tiden kan dock medgivas för två år i viss angiven ordning. Där förhållandena giva anledning därtill, må i kontrakt intagas föreskrift att förbättring, som verkställt med anlitande av statsbidrag, skall av bidragstagaren vidmakthållas under minst tio år från tiden för förbättringens vidtagande. I kontrakt må ävenledes, där hushållningssällskapet efter samråd med vederbörande skogsvårdsstyrelse så finner i särskilda fall lämpligt och skäligt, sällskapet tillförbinda bidragstagaren att, i den mån kulturarbete iordningställes, icke släppa betes kreatur å skogsmark eller att inom viss tid upphöra med skogsbyte.

I utredningens betänkande ha närmare uppgifter lämnats rörande de förutberörda anslagens användande. I fråga om dessa uppgifter tillåter jag mig hänvisa till betänkandet (sid. 65—80).

Utredningen har i anslutning till redogörelsen för den nu tillämpade bidragsverksamheten även upptagit en framställning över *tidigare förslag till ändringar i bidragsverksamheten*. Härvid har erinrats om vissa av 1936 års skogsutredning samt riksdagsmannen Elof Lindberg och Västerbottens läns landstings industrikommitté framlagda förslag. En sammanfattning av dessa förslag har upptagits i betänkandet (sid. 81—86).

Utredningens förslag till skogsvårdsprogrammets genomförande.

Översikt över förslaget.

Det av utredningen framlagda skogsvårdsprogrammet innebär att ett mycket omfattande skogsvårdsarbete skall utföras å flertalet enskilda skogar i de fyra nordligaste länen samt Kopparbergs län. Utredningen har ansett, att programmet skulle genomföras under en tjuguarperiod. För att kunna få programmet genomfört erfordras enligt utredningens mening att särskilt statsanslag ställes till förfogande, från vilket bidrag utan återbetalningskyldighet kan utlämnas. För ändamålet har utredningen föreslagit, att ett belopp av i runt tal 5,000,000 kronor om året anvisades under tjuguarperioden. Verksamheten avses skola handhas av skogsvårdsstyrelserna. Dessa skulle efter framställning hos Kungl. Maj:t kunna erhålla dels medel att utdelas såsom statsbidrag för verksamhetens genomförande och dels förvaltningsbidrag, avsedda att täcka skogsvårdsstyrelsernas kostnader. Såsom förut nämnts har utredningen förordat, att verksamheten skulle bedrivas å skogar, lydande under 1932 års lappmarkslag, skogar i Västerbottens och Norrbottens län, beträffande vilka lagen om allmänningsskogar i Norrland och Dalarna äger tillämpning, skogar i Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län, vilka äro underkastade allmänna skogsvårdslagen samt de i 4 kap. skogsvårdslagen avsedda svår-föryngrade skogar och skyddsskogar i Kopparbergs län, vilka tidigare lytt under lagen angående skyddsskogar. För att verksamheten skulle kunna planläggas och bedrivas rationellt har utredningen föreslagit att densamma borde organiseras regionsvis. Område inom vilket skogsvårdsarbetet bedrevs skulle benämnas skogsvårdsområde. För sådant område skulle enligt utredningens förslag upprättas en skogsvårdsplan, innefattande för en tioårsperiod de produktionsbefrämjande åtgärder, som skulle genomföras. Endast därest skogsvårdsområde bildats och skogsvårdsplan upprättats, skulle statsbidrag få lämnas. Sådant bidrag skulle få utgå till åtgärder, avseende dels främjande av skogsåterväxten, såsom hyggesrensning, markberedning och skogsodling, dels beståndsvård, såsom röjning och röjningsgallring i stavs-kog, plantskog och ungskog, dels skogsdikning, dels betesanläggning, dels öck anläggning och förbättring av väg för utforsling av skogsprodukter. Bidragen skulle utgå dels med ett grundbelopp och dels med tilläggsbidrag, vilket sistnämnda bidrag skulle utgå till bidragstagare som vore i trängande behov av hjälp. Grundbidragen skulle utlämnas till viss procent av de beräknade kostnaderna för åtgärden i fråga. Storleken av bidragsprocenten framgår av följande av utredningen uppgjorda tablå.

Statsbidragens grundbelopp i procent av kostnaden för åtgärden.

	Åtgärder för skogsåterväxt, skogsutdikning i samband med dylikt företag och betesanläggning procent	Åtgärder för beståndsvård samt skogsutdikning å mark, som icke samtidigt är föremål för återväxtåtgärder procent	Företag rörande anläggning och förbättring av väg procent
A. Å mark lydande under lagen om vård av vissa skogar inom Västerbottens och Norrbottens läns lappmarker med flera områden, å mark inom nämnda lappmarker, beträffande vilken lagen om allmänningsskogar i Norrland och Dalarna äger tillämpning, samt å mark belägen på sådana i 4 kap. skogsvårdslagen omförmälda svärförnygrade skogar och skyddsskogar, som lytt under lagen angående skyddsskogar,			
a) då bidragstagaren är annan än aktiebolag ..	75	65	40
b) då bidragstagaren är aktiebolag	60	50	40
B. Å mark inom de fyra nordligaste länen, där 1923 års skogsvårdslag samt lagen om allmänningsskogar i Norrland och Dalarna i övrigt äga tillämpning,			
a) då bidragstagaren är annan än aktiebolag ..	65	50	25
b) då bidragstagaren är aktiebolag	50	40	25

Tilläggsbeloppet skulle enligt förslaget få utgå med högst hälften av det belopp, varmed den av skogsvårdsstyrelsen godkända kostnaden för åtgärden överstege det för densamma beviljade grundbeloppet. Visst bidrag skulle jämväl kunna utgå till sådana skogsägare, som ej anslutit sig till verksamheten.

Utredningen har ansett skogsvårdsområdets omfattning böra bestämmas på sådant sätt, att betesreglering enligt ägofredslagen lämpligen kunde ske för området och att skogsvårdsarbetet inom detsamma kunde bedrivas rationellt. Arealen av skogsvårdsområdena borde i regel utgöra 500 till 2,000 hektar skogs- och utmark.

Skogsvårdsplan skulle enligt utredningens förslag innehålla dels en översikt över förutsättningarna för skogsvårdsarbetet, bland annat beträffande avsättnings- och betesförhållandena samt tillgången till arbetskraft, dels ock förslag beträffande de åtgärder av angivna slag, som skulle utföras inom skogsvårdsområdet, oavsett om bidrag skulle utgå för desamma eller icke, nämligen betesanläggning, åtgärder för skogsförnygring, beståndsvård (röjningsgallring samt gallring eller genomhuggning i äldre skog), skogsutdikning samt vägbyggnad. Dessutom skulle i planen upptagas sådan avverkning av tras- och restbestånd, som erfordrades för rationell behandling av ett avverkningsområde. Utredningen har framhållit, att planläggningen måste ske under noggrant hänsynstagande till de olika åtgärdernas tekniska sammanhang, särskilt beträffande betesanläggningar och återväxtåtgärder, samt till möjligheten att genom arbetena utjämna arbetstillgången i orten.

Genomförandet av skogsvårdsplanen skulle enligt utredningens förslag kunna ske oaktat att en eller flera av skogsägarna icke anslutit sig till densamma.

Utredningen har ansett erforderligt, att de skogsägare, som deltog i verksamheten, i regel sammanslöte sig i en skogsvårdsförening med uppgift att förmedla uppgörelser i skogsvårdsfrågor mellan delägarna och skogsvårdsstyrelsen samt att i övrigt verka för en god skogsvård inom skogsvårdsområdet. Stadgar för föreningen skulle fastställas av skogsvårdsstyrelsen. Utredningen har tillmätt denna fordran på samarbete mellan delägarna och ett kollektivt uppträdande från deras sida stor betydelse med hänsyn till att den föreslagna skogsvårdande verksamheten förutsatte, att arbetena utfördes planmässigt över hela skogsvårdsområdet med minsta möjliga administrationskostnader. Föreningarnas betydelsefullaste, praktiska uppgift vore deras medverkan i arbetskontrollen, för vilken utredningen angivit särskilda regler. Utredningen har tänkt sig, att skogsvårdsföreningarna skulle kunna bli av betydelse även för annat samarbete mellan delägarna i skogliga spørsmål ävensom för det framtida skogsvårdsarbetet. Någon ekonomisk verksamhet skulle föreningarna icke bedriva.

Sedan skogsvårdsförening bildats, skulle föreningens styrelse enligt förslaget med stöd av medlemmarnas fullmakter sluta kontrakt med skogsvårdsstyrelsen om utförande av de i skogsvårdsplanen angivna åtgärderna. Skogsvårdsplanen kunde emellertid icke innehålla noggrannare arbetsanvisningar och borde heller icke ligga till grund för beräkning av statsbidrag, som till väsentlig del skulle utgå först efter åtskilliga år. För de särskilda arbetena skulle därför upprättas arbetsplaner, avseende ett eller några få år. Arbetsplanerna skulle upprättas på samma sätt som arbetsförslagen inom den nuvarande bidragsverksamheten för skogsvård och skulle ligga till grund för tilldelning av bidragsmedel till delägarna, vilka själva eller genom föreningens ombud uppbure medlen. Delägarna skulle sedermera utföra, var och en inom sin fastighet, de åtgärder som intagits i skogsvårdsplanen. En stor del av åtgärderna för skogsförnygring samt röjningsgallringar skulle utföras under ledning av arbetsförman, som skogsvårdsstyrelsen anvisade eller godkände. Kontrollen över arbetena skulle i första hand handhavas av skogsvårdsföreningen, vars styrelse genom en av föreningen utsedd syssloman skulle följa arbetena samt hålla skogsvårdsstyrelsen underrättad om arbetenas fortgång. Skogsvårdsstyrelsens tjänsteman skulle medverka i erforderlig grad i arbetet samt verkställa avsyning av företagen. I kontrakten med skogsvårdsstyrelserna har utredningen föreslagit skola upptagas i huvudsak följande bestämmelser.

Delägarna i skogsvårdsföreningen skulle förbinda sig, att var och en för sin fastighet utföra och inom bestämd tid fullborda de åtgärder, som angivits i skogsvårdsplanen, att för framtiden vidmakthålla och skydda utfört företag enligt de närmare föreskrifter, som meddelades i kontraktet eller fastställd arbetsplan eller i annan ordning, att icke släppa betesdjur å mark, som vore eller varit föremål för i skogsvårdsplanen angiven åtgärd, avseende

främjande av skogsåterväxten, *att* bestrida hantlangningskostnader och övriga kostnader för upprättande av arbetsplaner med undantag av ersättningar och arvode åt förrättningsman, *att* bestrida vad till fullbordande av ifrågavarande åtgärder kunde erfordras utöver beviljade bidrag från förevarande anslag, *samt att* vid arbetets utförande underkasta sig kontroll av skogsvårdsstyrelsen.

I kontraktet skulle delägarna därjämte lämna skogsvårdsstyrelsen i uppdrag att för deras räkning teckna erforderliga försäkringsavtal beträffande i skogsvårdsplanen angivna hyggesbränningar och att gälda därför utgående premier med vederbörande delägare tillkommande statsbidrag.

Därjämte skulle i kontraktet intagas bestämmelse, *att* skogsvårdsstyrelsen vore berättigad att från skogsvårdsplanen utesluta sådan åtgärd, som vid närmare planläggning befundes icke lämpligen böra komma till utförande, *samt att* bidragstagare icke skulle vara skyldig att å sin fastighet utföra bidragsberättigade åtgärder, för vilka kostnaden enligt i arbetsplaner och förslag intagna kostnadsberäkningar med mer än tio procent överstege det i skogsvårdsplanen beräknade totala beloppet för dylika åtgärder.

Vidare skulle i avseende å vidmakthållande och skydd av med statsbidrag utförda betesanläggningar i kontraktet föreskrivas, att sådan anläggning, såvida den icke blott vore av tillfällig natur, skulle vidmakthållas under minst tio år. I fråga om skogsutdikning skulle stadgas, *att* alla med statsbidrag utförda torrlägningsarbeten, vartill förslag upprättats vid syneförrättning enligt vattenlagen, skulle av vederbörande underhållas, intill dess sådan underhållsskyldighet kunde bli ålagd andra eller vederbörande befriats från underhållsskyldigheten, *att* övriga med statsbidrag verkställda arbeten skulle underhållas i den omfattning och under den tid, högst tio år, som bestämts i kontrakt eller arbetsplan, *att*, därest underhållsskyldigheten försummades, med avseende på bristens botande och uttagande av därför erforderliga kostnader hos den försumlige skulle gälla vad därom stadgades i 13 kap. 17 § vattenlagen, *att* befogenhet att i här avsett fall bota bristen skulle tillkomma vederbörande skogsvårdsstyrelse *samt att* — i fall skogsvårdsstyrelsen funne att för tillvaratagande av den förbättring av mark, som vunnits genom utförd torrlägningsåtgärd, röjning eller röjningsgallring borde företagas å marken — bidragstagare vore skyldig att mot åtnjutande av det understöd, som skogsvårdsstyrelsen kunde lämna därför, utföra sådan röjningsåtgärd.

Vidkommande skogsåterväxtåtgärder skulle stadgas, *att*, därest bidragstagare försummade att utföra hägnad, som föreskrivits för att freda område, där åtgärd för skogsföryngring vidtagits, mot betesdjur, skogsvårdsstyrelsen vore berättigad att på den försumliges bekostnad avhjälpa bristen *samt att*, om skog, som uppkommit på grund av föryngringsåtgärder, genom dylik försummelse skadats av betesdjur, den försumlige vore pliktig att enligt skogsvårdsstyrelsens bestämmande vidtaga för skadans avhjälpande erforderlig åtgärd.

Härjämte skulle angående skogsåterväxtåtgärder intagas föreskrift, *att*

skog, som uppdragits med hjälp av statsbidrag, skulle av bidragstagaren vidmakthållas, intill dess skogen nått den utveckling, att den ej längre vore att räkna såsom plantskog, att för sådant ändamål behöflig åtgärd skulle utföras enligt skogsvårdsstyrelsens bestämmande samt att bidragstagaren vid utförande av dylik åtgärd vore berättigad att kostnadsfritt från skogsvårdsstyrelsen erhålla dels erforderligt skogsodlingsmaterial, dels ock sakkunnigt biträde vid arbetets utförande.

Härutöver skulle i kontraktet stadgas, att det ålåge bidragstagare att tillse att, därest honom tillhörigt område, som berördes av i skogsvårdsplan intagen åtgärd, överlättes till annan, denne före överlåtelsen till skogsvårdsstyrelsen avgåve skriftlig utfästelse att fullgöra bidragstagarens förpliktelser enligt kontraktet och att i sin ordning ej överlåta området till annan, utan att denne till skogsvårdsstyrelsen gjorde enahanda åtagande, samt att, om överlåtelse av området skedde i strid mot vad sålunda stadgats, överlåtaren vore pliktig att till skogsvårdsstyrelsen återgälda statsbidrag, som lämnats för åtgärd å området, jämte fem procent årlig ränta, dock högst under tio år, ävensom samtliga skogsvårdsstyrelsens kostnader för tillhandahållande av material samt för planläggning och kontroll m. m.

Utredningen har utöver nu återgivna förslag förordat vissa andra åtgärder avseende reglering av skogsbetet, ersättning för skada vid hyggesbränning samt anskaffande av frö och plantor. En viss utökning av skogsvårdsstyrelsernas personal har även ifrågasatts. Samtliga dessa förslag kommer jag att i det följande upptaga till särskild behandling.

Utredningens motivering.

Efter denna översikt över utredningens förslag torde jag närmare få ingå på dessa och den av utredningen lämnade motiveringen.

Tiden för skogsvårdsprogrammets genomförande.

Utredningen har såsom förut nämnts ansett, att det behöfliga skogsvårdsarbetet borde genomföras under en tjuguarperiod. Efter att hava erinrat att med den omfattning, varmed skogsvårdsarbetet för närvarande bedreves, ett utförande av det erforderliga arbetet skulle draga en tid av 100 år, har utredningen såsom skäl för att arbetet i Norrland borde bedrivas i snabbare takt framhållit bland annat följande.

De outnyttjade markerna i Norrland ha till övervägande delen tillkommit under den ännu icke avslutade virkesexploateringen, då nödvändiga arbeten för förnyande av det växande skogskapitalet av flera skäl icke bedrivits i en takt som svarat mot uttaget. Det är av högsta vikt, att vad som därvidlag uraktlåtit — kanske huvudsakligen därför att det icke kunnat utföras — snabbt gottgöres genom uppdragande av ny skog i den gamla skogens ställe.

Den norrländska skogens avkastningsförmåga är av skilda orsaker för närvarande tillfälligt nedsatt och kommer att under en övergångstid så förbli. Genom uppdrivandet av full produktion å samtliga marker så snabbt som de tekniska förutsättningarna tillåta bör övergångsperioden dock kunna avsevärt förkortas. Man har rätt att nu ställa det kravet, att annan nedsättning av de

norrländska skogarnas produktion icke får ske än sådan, som betingas av det nuvarande virkesförrådets fördelning med avseende å mognad och beskaffenhet. Återuppbyggnadsarbetet bör därför beträffande de norrländska skogsmarkerna ej utsträckas över längre tid än som erfordras med hänsyn till tekniska förutsättningar, tillgången på arbetskraft och dennas ändamålsenliga utnyttjande samt de ekonomiska uppoffringar för utförande av åtgärderna, som skäligen kunna påfordras från den enskilde skogsägarens och statens sida.

Det åtgärdsprogram, som av utredningen framlagts för lappmarkerna, avser i fråga om skogsförnygringsåtgärder nödvändiga arbeten efter de slutavverkningar, som beräknas bliva utförda under tiden intill år 1954, då de nuvarande avverkningsplanerna utlöpa. Vid den tidpunkten har huvuddelen av det överåriga skogskapitalet tillgodogjorts.

De skogligt-tekniska förutsättningarna torde medgiva, att skogsvårdsprogrammet kan realiseras under en tid av tjuugu år. Utredningen anser vid sådant förhållande, att det om möjligt också bör komma till utförande under den närmaste tjuuguårsperioden. Med hänsyn till de begränsade reproduktionsåtgärder, som därefter återstå, läser verksamheten sedermera kunna så småningom upphöra. En forcering av förnygringsåtgärderna under den första tiden bör dock såvitt möjligt ske, med hänsyn till dels att den nu outnyttjade marken snarast bör bringas i full produktion, dels ock att det årligen tillkommande behovet av dylika åtgärder är störst under den första delen av perioden på grund av att avverkningsbeloppen sjunka under tjuuguårsperioden. Ehuru röjningarna icke äro på samma sätt tidsbestämda, är det likväl ur produktionssynpunkt önskvärt att deras utförande påskyndas. Arbetena böra sålunda rent tekniskt sett under den första delen av tjuuguårsperioden bedrivas i väsentligt större omfattning än vad de nedan beräknade årsmedeltalen angiva.

Utredningen har i anslutning till sin motivering uppgjort vissa beräkningar rörande den areal som årligen bör underkastas olika produktionsbefrämjande åtgärder (sid. 92—93).

Planläggningen av skogsvårdsarbetet.

Utredningen har ansett lämpligt, att de produktionsbefrämjande åtgärder, som behöva vidtagas, planläggas och utföras å vissa större områden, s. k. *skogsvårdsområden*. Utredningen har framhållit, att det skogsvårdsarbete, som för närvarande bedreves, planlades särskilt för varje företag, vartill bidrag i någon form söks. I allmänhet omfattade områdena icke mer än 20 till 30 hektar. Utredningen har i anslutning härtill framhållit:

En avsevärd rationalisering av skogsvårdsstyrelsernas biträde vid de statsunderstödda skogsvårdsföretagen kan ernås genom sammanförande av företagen till större, geografiskt närliggande grupper. Detta gäller såväl planläggningen och biträdet vid utförandet, där sådant förekommer, som ock kontrollen, vilken för närvarande tager oskälig tid i anspråk. För vinnande av full effekt härutinnan är det i regel icke ens tillräckligt att utvidga företagen att omfatta alla erforderliga åtgärder inom en hel fastighet eller brukningsdel på grund av den i dessa trakter — liksom i hela vårt land i övrigt — långt drivna jorddelningen. Det är ur synpunkten av arbetenas rationella bedrivande synnerligen önskvärt, att de nu planerade skogsvårdsföretagen kunna omfatta ett större antal närliggande brukningsdelar.

Utredningen har vidare framhållit, att flertalet av de produktionsbefrämjande åtgärderna bättre och lättare kunde vidtagas å större områden. Härvid har utredningen särskilt pekat på betesregleringar, torrläggningar och bränning av större hyggestrakter.

Beträffande *skogsvårdsområdenas storlek* har utredningen uttalat bland annat.

Att uppställa några bestämda regler för avgränsning av skogsvårdsområde torde knappast låta sig göra. Praktiska hänsyn få fölla utslaget. I de fall, då skogsvårdsarbetet förutsätter, att skogsbetet avlyses, vilket torde bli va regel, bör skogsvårdsområdets omfattning i första rummet vara sådan, att delägarna i området kunna freda skogsmarken från betning, helst utan att anordna stängsel omkring området. I övrigt bör omfattningen av skogsvårdsområde bestämmas av hänsyn till skogsvårdsarbetets organisation och utförande.

Ofta torde ett byalag eller skifteslag lämpligen kunna bilda eget skogsvårdsområde, om gårdarna ligga samlade och bosättningar, tillhörande annan by, icke ligga alltför nära utmarksgränserna. I sistnämnda fall är det sannolikt lämpligt att arrondera skogsvårdsområdet genom intagande i det samma av brukningsdelar från andra skifteslag, såvida icke två angränsande skogsvårdsområden lämpligen kunna bildas samtidigt. Icke sällan äro flera skifteslag sammanvävda i ett bebyggelsekomplex. Skogsvårdsområdet måste då innefatta ett antal lämpligt belägna brukningsdelar utan hänsyn till vart de äro att hänföra i skiftesavseende. Samma regel måste följas, när skifteslagen äro så stora — som flerstädes är fallet i Norrbotten — att en skogsvårdsplan, som omfattade hela skifteslaget, skulle bli ohanterlig. Uppdelning i skogsvårdsområden bör därvid lätt kunna genomföras, i varje fall om områdena bildas samtidigt, varigenom den rättsliga regleringen av gemensamhetsbetet kan utföras vid en och samma förrättning.

Ett skogsvårdsområde, vars omfattning bestämmas på sätt förut sagts, läser ofta komma att innesluta, förutom skogsfastigheter, som lyda under 1932 års skogsvårdsplan för lappmarken och sålunda böra bli föremål för den skogsvårdande verksamhet, vilken här planlägges, jämväl enstaka skogar av allmän natur, såsom kronoparker och eklestastiska skogar av skilda slag. Enligt utredningens förslag till ordnande av betesfred inom området kommer betesreglering att genomföras även för nämnda fastigheters del. Vad beträffar skogsvårdsåtgärder synas företag, som beröra såväl allmän som enskild mark, böra intagas i skogsvårdsplan samt, därest företaget till huvudsaklig del angår enskild mark, även bli föremål för närmare planläggning genom skogsvårdsstyrelsens försorg. Planläggning av skogsvårdsarbeten, som endast beröra ifrågavarande allmänna skogar, ankommer givetvis på vederbörande förvaltningar. Väganläggning, som berör både allmän och enskild skog, torde alltid handläggas vid förrättning enligt lagen om enskilda vägar.

Skogsvårdsområdenas ytvidd läser kunna växla betydligt. Utredningen håller före att 500—2.000 hektar skogs- och utmark kunna komma att visa sig vara lämplig storlek på skogsvårdsområde.

Utredningen har i sitt betänkande även lämnat en redogörelse för vad *skogsvårdsplanerna* böra innehålla. Härutinnan hänvisas till betänkandet (sid. 99—101).

Skogsvårdsarbetets genomförande.

Såsom förut berörts innebär utredningens förslag, att skogsvårdsarbetet med hjälp av statsbidrag utan återbetalningsskyldighet skulle utföras på frivillighetens väg av skogsägarna själva. Utredningen har i sin motivering till sitt förslag i denna del till en början övervägt frågan huruvida skogsvårdsarbetet skulle genomföras genom tvångsåtgärder av staten eller på frivillighetens väg av skogsägarna. Härvid har utredningen ansett sig böra ansluta sig till den linje, som svensk skogspolitik under senare decennier konsekvent följt, att vården av skogarna bör regleras genom tvångsbestämmelser endast i de fall då underlåtenhet att företaga åtgärder kan medföra större risker för skogarnas bestånd och utveckling. Utredningen har därefter ingått på frågan om staten kan anses äga förpliktelser att lämna skogsvårdsarbetet i lappmarkerna ett mera effektivt stöd än för närvarande sker eller eljest har anledning att kraftigare bistå skogsägarna i skogsvårdsarbetet. Härutinnan har i betänkandet anförts bland annat:

Genom den snabba realisation av virkesförrådet, som ägt rum i Norrland, har det i skogarna bundna kapitalet till stor del frigjorts under en tid, då skäligen återbäring av vad som erfordrats för säkerställande av den fortsatta produktionen icke kunnat ske — åtminstone ej vad beträffar de mera svåröyrngrade områdena i lappmarken. Under sådana omständigheter lär samhället icke kunna undandraga sig ett visst ansvar för det återuppbyggnadsarbete, vilket påbörjats med de otillräckliga resurser, som hittills stått till förfogande, men som nu måste forceras och föras till slut så snabbt som förhållandena tillåta.

Den ständigt pågående kapitalöverföringen från Norrland till sydligare delar av vårt land måste även framhållas. Det är obestridligt, att här försigår en förbrukning av naturtillgångar — det gäller framför allt malm och skog — som undan för undan förminskar bygdens förmåga att ge utkomst åt nya generationer av människor, vilket är så mycket mera ödesdigert som den naturliga folkökningen i Norrland är den största i landet. Utredningen vill fastslå, att endast en mindre del av bruttoförsäljningsvärdet av den norrländska träförädlingsindustriens produkter för närvarande kommer de skogsbygder till godo, som lämna den för industrien oundgängliga råvaran, på samma gång som åtskilliga av de nödvändigaste åtgärderna för skogsproduktionens vidmakthållande försummas. Den nuvarande skogliga bidragsverksamheten till skogsdikning, skogsodling m. m. är grundad på det förhållandet, att kostnaderna för dylika åtgärder äro bundna under en mycket lång tid. De enskilda ägare av skogsfastigheter, som vidtaga åtgärder av ifrågasvarande slag å sina fastigheter, kunna som regel icke påräkna någon nämnvärd ekonomisk vinst av företagen. Det är uppenbart, att i de norra delarna av landet, där virkesproduktionen förlöper långsammare och är väsentligt lägre än i de södra delarna, en mycket större del av de skogsvårdsarbeten, som skola utföras, tillhöra de långfristiga företagens kategori. De nuvarande skogsägarna — till övervägande delen hemmansägare i små ekonomiska omständigheter — kunna under sådana omständigheter icke förväntas åstadkomma någon större kapitalinsats.

Vid jämförelse mellan de lappländska skogsvårdsarbetena och motsvarande arbeten i andra delar av landet, framträder ännu en bestämd skillnad. De områden, som måste behandlas med skogsvårdsåtgärder, äro i lappmar-

kerna, relativt sett, av betydligt större omfattning än de områden av motsvarande slag, som återfinnas inom andra delar av landet. Det nu framlagda skogsvårdsprogrammet innebär för Västerbottens lappmark, att 53 procent av hela skogsmarksarealen å de enskilda skogarna, husbehovsskogar och allmänningar ej inräknade, skola under de närmaste tjugu åren behandlas med skogsvårdande åtgärder, som icke lämna någon omedelbar inkomst i form av avsättningsbart virke. För Norrbottens lappmark är motsvarande siffra 44 procent.

Principen att den, som tillgodogör sig skog genom avverkning, skall svara för att på samma mark ny skog träder i den avverkades ställe är numera genomförd för alla Sveriges skogar. Det är emellertid ej en tillfällighet att bestämmelsen ej införts för de lappländska skogarna förrän år 1934. Där har rätt och råder allttjämt i stor utsträckning särskilda förhållanden, som göra reproduktionsplikten mindre självklar än för landet i övrigt. Också försågs bestämmelsen, då den infördes för lappmarken, med det tillägget, att skogsvårdsstyrelsen kunde meddela begränsning av skyldigheten, om den skulle bli synnerligen betungande. Därmed åsyftades några för lappmarkerna utmärkande omständigheter, som förtjäna beaktande även i detta sammanhang.

Icke sällan är det virke, som faller vid slutavverkningen av ett bestånd, ganska lågvärdigt, vilket i regel beror på att det grövsta och värdefullaste virket redan förut tillgodogjorts — kanske för mycket länge sedan — genom timmerblädning. Kostnaden för återväxtåtgärder kommer i dylikt fall mängden gång att stå i orimlig proportion till inkomsten av avverkningen. Inom vidsträckt område måste ganska dyrbara skogsodlingsåtgärder tillgripas för att föryngringsresultatet skall bli tillfredsställande. Ofta betingas svårigheterna härvidlag av markförhållandena och klimatet, såsom höjd över havet, lokal exposition, temperatur- och nederbördsförhållanden, försumpning, sekundära sjukdomar och skador m. m. Det har även framhållits, att föryngringssvårigheterna i lappmarken i ej oväsentlig omfattning sammanhånga med det tillfälliga marktillstånd, som uppstått under det avverkade beståndets livstid. I detta avseende är att märka att vissa skogsmarker under det nordliga, lappländska klimatets inverkan ha benägenhet att förändras på sådant sätt, att beståndens förnyelse försvåras eller förhindras, bl. a. därigenom att ett tjockt mosstäcke (råhumus) uppstår, som icke kan erbjuda lämplig fröbädd, även om kalhuggning företages. Tvivelsutan voro redan vid skogsexploaterings begynnelse stora, med urskog bevuxna skogsområden på sådant sätt degenererade. På grund av den reglering av virkesuttagen och de avverkningsmetoder, som man av olika anledningar nödgats tillämpa i lappmarkerna, har denna ogynnsamma utveckling även sedermera i stort sett fortgått. Enligt utredningens mening är det obilligt att begära, att de nuvarande ägarna skola bära hela bördan av det krävande återuppbyggnadsarbetet efter avverkningar, som i stor omfattning ligga långt tillbaka i tiden.

Man måste vara beredd på att de misslyckanden, som aldrig kunna undgå i skogsodlingsarbetet, skola inträffa oftare i lappmarken än under gynnsammare förhållanden, även om man i den praktiska skogsvården icke inför metoder, vilkas effekt är osäker, utan litar till åtgärder, som äro beprövade och i regel också kostsamma att utföra.

Under den nya skogsvårdslagens tillämpningstid, vilken dock endast omfattar sex år, har skogsägarnas reproduktionsplikt i huvudsak begränsats till hyggesrensning, och det torde med hänsyn till skogsägarnas ekonomiska bärkraft i allmänhet möta mycket stora svårigheter att nämnvärt skärpa fordringarna ifråga om reproduktionsåtgärder. Därjämte må framhållas att,

även där en nöjaktig återväxt kan så småningom vinnas med små medel, det ur norrländsk folkförsörjningssynpunkt icke kan tillåtas, att föryngrings-tiden för skogarna uttänjes över årtionden endast därför att de nuvarande skogsägarna icke skäligen kunna påläggas kostnader för ett snabbt istånd-sättande av tillfälligt degenererade marker. Här möter oss sålunda ett typiskt samhällsintresse.

Det bör bliva den statliga stödverksamhetens ändamål att stimulera skogs-ägarnas intresse för genomförandet av de i skogsvårdsplanerna upptagna åtgärderna. I likhet med 1936 års skogsutredning och i huvudsak på samma grunder anser skogsproduktionsutredningen, att understöd för ifrågavarande ändamål icke bör lämnas som lån utan som bidrag utan återbetalningsskyldighet. Därigenom böra skogsägarna kunna förmås att i viss samverkan med varandra utföra de i skogsvårdsplanerna angivna åtgärderna. Utredningen tvekar icke att beteckna ett med dylika hjälpmedel genomfört skogsvårds-program som en väsentligt bättre grund för den framtida skogsvården i lapp-markerna än ett på statens bekostnad tvångsvis utfört skogsvårdsarbete. Utredningen anser, att vid det planerade återuppbyggnadsarbetet andra tvångs-medel icke böra tillgripas än dem, som redan den nuvarande lagstiftningen lagt i de lokala skogsvårdsmyndigheternas händer.

Organisationen av skogsvårdsarbetet.

Utredningen har utgått från att den föreslagna verksamheten bör handhas av *skogsvårdsstyrelserna* såsom de på det ifrågavarande området mest sakkunniga. Endast med avseende å betesregleringarna har utredningen ansett tveksamt om ej dessa böra handhas av hushållningssällskapen. Härom har utredningen anfört i huvudsak följande.

Beträffande handhavandet av bidragsverksamheten till betesförbättringar kan tvekan råda om lämpligt organ för denna, emedan hushållningssällskapen i länen redan bedriva en dylik verksamhet, delvis med egna fackmän. De betesförbättringar, som nu föreslås, äro i regel grundläggande för det egentliga skogsvårdsarbetet. En stor del av de produktionsbefrämjande åtgärderna i skogen kunna icke komma till utförande, förrän betesfrågan ordnats och djuren kunna tagas bort från skogen. Det är därför av stor vikt att betesanläggningarna iordningställas med särskild hänsyn till planläggningen av övriga åtgärder inom ett skogsvårdsområde. Bidragsvillkoren böra också utformas i nära överensstämmelse med villkoren för bidrag till andra åtgärder, som utföras enligt skogsvårdsplan. Av dessa skäl anser utredningen, att bidragsverksamheten för betesförbättring icke lämpligen kan utbrytas ur den för ett skogsvårdsområde planlagda verksamheten, som bör handhas av skogsvårdsstyrelserna. Utredningen förutsätter därvid, att skogsvårdsstyrelserna för uppgiften anlita fullt kvalificerad personal och bedriva verksamheten för betesförbättringar i samråd med hushållningssällskapen. I vissa län har kompetent personal hos skogsvårdsstyrelser redan nu med gott resultat anförtrots handläggning av dylika arbeten för hushållningssällskapens räkning. Det kan emellertid även visa sig lämpligt, att skogsvårdsstyrelserna anlita beteskonsulenter, som kunna ställas till förfogande av hushållningssällskapen.

Utredningen har beträffande frågan om skogsägarnas sammanslutande till s. k. *skogsvårdsföreningar*, anfört bland annat.

Om antalet delägare i ett skogsvårdsområde är ringa, synes det överflödigt att skapa någon särskild form för delägarnas samverkan vid skogsvårds-

planens utförande. I dylikt fall torde delägarna vid erforderliga överenskommelser rörande hela skogsvårdsområdet kunna uppträda i samverkan, var och en för sin fastighet. Annorlunda ställer sig saken, därest ett stort antal brukningsdelar äro belägna inom området och delägarna äro många. Samarbetet mellan delägarna bör då redan från början organiseras. De skogsvårdsintresserade och framsynta måste åtaga sig att rycka de övriga med i skogsvårdsföretaget. Skogsvårdsstyrelsens tjänstemän kunna icke påtaga sig att ensam övertyga de klentrogna om fördelarna av en i stort planlagd verksamhet för skogsvård inom bygden. Skogsägarna böra själva inse dess nytta och betydelse för ortens skogs- och jordbruk. Härtill kommer, att det, med hänsyn till den vittomfattande skogsvårdsverksamhet, som kan föranledas av det nu framlagda skogsvårdsprogrammet, torde bliva nödvändigt att skogsvårdsstyrelsernas mellanhavanden med delägarna i de särskilda skogsvårdsområdena handläggas så smidigt som möjligt. I fråga om överenskommelser, kontroll, avsyning m. m. böra skogsvårdsstyrelserna kunna samarbeta med ett gemensamt organ för skogsvårdsområdet eller en representant för detsamma, varigenom det administrativa arbetet torde kunna underlättas väsentligt.

Utredningen finner på grund härav erforderligt, att som villkor för bidragstilldelning stadgas, att delägarna skola bilda en sammanslutning enligt särskilda regler, försåvitt icke skogsvårdsstyrelsen, då antalet delägare är ringa, finner skäl medgiva undantag härifrån. Förebilder till en dylik sammanslutning kunna sökas på flera håll. Utredningen nämner gemensamhetsfiske enligt lagen om gemensamhetsfiske, som dock avser gemensamt utnyttjande av samfälld egendom, samt jaktvårdsområde, som bildas enligt lagen om rätt till jakt. Även lagen om ägofred och lagen om enskilda vägar upptaga bestämmelser om sammanslutningar av fastighetsägare i syfte att gemensamt lösa vissa praktiska frågor. Det är utan tvivel möjligt att begagna sig av liknande sammanslutningar för handhavande av skogsvårdsuppgifter. Med hänsyn till det syfte, som nu ifrågavarande sammanslutningar äro avsedda att tjäna, finner utredningen likväl en sådan organisation mera ändamålsenlig, som huvudsakligen avser att underlätta frivilligt samarbete och gemensamt uppträdande från delägarnas sida. Delägarna synas därför böra konstituera sig som en förening, lämpligen kallad skogsvårdsförening, vars stadgar fastställas av skogsvårdsstyrelsen. Någon ekonomisk verksamhet torde icke böra utövas av föreningen, varför registrering av skogsvårdsförening enligt lagen om ekonomiska föreningar icke lärer behöva ifrågakomma.

Rörande *skogsvårdsföreningarnas uppgifter* har utredningen anfört:

Skogsvårdsföreningens uppgift bör vara att förmedla uppgörelser i skogsvårdsfrågor mellan medlemmarna och skogsvårdsstyrelsen samt att i övrigt verka för att en god skogsvård kommer till stånd inom skogsvårdsområdet. Föreningens styrelse bör sålunda med stöd av fullmakter av medlemmarna för deras räkning sluta kontrakt rörande de arbeten, som skola utföras enligt skogsvårdsplanen. Föreningen övertager därigenom icke något reellt ansvar för att arbetena komma till utförande. Men skyldigheten för medlemmarna att i vissa frågor uppträda gemensamt ger de nödvändiga yttre förutsättningarna för ifrågavarande verksamhet, som med hänsyn till den väsentliga betydelsen av att arbetet fullföljes inom hela området och överallt bedrivs ändamålsenligt är en hela områdets gemensamma angelägenhet. Föreningen bör icke få upplösas, förrän den verksamhet, varom kontrakt slutits med skogsvårdsstyrelsen, avslutats.

På föreningens styrelse skall — förutom kontraktering enligt skogsvårdsplan — ankomma att följa skogsvårdsarbetets gång på de skilda fastigheterna. Den bör föra förteckning över kontrakterade åtgärder, underrätta skogsvårdsstyrelsen, därest åtgärderna icke utföras på föreskrivet sätt, och till skogsvårdsstyrelsen anmäla företaget, som äro färdiga för avsyning. Därjämte böra ansökningar om statsbidrag lämpligen ombesörjas av styrelsen.

För att ytterligare underlätta kontakten mellan skogsvårdsstyrelsen och föreningen bör den senare utse en av medlemmarna — lämpligen någon av styrelsens ledamöter — till syssloman för skogsvårdsområdet med åliggande att, då det ej gäller fråga av sådan vikt, att föreningens styrelse bör träda i funktion, företräda föreningen i dess mellanhavanden med skogsvårdsstyrelsen, särskilt i fråga om arbetskontrollen. Det torde också vara lämpligt, att sysslomannen med stöd av personliga fullmakter av bidragstagarna förmedlar utbetalningen av statsbidrag från skogsvårdsstyrelsen. Val av syssloman bör underställas skogsvårdsstyrelsens prövning.

I fråga om de fullmakter, som skola lämna styrelsen erforderliga befogenheter att i vissa avseenden företräda föreningsmedlemmarna, må framhållas. Medlemmarna böra uppdraga åt styrelsen dels att för deras räkning sluta kontrakt med skogsvårdsstyrelsen om utförande av de åtgärder, som angivits i den för skogsvårdsområdet upprättade skogsvårdsplanen på villkor, som angivits i bidragskungörelsen, dels ock att till skogsvårdsstyrelsen ingiva ansökan om de statsbidrag, vartill de enligt bestämmelserna i bidragskungörelsen må bli berättigade. Samtidigt böra medlemmarna förbinda sig, var och en för sin fastighet, att utföra de i skogsvårdsplanen angivna åtgärderna å i planen angivna tider samt under de villkor i övrigt, som angivits i kungörelsen, under förutsättning att medlemmarna från skogsvårdsstyrelsen erhålla statsbidrag för åtgärdernas utförande enligt i kungörelsen stadgade grunder.

Villkoren för statsbidrag.

Såsom framgår av vad förut anförts gäller för närvarande i fråga om statsbidrag i de fyra norra länen beträffande *skogsutdikning*, att bidrag kan utgå med 50 procent av den beräknade kostnaden och höjas till 60 procent, om åtgärden föranledes av läget på arbetsmarknaden. Bidrag till *skogsodling m. m.* kan utgå med 50 procent av den beräknade nettokostnaden för företaget. Bidrag till *väg- och flottledsbyggnad* utbetalas med 25 procent av den beräknade kostnaden. Bidrag till *betesförbättring* utbetalas från och med år 1940 med högst 60 procent av den beräknade kostnaden, dock med högst 250 kronor för hektar av den för förbättring avsedda arealen. Dessutom gäller, att bidrag för betesförbättring och övriga bidrag till förstärkning av ofullständiga jordbruk, såsom nyodlingsbidrag m. fl., icke må på en gång tilldelas en och samma person med högre belopp än tillhoppa 800 kronor.

I samtliga nu nämnda kostnader skall kostnad för erforderligt material, såsom frö, plantor, stängseltråd o. dyl. vara inräknad. Därest frö eller plantor tillhandahållas av skogsvårdsstyrelse, plägar denna efter överenskomelse gottgöra sig köpeskillingen därför genom avdrag å bidraget.

Utredningen har förordat väsentligt högre bidrag på sätt framgår av den sammanfattning som förut lämnats över utredningens förslag (sid. 11—12).

Enligt förslaget kan bidrag utgå dels med ett grundbelopp och dels med tilläggsbelopp. Grundbeloppen äro olika stora med hänsyn till olika kategorier skogar och bidragstagare samt jämväl i fråga om olika åtgärder.

Såsom skäl för en bidragstilldelning å 75 procent av kostnaden för *betesanläggningar å skogar under lappmarkslagen, skyddsskogar eller svårför- yngrade skogar, vilka ägas av andra än bolag eller äro av samfällighets na- tur*, har utredningen anfört:

Av redogörelsen för de skogsvårdsåtgärder, som enligt utredningens mening äro erforderliga, torde framgå, att de viktigaste av åtgärderna i arbetsprogrammet i största omfattning icke kunna komma till utförande, med mindre skogsmarken betesfredas. Förutsättningen för att så skall kunna ske är att betesvallar anläggas snabbt och väl. Kostnaderna för dylika anläggningar bliva ofta mycket betungande för de små hemmansägarna, bl. a. därför att en förhållandevis stor del av anläggningskostnaden icke kan utgöras med arbete, nämligen den till ej mindre än 30—50 procent av hela kostnaden uppgående delen, som avser jordförbättrings- och gödningsmedel, frö m. m. Utredningen anser att grundbelopp för betesanläggning, vilket skall tillkomma samtliga av betesförbättringsföretag berörda intressenter i skogsvårdsområdet, vare sig de äro delägare eller icke, bör — oavsett om därmed avses en permanent betesvall eller en provisorisk anläggning, som prövas erforderlig med hänsyn till skogsvårdsprogrammets genomförande — utgå med 75 procent av den totala kostnaden för anläggningen, ersättning för upplåtelse av mark eller för skada eller intrång däri dock ej inräknad.

Det lär ofta kunna förekomma, att delägare i skogsvårdsområde vid den tidpunkt, då skogsvårdsplan upprättas, påbörjat anläggning av betesvallar å sin fastighet. I den mån sådan anläggning icke ingår i företag, var till statsbidrag i annan ordning beviljats, och vederbörande förrättningsman finner de vidtagna åtgärderna lämpligen kunna inordnas i betesanläggningsföretag enligt skogsvårdsplan, bör hinder ej möta att i planen inräkna åtgärderna med skäliga kostnadsbelopp oaktat den omständigheten, att de redan utförts. En tidsbegränsning måste likväl stipuleras, och utredningen finner i detta hänseende lämpligt, att arbeten, som utförts före den 1 januari 1940, icke må medtagas i kostnadsberäkning enligt skogsvårdsplan. Utredningen anser den här föreslagna avvikelser från eljest vedertagna bidragsvillkor vara starkt påkallad med hänsyn till betydelsen av ett snabbt uppordnande av betesförhållandena. Ett liknande förfaringsätt lär i praktiken tillämpas vid nyodling av mark till kronotorp. Till undvikande av att arbete nedlägges på olämpliga företag och besvikelse uppstår hos dem, som företagit sig dylika arbeten, böra skogsvårdsstyrelserna låta sig angeläget vara att på lämpligt sätt för skogsägarna framhålla, att anläggningarna måste vara planlagda med sakkunskap, enär vid upprättande av skogsvårdsplan som kostnad för bidragsberättigat företag kan upptagas endast det värde, som den utförda betesanläggningen äger för betesfrågans ordnande inom skogsvårdsområdet.

Beträffande *skogsvårdsåtgärderna* å nu ifrågavarande skogar har utredningen uppdelat dessa i två grupper med avseende å åtgärdernas natur samt föreslagit olika stora bidrag för varje grupp. I fråga om skälen för denna uppdelning och de föreslagna bidragens storlek har utredningen uttalat i huvudsak följande.

Avvägningen av statsbidraget för skogsvårdsåtgärder synes utredningen höra ske med särskild hänsyn till den värdestegring av fastigheten, som förorsakas av åtgärden och som skogsägaren kan tillgodogöra sig. Skogsvårdsåtgärderna kunna, sedda ur denna synvinkel, uppdelas i två huvudgrupper, nämligen åtgärder för skogsföryngring, vilka återbära de nedlagda kostnaderna först efter mycket lång tid, samt beståndsvårdande åtgärder och skogsutdikning, vilka kunna bli lönande efter jämförelsevis kort tid. I fråga om den senare gruppen måste den reservation omedelbart göras, att utdikning av obevuxen mark såsom varande ett grundförbättringsföretag på mycket lång sikt rätteligen skulle tillhöra den förra gruppen. Sådana dikningsföretag lära emellertid, såsom av det föregående torde ha framgått, mera undantagsvis komma att ingå i skogsvårdsplanernas program och då i samband med torrläggning av bevuxen mark. Tillämpning av olika bidragsgrunder för åtgärder, som inom ett och samma företag knappast kunna åtskiljas, är icke att förorda. Utredningen anser därför, att all skogsutdikning av praktiska skäl bör föras till den senare gruppen.

Den förstnämnda huvudgruppen av åtgärder, som här betecknas med grupp 1, omfattar hyggesrensning, markberedning, bränning, sådd, plantering, hyggesdikning och eventuellt andra åtgärder för att erhålla eller skydda skogsföryngring, såsom hägnad av skogsodlingsområde eller dylikt. För nämnda åtgärder är anskaffningen av skogsodlingsmaterial en viktig detalj. Denna uppgift åligger enligt gällande bestämmelser redan nu skogsvårdsstyrelserna. Särskilt beträffande lappmarkerna läser man nödgas räkna med en avsevärd variation i anskaffningskostnaden beträffande såväl frö som planter, varigenom marker i lägen med sämre frötillgång skulle — oavsett de mera omfattande åtgärder de kunna kräva — bli hårdare belastade än andra. För att motverka en sådan effekt, som med hänsyn till det här ifrågakvarande skogsvårdsarbetets ändamål icke vore lämplig, anser utredningen att understödet till skogsvårdsåtgärderna i första hand bör lämnas genom kostnadsfritt tillhandahållande av skogsodlingsmaterial. Enär de företag, som innefatta fullständig skogsodling i någon form, överhuvud taget äro mera kostsamma än andra åtgärder, erhålles med denna bidragsform en påtaglig utjämning av de kostnader, som skola stanna på ägarna av marker, vilka kräva olika kostnader för att bringas i produktivt skick. Förfaringssättet innebär därjämte en förenkling av administrationen av bidragsverksamheten.

Den metod, som användes i Norrland då fullständig skogsodling måste företagas men förhållandena i övrigt ej kunna betecknas som särskilt svårartade, är sådd. Kostnaden för frö kan i sådana fall genomsnittligt beräknas uppgå till omkring 15 procent av den totala skogsodlingskostnaden. Det kostnadsfria tillhandahållandet av erforderligt skogsodlingsmaterial torde alltså kunna värdesättas till 15 procent av den totala kostnaden för åtgärden. Övrig del av understödet bör, liksom beträffande andra åtgärder, utbetalas kontant. Utredningen föreslår, att grundbeloppet skall inom denna bidragsgrupp utgå med 75 procent av den totala kostnaden för åtgärden, kostnader för skogsodlingsmaterial och hägnadstråd icke inräknade. Det sammanlagda statsunderstödet för fullständig skogsodling kan därvid anses uppgå till $\left(15 + \frac{75}{100} \cdot 85 = \right)$ 78.75 procent av den totala kostnaden för åtgärden.

Den andra huvudgruppen av skogsvårdsåtgärder, här benämnd grupp 2, innefattar röjningsgallring i stavskog, plantskog och ungskog samt skogsutdikning å mark, som icke samtidigt är föremål för återväxtåtgärder. Ut-

redningen föreslår att grundbeloppet för denna åtgärdsgrupp skall utgå med 65 procent av den totala arbetskostnaden.

För den nu pågående bidragsverksamheten för skogsvårdsarbeten gäller, att statsbidrag skall beräknas å nettokostnaden för arbetet, sedan värdet av det virke, som bör avverkas å området, fråndragits. Denna princip måste enligt utredningens mening uppehållas jämväl för rönjningar, som utföras i den nya verksamheten, för att åstadkomma en skäligen begränsning av bidragen till dylika åtgärder, vilka som bidragsföretag betraktade mången gång kunna utgöra gränfall. För att i möjligaste mån undvika, att skogsägarna genom avverkning av avsättningsbart virke före arbetsplanens upprättande förskaffa sig högre bidrag än som med hänsyn till den å området befintliga skogen skäligen bör utgå, synes lämpligt att nämnda rotvärde å skog, som skall avverkas i samband med utförande av skogsvårdsåtgärd, fastställas redan i skogsvårdsplanen.

Vad angår åtgärder för skogsförnyring är det virkesvärde, som kan fråndragas kostnaden för åtgärderna, i regel ytterst obetydligt eller helt obefintligt, försåvitt icke åtgärden avser mark, där slutavverkning ej skett vid skogsvårdsplanens upprättande. Att i sistnämnda fall genom avdrag av virkesvärde undandraga åtgärder å dylik mark statsbidrag överensstämmer emellertid ej med verksamhetens syfte. För övrigt skulle ifrågavarande avdrag bliva beroende av den tidpunkt, skogsägaren väljer för avverkning av skogen å området, vilket lär kunna medföra orättvisor. Utredningen anser på nu anförda grunder att värdet av den skog, som bör avverkas för utförande av åtgärd för skogsförnyring, ej bör avdragas från kostnaden för åtgärden. Däremot bör, i förekommande fall, kostnaden, på sätt i det föregående framhållits, minskas med den kostnad, för vilken markägaren jämlikt honom åvilande reproduktionsplikt har att svara.

I fråga om bidrag till skogsvårdsåtgärder må slutligen framhållas att, då fråga är om hyggesbränning, kostnaden bör vid beräkning av statsbidrag ökas med kostnad för första-riskförsäkring i samband med bränning.

Statsbidraget till *skogsvägar* å ifrågavarande skogar har föreslagits till 40 procent av kostnaden. Utredningen har härom anfört:

Statsbidrag till skogsvägar ha tidigare kommit Norrland till del i mycket liten omfattning, beroende bl. a. på att bidrag utgått endast för vägar, som kunnat fylla ett mera stadigvarande transportbehov även under tid, då vägbanan ej är tjälad. Bidragsprocenten har utgjort 25. Statsbidrag bör i nu förevarande sammanhang utgå endast för vägar, som äro av betydelse för virkesavsättningen från en väsentlig del av ett skogsvårdsområde. Genom detta förbehåll inordnas vägföretagen som ett led i det särskilda istandsättningsarbete, varom här är fråga. Utredningen föreslår, att grundbeloppet med hänsyn härtill skall utgå med 40 procent av den totala kostnaden för anläggningen, ersättning för upplåtelse av mark eller för skada eller intrång, som kan förorsakas av företaget, däri ej inräknad.

Såsom motivering för förslaget om *tilläggsbelopp* har utredningen framhållit:

De föreslagna grundbeloppen ha differentierats endast med hänsyn till arbetenas art. Givet är emellertid, att de särskilda skogsägarnas ekonomiska möjligheter att åtaga sig arbeten äro mycket olika. När grundtanken i den föreslagna verksamheten är, att en serie företag igångsättas inom stora områden efter en plan, som bestämmes uteslutande av tekniskt rationella grunder, är det för ett framgångsrikt bedrivande av verksamheten nödvändigt, att alla eller åtminstone de allra flesta av dem, som de planlagda före-

tagen beröra, skola beredas möjligheter att ansluta sig till desamma. Vid utformningen av bidragssystemet kunna därför bidrag efter behovsprincipen icke förbigås.

De grundbelopp, som föreslagits för statsbidragen, äro bl. a. på grund av en rad särskilda omständigheter, som icke sammanhånga med någon behovsprövning, så väl tillmätta, att det övertvägande antalet hemmansägare i lappmarkerna böra finna med sin fördel förenligt att ansluta sig till företagen. En viss möjlighet till anpassning av statsbidraget för de sämst lottade småbrukarna synes dock böra anordnas. Vid övertvägande av denna fråga har utredningen stannat för den bidragsform, som föreslagits av 1936 års skogsutredning under benämningen premiebidrag, ehuru dessa bidrags syfte, såsom namnet antyder, delvis är ett annat. Utredningen föreslår sålunda, att skogsvårdsstyrelsen må kunna efter särskild prövning bevilja den, som tillerkänts statsbidrag med grundbelopp, ett tilläggsbelopp, under förutsättning, att bidragstagaren själv brukar den fastighet, för vilken statsbidraget utgår, samt att han på grund av svag ekonomi är i trängande behov av bidrag. Tilläggsbelopp bör enligt utredningens mening kunna uppgå till högst hälften av det belopp, varmed den av skogsvårdsstyrelsen godkända kostnaden för åtgärden överstiger det för åtgärden som statsbidrag beviljade grundbeloppet. Ehuru denna bidragsform ej är särskilt lämpad för de vägranläggningar, som här föreslås, och något större behov av tilläggsbelopp knappast torde föreligga för dylika arbeten, har utredningen dock icke velat utesluta möjligheten att i särskilt fall tilldela sådant bidragsbelopp även för vägranläggning. Utredningen förutsätter därvid, att det stora flertalet vägföretag skola kunna genomföras utan att något tilläggsbelopp utgår.

Utredningen har med enskilda skogar i lappmarkerna i bidragshänseende likställt *samfälligheter och allmänningar*. Härvid har utredningen såsom skäl åberopat att delägarna i allmänningarna i de nordligaste länen i allmänhet ha svag ekonomi.

Ur motiveringen för förslaget att *lägre statsbidrag bör utgå för åtgärder å skogar, som ägas av bolag*, må återgivas följande.

I fråga om bidragstilldelning till aktiebolag ansluter sig utredningen principiellt till den av 1936 års skogsutredning hävdade uppfattningen, att de grundförbättrande åtgärder, varom här är fråga, äro av den betydelse och natur, att de böra kunna befrämjas med allmänna medel oberoende av vem som är ägare till marken. Vad beträffar den nu föreslagna verksamheten talar för bidragstilldelning till bolag även den särskilda omständigheten, att skogsvårdsprogrammet bygger på gemensam, samtidig uppslutning omkring programmet av samtliga eller åtminstone det stora flertalet ägare till skogsfastigheter inom ett geografiskt sammanhängande område. Därest man av bolagen som skogsägare fordrar en lojal anslutning till den brett upplagda, skogsvårdande verksamheten, synas bolagen kunna göra anspråk på bidragstilldelning med belopp, som kan befinnas skäligt. För att stimulera de skogsägande bolagen till deltagande i här ifrågakommande skogsvårdsarbete synas bidragen dock icke behöva uppgå till samma belopp som för de enskilda skogsägarna. Bolagens möjligheter att utan statsunderstöd taga vård om sina skogar måste i allmänhet anses vara större än hemmansägarnas, samtidigt som förutsättningarna för dem att tillgodogöra sig den av skogsvårdsåtgärderna förorsakade värdestegringen å skogarna äro gynnsammare. Utredningen finner med hänsyn till nu anförda förhållanden skäligt, att bolag tilldelas grundbidrag med 60 procent för betesanläggning och för skogs-

vårdsåtgärd tillhörande grupp 1 samt med 50 procent för skogsvårdsåtgärd tillhörande grupp 2.

Vad beträffar väganläggningar, i vilka som regel ett stort antal sakägare, tillhörande skilda ägarekategorier, deltaga, synas praktiska skäl, som tala för tillämpning av enhetliga bidragssatser, böra bliva utslagsgivande. Utredningen föreslår därför, att aktiebolag må tilldelas bidrag till väganläggning med samma belopp som enskild hemmansägare eller 40 procent.

Utredningen har framhållit, att understundom vissa skogsbefrämjande åtgärder, som företagas inom ett skogsvårdsområde, även beröra *skogsmark vars ägare icke är delägare i skogsvårdsområdet*. Utredningen anser, att i vissa fall *statsbidrag* även böra utgå till ägarna av dylik mark. Härom har utredningen anfört:

De åtgärder, som komma till utförande efter det kontrakt slutits rörande skogsvårdsplan, måste stundom sträcka sig över gränserna för markområden, som tillhöra delägarna. Så blir förhållandet, när ett skogsförnygrings- eller dikningsföretag är beläget i utkanten av skogsvårdsområdet och berör hemman *utom* området. Men det kan också inträffa, att ett dylikt företag når in över mark *inom* skogsvårdsområdet, vars ägare ej är delägare i området. Utförandet av åtgärden grundar sig på lagbestämmelser av tvingande natur. I det förra fallet synes skäligt, att markägaren tillerkännes statsbidrag, vilket med hänsyn till de grunder, som gälla för nu utgående skogsvårdsanslag, bör utgöra högst 50 procent av kostnaden, beräknad på sätt föreslagits för den nya verksamheten. I det senare fallet lär förfaringsättet bliva beroende av flera omständigheter, i första rummet åtgärdens natur. De åtgärder, som böra komma till utförande å inom skogsvårdsområde belägen mark, vars ägare ej önskat deltaga i skogsvårdsverksamheten för området, äro — bortsett från betesanläggning, som eventuellt må utföras av betesrättsinnehavare — dikning och hyggesbränning. För dikningsarbeten synes som regel bidrag böra utgå med högst 50 procent av kostnaden, beräknad på sätt nyss sagts, enär skyldigheten att utföra dikning grundar sig huvudsakligen på annan fastighets intresse av att åtgärden utföres. I fråga om hyggesbränning och i samband därmed föreslagna reproduktionsåtgärder bliva förhållandena annorlunda. Föreligger reproduktionskyldighet, som innefattar den ifrågavarande åtgärden, förutsätter tilldelning av statsbidrag att markägaren befrias från sagda skyldighet att hålla den egna fastighetens skogsmark i produktion. Det är mycket tvelaktigt om sådan befrielse nu bör lämnas, sedan markägaren avböjt dylik, då den erbjöds honom i samband med deltagande i den gemensamma skogsvårdsverksamheten. Är så icke fallet bör emellertid statsbidrag kunna utgå för ändamålet efter samma regler, som ovan föreslagits beträffande mark utom skogsvårdsområde. Bidrag bör emellertid tilldelas endast då särskilda skäl kunna anföras härför och med belopp, som prövas av skogsvårdsstyrelsen från fall till fall.

Utredningen har, såsom framgår av vad förut anförts (sid. 11—12), förordat *lägre statsbidrag till övriga skogar i de fyra nordligaste länen*. Rörande statsbidragens storlek till åtgärder å dessa skogar har utredningen anfört:

De motiv, som förut framlagts för understödjande av skogsvårdsarbeten i lappmarkerna med statsbidrag, äro till stora delar tillämpliga för de områden, varom här är fråga. Detta gäller i främsta rummet vad utredningen anfört därom, att till de norrländska skogsmarkerna icke återburits vad som är oundgängligt för deras fortsatta, fulla produktion. Även de flesta av de skäl,

som i övrigt ansetts tala för statsunderstöd för skogsvårdsåtgärder å lappmarksskogarna, kunna åberopas för stödverksamhet inom andra delar av övre Norrland, ehuru de för dessa områden icke äga samma starka bärkraft. Dock har staten icke — såsom beträffande lappmarksskogarna — genom förmynderskap påtagit sig samma ansvar för ifrågavarande skogsmarkens vidmakthållande. Såväl med hänsyn härtill som till den omständigheten, att nämnda skogsmarker i stort sett erbjuda bättre betingelser för skogsproduktion, varigenom åtgärderna i och för sig bliva mera ekonomiskt bärande, måste de statliga bidragen tillmätas efter andra grunder än i lappmarkerna.

Utredningens förslag till ändringar i lagen om ägofred.

Såsom förut framhållits har utredningen ansett, att en förutsättning för att kunna effektivt genomföra det föreslagna skogsvårdsprogrammet vore, att skogsbetet upphörde å skogsvårdsområdena. I syfte att nå detta önskemål har utredningen föreslagit, att i 12 § i lagen den 2 juni 1933 om ägofred upptoges ett stadgande, varigenom ägofredslagens bestämmelser om betesreglering kunde göras tillämpliga i fråga om skogsvårdsområdena. Utredningen har därjämte förordat, att i 11 § i ägofredslagen infördes ett uttryckligt förbud för get- och fårbete å skogsmark, å vilken gemensamhetsbete förekomme. Enligt utredningens förslag bör i 11 § av ägofredslagen jämväl företagas den ändringen, att det skall ankomma på Kungl. Maj:t att på eget initiativ efter hörande av landsting och hushållningssällskap förordna om betesförbud även för andra hemdjur än getter och får å ohägnad mark, som är upplåten till gemensamt bete. För närvarande kan initiativ till betesförbud endast tagas av landsting och hushållningssällskap. Innan jag närmare ingår på utredningens förslag, torde jag få lämna en närmare redogörelse för nu enligt ägofredslagen gällande bestämmelser i ämnet.

Ägare av hemdjur äro principiellt skyldiga att hålla sådan vård om djuren, att dessa ej olovligen inkomma på annans ägor. Vårdsnadsplikten är dock ej det enda skyddsmedel för ägorna, som lagen känner. Stängselskyldighet gäller i viss omfattning och utgör en grannfastigheters åvilande förpliktelse. Såsom förutsättningar för denna skyldighet uppställer lagen, att endera grannfastighetens ägor nyttjas till bete för hemdjur samt att djuren finnas tjänligast genom stängsel kunna hållas från angränsande ägor å den andra fastigheten. Äro dessa förutsättningar för handen, skall stängselskyldighet regelrätt föreligga, oavsett huruvida de mötande ägorna bestå av in- eller utägor. Envar av grannarna äger stängselvitsord.

Stängselskyldigheten fördelas mellan grannfastigheter med hänsyn till behovet av stängsel för avhållande av hemdjur från endera fastighetens mark. Föränledes skyldigheten av att betning förekommer endast å ena sidan, skall denna sida taga del i stängslet med tre fjärdedelar och grannen blott med en fjärdedel. I annat fall skall vardera taga lika lott. Nyttjas de mötande ägorna till gemensamt bete, innebär nämnda bestämmelse att, där båda sidorna del-

taga i det gemensamma betet eller ock ingendera sidan gör detta, vardera skall taga lika lott i stängslet. Deltager däremot blott den ena sidan i det gemensamma betet, skall denna svara för tre fjärdedelar och den andra för en fjärdedel. Nu angivna bestämmelser om stängselskyldighet gälla ej ovillkorligt utan äro i vissa fall underkastade inskränkningar.

Lagen medgiver principiellt rätt till gemensamt bete å ohägnade skogs- eller utmarker. Ifrågavarande betesrätt är emellertid underkastad flera inskränkningar. I fråga om betesrättens förutsättningar gäller, att rätt till gemensamt bete å ohägnade skogs- eller utmarker äger rum allenast där stängsel mellan markerna ej fanns den 1 januari 1933. Vidare avser betesrätten blott större hemdjur, d. v. s. hästar och nötkreatur (10 §). Inom län eller länsdel, med avseende varå Kungl. Maj:t föreskrivit, att stängsel skall freda jämväl mot mindre hemdjur, skall dock betesrätten avse även sådana mindre hemdjur, som Kungl. Maj:ts föreskrift angår. Enär genom kungörelse den 21 december 1933, nr 668, föreskrift utfärdats, att stängsel skall i Väster- norrlands och Jämtlands län freda jämväl mot får och getter, avser den gemensamma betesrätten i dessa län även sådana betesdjur. Slutligen har viss begränsning genomförts i fråga om det antal hemdjur, som må utsläppas å gemensam betesmark. Från fastighet, vartill hör del i sådan mark eller på grund av servitut betesrätt därå, må ej släppas flera hemdjur på betesmarken än som skäligen kunna vinterfödas å fastigheten. Kungl. Maj:t äger befogenhet att, där sådant prövas erforderligt för skogsåterväxtens skyddande inom visst län eller viss del av län, på framställning av vederbörande landsting och hushållningssällskap helt eller delvis förbjuda rätten till bete å gemensam betesmark.

Efter förordnande av Kungl. Maj:t, som må meddelas blott på framställning av vederbörande landsting och hushållningssällskap, kunna i lagen införda bestämmelser om betesreglering bliva tillämpliga för visst län eller viss del av län. Sådant förordnande, som hittills utfärdats endast för två län (för Uppsala län jämlikt kungörelse den 2 mars 1934, nr 36, och Östergötlands län jämlikt kungörelse den 16 januari 1935, nr 3), innebär, att skogs- eller utmark, som den 1 januari 1933 var upplåten till gemensamt bete, kan fredas mot främmande betesdjur genom betesreglering i stället för genom stängselvitsord. Inom län eller länsdel, där sådant förordnande, varom nu nämnts, gäller, kan sålunda stängsel mellan ägor i skogsmarker icke påfordras.

Betesreglering kan enligt lagen ske på två sätt. Det ena innebär, att beträffande regleringsområdet betningen för varje fastighet, som äger del i detta eller på grund av servitut betesrätt därå, begränsas till fastighetens egen mark eller, där fråga är om servitut, den fastighets mark, som besväras av servitutet. En dylik begränsning må genomföras endast så framt nödig betesmark för vederbörande fastighet kan anordnas å fastighetens eller, vid servitut, den tjänande fastighetens område utan oskäligen kostnad eller olägenhet för fastighetens brukande. Det andra tillvägagångssättet äsyftar, att betningen för berörda fastigheter begränsas till särskild å området upplåten betesmark utanför fastigheten eller, vid servitut, den tjänande fastig-

heten. Denna utväg, varigenom fastighet tvångsvis tillägges betesrätt å annan fastighets område, må anlitas, om förutsättningarna för användande av den förra metoden ej äro förhanden, men betesbehovet för vederbörande fastighet lämpligen kan tillgodoses genom sådan upplåtelse av betesmark, som nyss sagts.

Betesreglering må företagas allenast på yrkande av delägare i den ohägnade mark, varom fråga är. Ägare till fastighet, som på grund av servitut äger betesrätt å dylik mark, är utesluten från rätten att påkalla reglering. Betesreglering medför den verkan, att å mark, för vilken regleringen trätt i tillämpning, rätt till gemensamt bete ej vidare äger rum för de fastigheter, vartill hör del i marken eller på grund av servitut betesrätt därå. Ej heller må efter sagda tidpunkt något område av marken nyttjas till bete för sådan fastighet, med mindre erforderlig hägnad hålles omkring detta. Lagen förutsätter, att vid betesreglering bestämmes viss tid, då regleringen skall träda i tillämpning.

Vid betesreglering må i visst fall upplåtelse av betesmark ske jämväl till förmån för fastighet, vartill ej hör del i regleringsområdet eller på grund av servitut betesrätt därå (19 §). Såsom villkor härför gäller, att regleringsområdet före den 1 januari 1933 enligt rådande sedvana i orten stadigvarande nyttjades till bete för sådan fastighet, att å fastigheten skäligen kan vinterfödas minst ett större hemdjur samt att det tillika befinnes, att nödig betesmark ej kan anordnas å fastigheten utan oskäligen kostnad eller olägenhet för dess brukande men att fastighetens betesbehov kan — sedan erforderliga betesmarksupplåtelser skett till förmån för de fastigheter, vartill hör del i regleringsområdet eller på grund av servitut betesrätt därå — lämpligen tillgodoses genom upplåtelse av betesmark å området. Äro dessa villkor uppfyllda, skall vid regleringen från fastighet, varå betesmark är att tillgå, upplåtas vad för ändamålet erfordras. Fastighet, för vilken behovet av betesmark prövas vara större än för annan, skall äga företräde till erhållande av sådan upplåtelse.

Vid upplåtelse av betesmark skall tillses, att sådan mark tages i anspråk, som med hänsyn till beskaffenhet och läge är därtill mest lämpad, samt att olägenhet ej därigenom tillskyndas brukandet av den fastighet, varå betesmarken upplåtes. Åsämjas ägarna till två eller flera fastigheter, att betesmark upplåtes gemensamt för fastigheterna, och finnes sådant lämpligt, må det ske. Betesmark skall av den fastighet, för vilken den upplåtits, hållas inhägnad samt, i den mån det kan ske utan oskäligen kostnad, anordnas för betesbruk och därefter bibehållas i ett för sådant bruk ordnat skick. För upplåtelsen så ock för skada och intrång, som föranledes av betesmarkens inhägnande och anordnande för betesbruk, skall ersättning gäldas av ägaren till den fastighet, för vilken marken upplåtits.

Gränisar regleringsområde intill skogs- eller utmark, som var ohägnad den 1 januari 1933, och äger betning å denna mark rum, skall — förutsatt att nämnda mark är belägen inom län eller länsdel, där bestämmelserna om betesreglering äga tillämpning — stängsel hållas mellan marken och regle-

ringsområdet, om sådant yrkas för någon av de fastigheter, vartill hör del i området. I stängslet skola de i regleringsområdet delägande fastigheterna taga lott med en fjärdedel och de fastigheter, för vilka området och marken nyttjas till gemensamt bete, med tre fjärdedelar. Inom vardera fastighetsgruppen skall stängselskyldigheten fördelas efter varje fastighets nytta av stängslet. Gränisar regleringsområde intill län eller länsdel, där bestämmelserna om betesreglering ej äga giltighet, skola i fråga om hållande av stängsel i gränsen de allmänna reglerna om stängselskyldighet ha tillämpning. Utgöras de mötande ägorna å ömse sidor av skogs- eller utmark, och nyttjas ägorna till gemensamt bete för andra fastigheter än dem, som betesregleringen avser, skall dock rätt att fordra stängsel i gränsen tillkomma, förutom grannfastigheterna, envar av de fastigheter, som jämte den av betesregleringen berörda grannfastigheten äga del i regleringsområdet.

Frågor om stängselskyldighet eller betesreglering skola prövas vid syneförrättning, där ej förening rörande dylika frågor träffas mellan vederbörande sakägare. Har sådan förening upprättats i enlighet med i lagen stadgade grunder (§ 36), äger envar, som deltagit i föreningen, låta intaga den i domboken. Sedan äger föreningen giltighet mot framtida ägare eller innehavare av fastigheterna.

Förening att stängsel ej skall hållas mellan angränsande ägor, oaktat stängsel enligt lagen kunnat äskas, kan även träffas (§ 37). I sådan förening böra upptagas villkor beträffande vården av hemdjur. Därvid må överenskommas, att gemensamt bete ej skall äga rum å sådan ohägnad skogs- eller utmark, där rätt till sådant bete eljest skolat äga tillämpning. Förening, som här avses, äger ej giltighet utöver tio år, sedan den blivit intagen i domboken.

Beträffande möjligheten att söka utan lagändring förhindra det gemensamma betet å skogsmark har utredningen anfört:

Under medverkan av en beteskonsulent upprättas mellan samtliga delägare i skogsvårdsområde skriftliga föreningar enligt 37 § ägofredslagen, innebärande, att stängsel ej skall hållas mellan ägorna samt att gemensamt bete ej skall äga rum å skogs- och utmarken. Föreningen intages i domboken, varefter den är giltig i 10 år. Frågor om avstående från skogsbetning å egen fastighet, om inhägnande av betesmark samt om upplåtelse av betesmark från en fastighet till en annan regleras genom privata överenskommelser. Överenskommelse i sistnämnda fråga kan intecknas, men i övrigt gälla dylika överenskommelser icke mot ny ägare, ehuru det är möjligt att anlita utvägen att tillförbinda ägare att vid försäljning av fastigheten i sin ordning i köpekontraktet tillförbinda köparen att respektera överenskommelsen vid äventyr att erhålla statsbidrag, förrättningskostnader m. m. få återbetalas. Betesservitut kunna utbrytas eller avlösas. Dylika förfaranden möta emellertid på grund av servitutens omfattning i Norrland ofta stora svårigheter. Sedvanebetningen måste upphöra och beivras, om den fortsätter.

Man kan knappast räkna med, att skogsägarna skola kunna på ändamålsenligt och rättvist sätt frivilligt lösa ut sedvanebetarna ur gemenskapen genom att erbjuda dem annan betesmark. Det är enligt utredningens mening uppenbart att, om staten skall, på sätt utredningen förordat, bidra med ansevärliga belopp till kostnader för skogsvårdsåtgärder å enskilda skogar, väsentligt starkare garantier än de här förut angivna måste lämnas för att

åtgärderna icke äventyras genom betning. Utredningen vill särskilt understryka, att 1932 års skogsvårdsplan för lappmarken — i motsats till 1923 års skogsvårdsplan — är utan verkan i fråga om skada genom skogsbete i de fall, då reproduktionsplikt på grund av avverkning icke föreligger. Enligt förstnämnda lag kunna nämligen betesskador å föryngring icke primärt för-
anleda reproduktionsskyldighet.

En enligt ägofredslagen genomförd betesreglering erbjuder väsentligt större möjligheter att trygga skogsåterväxten och förhindra betesskador å skogen i övrigt. Genom en dylik reglering upphör nämligen gemensamhetsbetet för all framtid. Betning får ske endast inom hägnat område, en inskränkning av betesrätten, som visserligen ej är liktydig med förbud för skogsbetning men som — i förening med lämpliga villkor beträffande skötsel av skogsodlade marker — i praktiken förhindrar skogsbetets utnyttjande. Fastighet, som saknar lämplig betesmark, kan tilldelas sådan från grannfastighet, därvid upplåtelse av viss betesmark till gemensamhetsbete för dessa fastigheter även kan ske. Servitutsrätt kan bringas att upphöra genom anvisning av betesmark, och slutligen kunna de, som på grund av sedvänja bedriva bete å gemensam betesmark, genom att erhålla särskilt betesområde i viss omfattning bli kompenserade för förlusten av betet.

Utredningen har med hänsyn till det anförda ansett sig böra föreslå, att i samband med den organisation av skogsvårdsarbetet inom vissa områden, som utredningen förordat, betesreglering införes för dessa områden. Därest det stora flertalet skogsägare inom ett skogsvårdsområde genom att sluta kontrakt om skogsvårdsplan, som förutsatte avlysning av skogsbete, förklarat sig villiga att avstå från skogsbetningen, anser utredningen hinder rimligtvis icke böra möta mot användning av det av statsmakterna redan stadfästa förfarandet för dylik reglering, vilket därtill prövats och befunnits lämpligt. Utredningen har därför föreslagit, att till 12 § ägofredslagen skulle fogas en bestämmelse av innehåll att, därest någon av skogsvårdsstyrelserna i Kopparbergs, Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens eller Norrbottens län slutit kontrakt med ägare eller innehavare av skogsmark om utförande av åtgärder enligt skogsvårdsplan, Kungl. Maj:t skulle få på framställning av skogsvårdsstyrelsen förordna, att betesreglering finge äga rum inom skogsvårdsområdet på sätt och under villkor, som i 13—19 §§ ägofredslagen stadgades.

I fråga om tillämpningen av bestämmelserna om betesreglering har utredningen framhållit, att betesregleringen givetvis kunde genomföras medelst för-
ening enligt 36 § ägofredslagen i de fall, då samtliga delägare i skogsvårdsområdet vore eniga om åtgärden. Utredningen har icke desto mindre funnit synnerligen önskvärt, att betesreglering enligt skogsvårdsplan, som i regel vore en grundläggande åtgärd för skogsvårdsarbetet, vunde större stadga genom att handläggas vid syneförrättning. Det vore därvid enligt utredningens mening lämpligt, att den beteskonsulent, som enligt förordnande av skogsvårdsstyrelse upprättade förslag beträffande de åtgärder för betesförbättring, vilka inginge i skogsvårdsplan, jämväl fungerade som förrättningsman vid syneförrättningen. Erfarenheten hade visat, att handläggningen av betesreglering förlöpte väsentligt lättare under formen av syneförrättning än under fria överläggningar mellan intressenterna. Kostnaderna för förfarandet torde snarast bli lägre i det förra fallet.

Såsom motivering för det förordade *förbudet för get- och fårbeta* å gemensamhetsbetena har utredningen anfört bland annat:

Betning av getter och får är i särskild grad ödeläggande för skogsåterväxt och plantskog. I den mån skogsbetet kan bringas att upphöra genom betesreglering inom skogsvårdsområden, försvinner denna olägenhet. Betning av getter och får i skog är emellertid överhuvud taget så oförenlig med skogsvård, att en allmän reglering av denna betesform enligt utredningens mening icke längre får uppskjutas. Getbetningens skadlighet har påtalats av skogsmännen sedan mer än sextio år. Statsmakterna ha insett dess vådor och vidtagit åtgärder för dess inskränkande. De givna föreskrifterna ha emellertid av olika anledningar icke fått den verkan lagstiftarna avsett. Utredningen har på grund härav ansett nödvändigt att upptaga denna betesfråga till särskilt övervägande.

I detta sammanhang har utredningen emellertid framhållit, att get- och fårbetningen i skogen under senare år avsevärt avtagit. Även de mindre jordbrukarna i skogs- och fjällbygden ha i stor utsträckning funnit ur jordbrukssynpunkt förmånligt att hålla en eller flera kor i stället för getter. Det förekommer numera endast undantagsvis att vid en lägenhet hålles endast getter. Geten är icke längre »den fattiges ko». I rätt stor omfattning har getskötseln i Norrland blivit icke en husbehovsförsörjning utan en näringsgren, grundad på produktion och försäljning av getost, en i och för sig vällovlig näring, som dock icke bör utövas på skogsbrukets bekostnad. Utredningen har flerstädes i de övre skogsbygderna hos småbrukare mött den uppfattningen, att getbetning i skog borde fullständigt förbjudas.

Frågan om fårbetning ligger annorlunda till. Fåret är ur jordbruksekonomisk synpunkt ett betydligt värdefullare husdjur än geten, varför jordbrukets försörjningsintressen här fordra större hänsyn. Då vidare fårbetningens skadegörelse å skog, ehuru betydande, icke är så svår som getbetningens, kan den praktiska tillämpningen av de regleringsföreskrifter, som finnas erforderliga, ske efter andra grunder beträffande får än beträffande getter. Utredningen vill dock understryka, att även skadorna av fårbetningen äro så påtagliga, att bönderna på sina håll i Västerbottens län sökt överenskomma att fåren icke längre skola hållas å bete på skogsmarken.

Minskningen av get- och fårstammarna i landet under de senaste 20 åren är mycket kraftig. Inom de fyra nordligaste länen sjönk antalet getter och får från år 1919 till år 1932 med 55 respektive 63 procent. I södra delarna av landet var minskningen under samma tid ännu större, och för hela riket utgjorde den för getter 62 procent och för får 70 procent. Sedan år 1932 torde, att döma av de uppgifter från 1937 års jordbruksräkning, som hittills föreligga, antalet getter och får ha ytterligare kraftigt nedgått. I Väster-norrlands län var antalet får år 1937 endast hälften av antalet samma husdjur år 1932. Tidpunkten för reglering av dessa betesfrågor är därför gynnsam. Under nuvarande betesformer anställa getter och får alltjämt en mycket stor skadegörelse å återväxt och skog, som icke kan anses försvarlig. I trakter, där betning av getter och får å utmarkerna icke är ur försörjnings-synpunkt ofrånkomlig eller ur skogsvårdssynpunkt av mindre betydelse, såsom inom en del områden i fjällens närhet, bör ifrågavarande betning definitivt avlysas.

I vissa trakter, särskilt i Västerbottens län, bedrives för närvarande en livlig propaganda för fåravel. Det är sannolikt, att den fortskridande nedgången av fårstammen i Norrland kommer att hejdas eller förbytas i stegring av djurantalet. Även med hänsyn härtill är tidpunkten för lösande av betesfrågan lämplig. En intensifiering av fåraveln förutsätter givetvis, att betes-

förhållandena ordnas på sätt, som ur näringens egen synpunkt är tillfredsställande. Utredningen har sig bekant, att ortsmyndigheterna i Västerbottens län vidtagit åtgärd i sådant syfte, bl. a. genom att ordna transporter av får till fjällbeten. I Västernorrlands län inrättas get- och fårbeten med verkamt understöd av medel från en enskild donationsfond. I övrigt finnas för samma ändamål statliga bidrag tillgängliga för hela riket från anslaget till förstärkning av ofullständiga jordbruk m. m. Enligt beslut av 1939 års riksdag bliva de grunder, jämlikt vilka bidrag från den 1 januari 1940 skola utgå, väsentligt förmånligare än förut och bättre anpassade för betesformer, som kunna lämpa sig för getter och får.

Utredningen har vidare uttalat, att de nuvarande bestämmelserna i 10 och 11 §§ ägofredslagen icke äro tillfyllest för att på ett effektivt sätt förhindra get- och fårbetet. Utredningen har därför föreslagit, att rätt till bete för getter och får å ohägnad mark, som är upplåten till gemensamt bete, förbjudes. Utredningen har dock ansett lämpligt, att Kungl. Maj:t tillägges befogenhet att efter framställning av vederbörande landsting och hushållningssällskap medgiva undantag från förbudet i den mån sådant för visst län eller viss del av län finnes erforderligt. Utredningen har föreslagit, att bestämmelserna utformades så att ett nytt stycke av i huvudsak nämnda innehåll upptoges i 11 § ägofredslagen. Bestämmelserna i 10 § andra stycket i lagen har utredningen ansett vid genomförandet av det generella förbudet kunna bortfalla. Enligt utredningens mening böra de nya bestämmelserna icke träda i kraft förrän två år efter deras utfärdande med hänsyn till önskvärdheten att bereda djurägarna tillfälle att anpassa sin kreatursskötsel till de nya betesförhållandena.

Utredningen har förklarat sig icke vara beredd att närmare angiva de områden, där dispens från ifrågavarande förbud bör medgivas för betning av får eller av getter och får. Utredningen har emellertid ansett det tänkbart, att i Norrbottens och Västerbottens län dispens bör medgivas i fråga om betning av getter och får inom vissa områden ovan odlingsgränsen. I Jämtlands län torde sådan dispens böra gälla skyddsskogarna och vissa andra områden i fjälltrakterna. Kanske torde förbudsföreskriften icke heller böra vinna tillämpning inom vissa andra delar av landet, åtminstone vad anginge betning av får.

I fråga om tillgodoseende av vissa djurägares behov av bete har utredningen anförde:

De betesanläggningar, som skola planläggas i skogsvårdsplan för skogsvårdsområde, där betet i skogen skall upphöra, ha till ändamål att lämna bete åt alla djur, för vilka bete skäligen kunnat påräknas å den gemensamma betesmarken. Betesanläggningar skola sålunda utföras för de i skogsvårdsområdet ingående fastigheterna ävensom å de särskilda betesområden, som vid betesreglering upplåtas till förmån för fastigheter, som innehava betesservitut inom området eller för sådana i 19 § ägofredslagen avsedda fastigheter, som på grund av sedvänja nyttjat bete å ifrågavarande skogsmark. Utredningen anser, att vid planläggning av betesvallar hänsyn därjämte bör i viss utsträckning tagas till djurägare, som nyttjat skogsbetet men enligt ägofredslagen icke kunna tilldelas särskild betesmark vid betesreglering, och får därom anföra följande.

I sitt anförande vid remissen till lagrådet av förslaget till lag om ägofred har vederbörande departementschef närmare behandlat frågan om de betesintressen, som icke grunda sig på äganderätt eller servitutsrätt. Departementschefen har därvid beträffande den då föreslagna och av riksdagen sedermera antagna 19 § ägofredslagen uttalat, att i de fall, då djurägare, som nyttjat gemensam betesmark utan att därtill äga laglig rätt, icke innehade fastighet, varå djuren kunde vinterfödas, boskapsskötseln oftast bedreves såsom ren binäring, vilken, då djurägaren i allmänhet saknade möjlighet att under vintern bereda djuren tillräcklig och ändamålsenlig utfodring, lämnade en mycket svag avkastning och ej sällan medförde, att djuren vanvårdades. Utredningen, som ej funnit anledning föreslå någon ändring i lagens avfattning rörande denna fråga, håller emellertid före, att fall kunna inträffa, då det måste anses obilligt att beröva sådan djurägare, som enligt nämnda paragraf i ägofredslagen vid betesreglering ej kan tilldelas särskild betesmark inom regleringsområdet, varje möjlighet att där beta sina djur. På grund härav förutsätter utredningen, att vid upprättande av skogsvårdsplan undersökes, huruvida någon eller några av de djurägare, som här avses, böra beredas mer eller mindre tillfälliga betesmöjligheter inom området. Är så fallet, bör, efter överenskommelse med en eller flera av betesrättsinnehavarna inom området, de för dessa avsedda betesanläggningarna, som skola utföras med statsbidrag, i skälighet utökas under villkor, att de åt ifrågavarande djurägare upplåta viss betesrätt å anläggningarna. Det torde få ankomma på skogsvårdsföreningen att ordna de härav föranledda, ekonomiska uppgörelserna mellan den, som sålunda upplåter bete, djurägaren och eventuellt också medlemmarna i föreningen.

Skyddsåtgärder vid hyggesbränning.

Såsom framgår av vad förut anförts har bland de åtgärder för skogsförnygring, som enligt utredningens förslag böra komma till användning, upptagits även hyggesbränning. Denna åtgärd har av utredningen beräknats under den tjuguariga skogsvårdsperioden bliva erforderlig å icke mindre än 89,000 hektar skogsmark eller omkring 4,500 hektar årligen.

I sitt betänkande har utredningen även upptagit till behandling frågan på vad sätt ersättning borde utgå i händelse skada skulle uppstå till följd av hyggesbränning. Utredningen har därvid förordat, att försäkring för sådan skada borde tagas av skogsvårdsstyrelsen för vederbörande markägares räkning. Enligt utredningens förslag borde såsom villkor för åtnjutande av statsbidrag föreskrivas, att skogsägare skulle i kontraktet lämna skogsvårdsstyrelsen i uppdrag att för hans räkning teckna sådan försäkring samt gälda därför utgående premier med ägaren tillkommande statsbidrag. Vid kostnadsberäkningen för förnygringsåtgärd, i vilken hyggesbränning inginge, skulle dessa försäkringspremier upptagas bland kostnaderna.

Såsom skäl för nu berörda förslag har anförts bland annat:

Genomförandet av skogsvårdsprogrammet förutsätter en frivillig medverkan av skogsägarna. I regel kunna de icke åläggas att utföra de hyggesbränningar, som skola upptagas i skogsvårdsplanerna. Vid sådant förhållande är det för skogsvårdsverksamhetens bedrivande synnerligen angeläget, att skogs-

ägarna icke genom deltagande i verksamheten påtaga sig risker för skadegörelse å egen skog eller utsätta sig för skadeståndskrav från annan skogsägare. Dessa utsikter ha för närvarande avskräckt skogsägarna från att utföra bränning å sina marker och därigenom hämmat skogsvårdsarbetet i lappmarkerna. Utredningen finner på grund härav nödvändigt, att de skador, vilka kunna förorsakas genom att elden kommer lös vid hyggesbränning, regleras antingen genom försäkringsavtal med enskilda bolag eller ersättas av statsverket. Likaså bör ansvaret för gäldandet av det skadestånd, som skogsvårdsstyrelsen eller av styrelsen för arbetet utsedd förman kan bli skyldig att utgiva på grund av att den sistnämnde visas ha genom försumlighet vållat skadan, i första hand övertagas av antingen försäkringsbolag eller staten.

I frågan huruvida enskild försäkring eller statsgaranti för skada borde ifrågakomma har utredningen, som stannat för enskild försäkring, anfört i huvudsak följande.

Vid valet mellan enskilt försäkringsskydd eller statsgaranti har man att taga hänsyn såväl till principiella skäl som till de praktiska möjligheterna att lösa frågan på ett betryggande och ändamålsenligt sätt. I förstnämnda avseende talar för försäkringens ordnande på enskild väg främst det förhållandet, att hyggesbränningen är avsedd att utföras som ett skogsägarens företag. Det torde därför böra ankomma på denne att sörja för att icke han själv eller annan lider skada av företaget. Den omständigheten, att ledningen av arbetet genom avtal mellan skogsägaren och skogsvårdsstyrelsen anförtros åt sakkunnig personal, kan visserligen medföra ändring beträffande den direkta ansvarsskyldigheten för skador, som visas ha vållats genom försumlighet, men inverkar icke på åtgärdens principiella innebörd. Till förmån för att staten ikläder sig ansvarighet för uppkommande skador, talar emellertid, att skogsägarna jämlikt gällande lagstiftning i viss utsträckning kunna bli ålagda att utföra hyggesbränning. Det lär i sådant fall kunna göras gällande, att tvångsförfarandet bör kompletteras med ett skydd mot de risker, åtgärdens utförande onekligen medför.

Med avseende på de olika försäkringsformernas praktiska lämplighet för ifrågavarande ändamål må följande anföras. Den skada, som kan väntas uppstå, blir av tidigare erfarenheter att döma i de allra flesta fall av rätt obetydlig omfattning. Ofta torde den komma att inskränka sig till mindre skador å markägarens egen skog. Det torde därför enligt utredningens mening vara uppenbart, att de enskilda försäkringsbolag, vilka hava en för reglering av dylika skador uppbyggd organisation till sitt förfogande och därjämte äga möjligheter att verkställa en friare prövning av uppkommande skadeståndskrav, kunna reglera sådana mindre ersättningsfrågor väsentligt smidigare än staten. Därest statlig garanti för skador av ifrågavarande slag införes, uppkommer även frågan, huruvida staten skall ersätta skador, som uppkomma å sådan egendom, som den skadelidande själv försäkrat i enskilda försäkringsbolag. Av nu nämnda skäl har utredningen ansett, att ersättning med statsmedel för sådana skador, vilka uppkommit genom ren olyckshändelse, bör ifrågakomma endast för det fall, att ett tillräckligt effektivt och billigt försäkringsskydd icke kan ordnas genom enskilda försäkringsgivare.

Är det åter fråga om skada, som genom försumlighet vållats av den för bränningen ansvarige förmannen, torde en form för statligt ersättningsförfarande kunna finnas utan större svårigheter. En dylik förseelse lär alltid komma att åtalas av allmän åklagare. Av allmänna medel skulle då kunna utgivas ersättning för den skada, som någon genom utslag av dom-

stol blivit ålagd att ersätta. Den skadeståndsberättigades krav på ersättning av allmänna medel skulle kunna prövas av vederbörande länsstyrelse. Givetvis borde staten hava regressrätt mot den försumlige, i varje fall om grovt vållande förelegat.

Efter överläggningar med vissa försäkringsbolag ha bolagen, vilka för närvarande icke ha någon försäkringsform som lämpar sig för försäkring varom här är fråga, framlagt ett erbjudande beträffande kombinerad skogsbrandförsäkring å första risk och ansvarsförsäkring, avsedd för skador av ifrågakarande slag. Försäkringsförslaget är av följande innebörd.

Enligt *skogsbrandförsäkringen* försäkras växande skog och skogsmark, som kan skadas genom att eld kommer lös vid hyggesbränning. Försäkringsbeloppet utgör 10,000 kronor per bränningsområde. Försäkringen gäller oavsett om skyldighet till utgivande av ersättning åvilar försäkringstagaren — skogsvårdsstyrelsen såsom ombud för markägaren — eller någon hans befattningshavare.

Ansvarighetsförsäkringen avser det ansvar för skadestånd i anledning av annan tillfogad kropps- eller egendomsskada, som åvilar försäkringshavaren — skogsvårdsstyrelsen eller hos denne anställd person — intill ett belopp av 150,000 kronor för personskada, dock högst 50,000 kronor för varje skadad eller dödad person, samt 50,000 kronor för egendomsskada, allt per bränningsområde.

För båda försäkringarna skall erläggas en premie av tillsammans en krona per hektar produktiv skogsmark inom bränningsområden, avbrända under året.

Nämnda försäkringar täcka alltså *icke* skador av följande slag:

A. Skogsbrandförsäkringen:

1. Skador å annan egendom än skog och skogsmark, såsom skador å upplugget virke, byggnader, maskiner, stolpledningar m. m. samt personskador.

2. Skador å skog och skogsmark i värde överstigande 10,000 kronor, i vilket fall endast försäkringsbeloppet utbetalas.

B. Ansvarighetsförsäkringen:

Skador, vilkas värde överstiger de ovan angivna försäkringsbeloppen. I så fall utbetalas endast dessa belopp.

I fråga om sådan skada, som omnämnes under A 1, finnes möjlighet att teckna tilläggsförsäkring, därest så skulle anses erforderligt. Bränning bör emellertid icke få anordnas, om större upplag av virke eller annan brännbar egendom finnes i närheten av bränningsområdet. De fall, då brandskadorna uppgå till belopp, som överstiga de ovan nämnda försäkringsbeloppen, torde emellertid, såsom förut framhållits, bliva sällsynta. Självfallet kan det dock under särskilt ogynnsamma förhållanden inträffa, att elden vinner spridning inom angränsande marker, och stora skador, som icke täckas av försäkringarna, kunna därvid uppstå. Den ytterst svårberäknelige risken för dylik större skadegörelse, vilken närmast kan jämföras med skador förorsakade av naturkatastrofer, lär överhuvud taget icke lämpligen kunna täckas genom försäkring.

Det av bolagen erbjudna försäkringsskyddet har utredningen ansett vara tillfyllest för ändamålet, och de villkor, som uppställts för försäkringen, ha även ansetts skäliga. Utredningen har på grund härav förordat, att försäkring mot i samband med hyggesbränning uppstående skogsbrandrisk anord-

nades genom uppgörelser mellan vederbörande skogsvårdsstyrelser och ifrågavarande försäkringsbolag på angivet sätt. Möjligheterna att förstärka försäkringsskyddet eller att förbättra villkoren borde emellertid beaktas under verksamhetens utveckling.

Utredningen har emellertid utgått ifrån att, om skador av större omfattning, vilka icke täcktes genom ingångna försäkringsavtal, skulle uppstå till följd av någon hyggesbränning, de skadelidande icke skäligen kunde lämnas att själva bära de förluster, för vilka de icke erhöle ersättning enligt försäkringsavtal. Billighetskäl talade enligt utredningens mening för att staten i sådant fall trädde emellan. Utredningen har erinrat, att genom beslut vid 1939 års lagtima riksdag medgivits, att visst belopp av förslagsanslaget till oförutsedda utgifter finge disponeras för ersättande av skador och kostnader, som uppstått till följd av Ume- och Vindelälvarnas översvämning. Utredningen har förutsatt, att staten skulle på liknande sätt ersätta sådana genom hyggesbränning förorsakade skador, som ej täcktes genom försäkringsavtal.

Rörande träffandet av avtal om försäkring har utredningen anfört i huvudsak följande.

Första riskförsäkring för skogsbrand tecknas av skogsvårdsstyrelsen för markägarens räkning. Denne bör därför i kontraktet rörande skogsvårdsarbetet bemyndiga skogsvårdsstyrelsen att ombesörja försäkringen och att gälda därför utgående premie av markägaren tillkommande statsbidrag. Ansvarighetsförsäkringen tecknas av skogsvårdsstyrelsen. Den för försäkringarna beräknade gemensamma premien, eller en krona per hektar av varje bränningsområde, anses enligt uppgift av försäkringsbolagen böra fördelas med lika belopp å de båda försäkringarna.

Redan i skogsvårdsplanen böra lämnas preliminära uppgifter om det på grund av hyggesbränningen inom skogsvårdsområdet erforderliga försäkringsskyddet. I arbetsplanerna skola de för försäkringen grundläggande uppgifterna meddelas. Särskilt bör angivas, huruvida tilläggsförsäkring till äventyrs är erforderlig eller om betänkligheter ur säkerhetssynpunkt kunna anföras mot bränningens utförande. För varje bränningsområde skall samtidigt upprättas skiss å generalstabskarta, vilken bilägges arbetsplanen. Skogsvårdsstyrelsen har därefter att ombesörja tecknande av försäkringar för markägarens och för egen räkning.

Sedan verksamheten fortskridit så långt, att planläggning av åtgärderna kan ske i god tid före utförandet, lära skogsvårdsstyrelserna kunna ordna de för visst år erforderliga försäkringarna inom länet genom en eller några få ansökningar hos försäkringsbolagen. Under sådana omständigheter kunna ett stort antal försäkringar meddelas i ett och samma försäkringsbrev.

Utredningen har vidare framhållit, att i förordningen den 15 juni 1923 angående skogsvårdsstyrelser borde införas föreskrift om skyldighet för skogsvårdsstyrelse att ombesörja sådana försäkringar, som förut omförmälts. Något förslag till ändring av förordningen har utredningen emellertid ej utarbetat.

Utredningen har även förordnat anordnande av instruktionskurser i hyggesbränning genom skogsvårdsstyrelsernas försorg. Tillika har utredningen låtit utarbeta anvisningar om utförande av hyggesbränning.

Anskaffande av frö och plantor.

Utredningen har i sitt betänkande även berört frågan om anskaffande av frö och plantor, som erfordras för genomförande av det föreslagna skogsvårdsprogrammet. Något utformat förslag till åtgärder har utredningen härutinnan icke framlagt, då utredningen ansett det ankomma på skogsvårdsstyrelsen att tillgodose behovet i ifrågavarande hänseende. Utredningen har emellertid framlagt vissa riktlinjer i ämnet och därvid framhållit, att en ny fröklängningsanstalt borde anläggas i lappmarken. Även plantskolor har utredningen ansett kunna bliva behövliga.

Förslagets inverkan på skogsvårdsstyrelsernas personalbehov.

Ett genomförande av utredningens förslag kommer givetvis att påkalla en utökning av skogsvårdsstyrelsernas personal. Utredningen har föreslagit att följande kategorier nya befattningshavare måtte anställas, nämligen skogsvårdsassistenter med jägmästarutbildning för upprättande av skogsvårdsplaner samt arbetsplaner och vägförslag, dikningsledare och dikningsassistenter med jägmästarutbildning för upprättande av arbetsplaner och förslag till avdikning, skogliga biträden (icke-ordinarie läns-skogvaktare) med skogvaktarutbildning för upprättande i de fall, då dylika uppgifter kunna åt dem anförtros, av skogsvårdsplaner och arbetsplaner eller för biträdande vid sådana planläggningsarbeten, för kontroll och avsyning av arbeten m. m. samt för förmansskap vid hyggesbränning, ävensom expeditionsbiträden, vilka böra kunna anlitas även för betespersonalen.

För de skilda länen har utredningen beräknat följande personal bliva erforderlig utöver den, som för närvarande finnes anställd för arbetsuppgifter, vilka icke bortfalla:

L ä n	Befattningshavare					Årlig kostnad (arvoden, reseersättning, traktementsersättning)
	Skogsvårdsassistenter	Dikningsledare och dikningsassistenter	Skogliga biträden		Expeditionsbiträden	
			årsanställda	med 4 månaders genomsnittlig tjänstgöring per år		
Norrbottnens	5	1	2	11	3	87,500
Västerbottnens	9	3	3	18	5	158,500
Jämtlands	7	2	3	16	4	128,000
Västernorrlands	5	1	2	10	3	85,500
Summa befattningshavare	26	7	10	55	15	—
Årlig kostnad per befattningshavare, kronor (arvode, reseersättning, traktementen)	8,000	{ 10,000 8,000 }	} 4,000	2,000	2,500	—
Summa årlig kostnad kronor	208,000	64,000	40,000	110,000	37,500	450,500

Omfattningen av verksamheten för betesreglering och anläggning av betesvallar har utredningen ansett sig icke kunna beräkna med någon större säkerhet, då alltför många omständigheter, som icke äro på förhand kända, inverka på verksamhetens omfattning. Utredningen har funnit, att för nu ifrågavarande arbetsuppgifter följande fackutbildade personal, beteskonsulenter och betessassistenter, erfordrades under en tid av i medeltal 10 år, nämligen:

L ä n	Befattningshavare		Årlig kostnad (arvoden, rese- ersättning, traktaments- ersättning)
	Betes- konsulenter	Betes- assistenter	
Norrbottnens	2	3	48,000
Västerbottnens	¹ 1	6	60,000
Jämtlands	1	1	20,000
Västernorrlands	² 1	2	28,000
Summa befattningshavare	5	12	—
Årlig kostnad per befattningshavare, kronor (arvode, reseersättning, traktamenten)	12,000	8,000	—
Summa årlig kostnad kronor	60,000	96,000	156,000

I den mån skogsvårdsstyrelserna anlita de av hushållningssällskapen anställda konsulenterna, komme enligt vad utredningen anfört beräknade personalbehov och kostnader att minskas.

Den personal, som sålunda beräknades erforderlig för uppgifterna, har utredningen ansett kunna till någon del rekryteras från sådan personal hos samma skogsvårdsstyrelser, som beräknades bliva övertalig genom att deras nuvarande arbetsuppgifter upphörde. Detta gällde särskilt de taxeringsassistenter i de båda nordligaste länen, som upprättade avverkningsplaner för lappmarksskogarna, samt viss skogsvårdspersonal, vilkens arbetsuppgifter komme att minskas i samma grad som skogsvårdsstyrelsernas hittillsvarande verksamhet kunde komma att inordnas under de nya formerna.

Utredningen har understrukt, att skogsvårdsstyrelsernas organisation själfallet borde utbyggas på sätt förut beräknats endast i den mån nya arbetsuppgifter det krävde och då genom anställning undan för undan av den personal, som kunde visa sig behöfelig för ändamålet. Det vore emellertid enligt utredningens uppfattning möjligt, att brist på personal av skilda slag icke desto mindre kunde komma att göra sig gällande, åtminstone beträffande skogligen biträden (länsskogvaktare). I nuvarande läge har utredningen emellertid icke ansett sig kunna avgöra, huruvida en ökning av antalet elever vid de skogligen läroanstalterna kunde komma att påfordras härav.

Skogsvårdsstyrelsernas övriga utgifter för verksamheten — expenser m. m. — ha beräknats utgöra omkring 10 procent av kostnaderna för personalen.

¹ Härtill 2 tjänstemän, som redan finnas anställda hos skogsvårdsstyrelsen.

² Härtill 1 tjänsteman, som redan finnes anställd hos skogsvårdsstyrelsen.

Under erinran att skogsvårdsstyrelsernas kostnader för skogsvårdsverksamheten av anledning, som förut påvisats, icke i sin helhet komme att utgöra merkostnader utöver de nuvarande kostnaderna för skogsvårdsstyrelsernas verksamhet, har utredningen beräknat förstnämnda kostnader till följande belopp årligen:

L ä n	Personalkostnader, kronor			Övriga förvaltningskostnader kronor	Summa kronor
	betespersonal	skogsvårds- och vägbygg- nadspersonal	expeditions- personal		
Norrbottnens.....	48,000	80,000	7,500	13,500	149,000
Västerbottnens.....	60,000	146,000	12,500	21,500	240,000
Jämtlands.....	20,000	118,000	10,000	15,000	163,000
Västernorrlands.....	28,000	78,000	7,500	11,500	125,000
Kopparbergs.....	—	—	—	1,000	1,000
Summa	156,000	422,000	37,500	62,500	678,000

Förutom den här förut angivna personalen måste skogsvårdsstyrelserna enligt vad utredningen uttalat kunna förfoga över ett stort antal förmän för handhavande av arbetsledningen vid skogsodlingsarbeten och röjningar. Dessa förmän skulle emellertid deltaga i arbetet och därför avlönas med anlåtande av de bidragsmedel, som stode till förfogande för åtgärderna.

Kostnadsberäkningar.

Såsom förut nämnts har utredningen beräknat, att kostnaderna för genomförandet av det framlagda skogsvårdsprogrammet skulle uppgå till sammanlagt cirka 100,000,000 kronor. Kostnaderna skulle enligt utredningens förslag fördelas på tjugu år med 5,000,000 kronor om året.

De för tjuguarperioden föreslagna skogsvårdsarbetena komma enligt utredningens beräkningar att medföra följande kostnader för statsbidrag i miljoner kronor, nämligen:

	Åtgärder för skogs- föryngring	Röjnings- gallring	Skogsutdik- ning, som ej utföres i sam- band med återväxt- åtgärder	Summa
Norrbottnens län.....	5.10	2.80	2.97	10.87
därav lappmarken.....	4.37	0.95	0.87	6.19
, kustlandet.....	0.73	1.85	2.10	4.18
Västerbottnens län.....	8.78	3.88	5.88	17.99
därav lappmarken.....	7.55	2.77	1.68	12.00
, kustlandet.....	1.18	1.11	3.70	5.99
Jämtlands län.....	4.85	4.70	3.54	13.09
Västernorrlands län.....	2.28	3.54	1.98	7.70
Kopparbergs län.....	—	0.09	—	0.09
Summa	20.91	14.51	13.82	49.24

Kostnaderna för statsbidrag till väganläggningar enligt skogsvårdsprogrammet beräknas till följande belopp, nämligen

för Norrbottens län	1.4 milj. kronor
därav lappmarken	0.9 » »
» kustlandet	0.5 » »
» Västerbottens län	1.1 » »
därav lappmarken	0.9 » »
» kustlandet	0.2 » »
» Jämtlands län	0.6 » »
» Västernorrlands län.....	0.5 » »
» Kopparbergs län	0.05 » »
eller i allt	<u>3.65 milj. kronor.</u>

Kostnaderna för statsbidrag till betesanläggningar har utredningen med stöd av uppgifter, som lämnats av skogsvårdsstyrelserna, samt vissa överväganden i övrigt beräknat till följande belopp, nämligen

för Norrbottens län	7.5 milj. kronor
därav lappmarken	2.1 » »
» kustlandet	5.4 » »
» Västerbottens län	11.6 » »
därav lappmarken	5.0 » »
» kustlandet	6.6 » »
» Jämtlands län	3.6 » »
» Västernorrlands län.....	7.0 » »
eller i allt	<u>29.7 milj. kronor.</u>

Den sammanlagda kostnaden för statsbidrag har uppskattats i enlighet härmed till 82.59 miljoner kronor.

Kostnaderna för anskaffning av skogsodlingsmaterial ha beräknats uppgå till följande belopp, nämligen

för Norrbottens läns lappmark.....	0.70 milj. kronor
» Västerbottens läns »	1.50 » »
» Norr- och Västerbottens läns kustland	0.15 » »
» Jämtlands län.....	0.50 » »
» Västernorrlands län	0.15 » »
eller i allt	<u>3.00 milj. kronor.</u>

Förvaltningskostnaderna för den föreslagna verksamheten ha av utredningen upptagits till 678,000 kronor för år eller i allt 12,000,000 kronor. Förvaltningskostnaderna beräknas i genomsnitt motsvara 14.5 procent av de i verksamheten utgående statsbidragen. Inom den nuvarande bidragsverksamheten för skogsvård har skogsvårdsstyrelsernas förvaltningskostnader enligt vad utredningen framhållit beräknats till 18 procent av beloppet av inom verksamheten utgående statsbidrag.

Utredningen har framhållit att den föreslagna verksamheten förutsatte, att skogsvårdsarbetet i berörda delar av landet planlades för en lång följd av år. Sedan verksamheten påbörjats, kunde den enligt utredningens mening icke avbrytas utan att ekonomiska förluster uppkomme och svårigheter av teknisk och psykologisk art dessutom uppstode för skogsvårdsarbetet. Möjligheterna att inskränka den bidragsverksamhet, som planlagts, utan dylika skadeverkningar finner utredningen även begränsade. Utredningen har därför hållit före, att bidragsverksamheten borde finansieras på sådant sätt att anslagsbeviljandet icke vore beroende av det tillfälliga budgetläget.

Anslaget för verksamheten har utredningen föreslagit böra anvisas under benämningen »Anslag till åtgärder för ökad skogsproduktion i Norrland m. m.» och anlitas dels för tilldelande av statsbidrag enligt här förut föreslagna grunder, dels ock för anvisande av särskilda förvaltningsbidrag för bestridande av skogsvårdsstyrelsernas kostnader för handhavandet av verksamheten och för anskaffning av skogsvårdsmaterial, som kostnadsfritt tillhandahölles bidragstagare.

Yttrandena.

Det föreliggande förslaget har i allmänhet vunnit anslutning i de avgivna yttrandena. Vissa betänkligheter ha emellertid framförts beträffande skogsvårdsprogrammets omfattning och de ifrågasatta kostnaderna. Statskontoret och centralrådet för skogsvårdsstyrelsernas förbund ha uttalat betänkligheter härutinnan. Såväl statskontoret som centralrådet ha framhållit, att det i nuvarande tidsläge icke kunde vara lämpligt att igångsätta en verksamhet av den omfattning som den nu föreslagna. Liknande synpunkter ha även framförts av svenska trävaruexportföreningen. Statskontoret har därjämte uttalat, att även under normala förhållanden programmet syntes böra inskränkas. Centralrådet har framhållit önskvärldheten av att föreliggande förslag och 1936 års skogsutrednings förslag upptoges till övervägande samtidigt. Centralrådet anser för sin del att de föreslagna åtgärderna kunde igångsättas i mindre omfattning och då få karaktären av försöksverksamhet. I några yttranden ha uttalats tvivel om möjligheterna att genomföra det föreslagna skogsvårdsprogrammet under en tjugårsperiod. På vissa håll har kritik riktats även mot utredningens förslag med avseende å vilka skogar, som skola omfattas av verksamheten. Statskontoret, lantbruksstyrelsen och domänstyrelsen ha tillika ifrågasatt om ej de föreslagna bidragen kunde nedsättas. Centralrådet och Sveriges skogsägareförbund ha uttalat viss tvekan om lämpligheten att upptaga ett så stort antal olika procentsatser för statsbidragen, som utredningen föreslagit. Skogsägareförbundet har även vänt sig mot förslaget om olika bidragsgrunder för bolag och övriga skogsägare. Statskontoret och centralrådet ha ifrågasatt om ej viss kontroll över skogsvårdsstyrelserna vid handhavandet av verksamheten vore behövlig. Statskontoret och riksräkenskapsverket ha ansett, att det förordade anslaget

till statsbidrag borde anvisas å driftbudgeten under nionde huvudtiteln. De föreslagna ändringarna i ägofredslagen ha i flertalet yttranden tillstyrkts eller lämnats utan erinran. Hushållningssällskapet i Norrbottens län har dock avstyrkt förslaget och därvid framfört starka betänkligheter i fråga om möjligheterna att inom Norrbottens län genomföra detsamma. Skogsvårdsstyrelsen i Gävleborgs län har även i viss mån uttalat sig mot förslagets genomförande. Jämväl länsstyrelsen i Gävleborgs län samt förvaltningsutskotten hos landsting och hushållningssällskap i länet ävensom länsstyrelsen i Kopparbergs län ha ställt sig avvisande mot förslaget. Sveriges skogsägares riksförbund har ansett, att förbud mot får- och getbetet icke borde tillgripas förrän gemensamma beten hunnit ordnas även för små jordbruksenheter. Lantbruksstyrelsen har ansett den föreslagna övergångstiden för genomförandet av förbudet mot får- och getbeten böra förlängas till sex år. I den förut omnämnda, av 1,424 kreatursägare inom Västerbottens läns lappmark under tecknade skriften har protest framförts mot förslaget om ändring i ägofredslagen. I några yttranden ha ifrågasatts lämpligheten av att låta skogsvårdsstyrelserna handha betesregleringsfrågorna.

Av i yttrandena upptagna uttalanden av principiell innebörd må här återgivas följande.

Statskontoret har uttalat bland annat:

Det synes statskontoret uteslutet att i nu rådande krisläge begynna en så omfattande verksamhet på ifrågavarande område. Med hänsyn till att de skogsvårdsarbeten, som skulle komma till utförande, enligt betänkandet icke kunna avbrytas, sedan de påbörjats, utan att ekonomiska förluster uppkomma och svårigheter av annan art uppstå, synes det icke tillrådligt att ens i begränsad omfattning för närvarande igångsätta dem. För denna uppfattning talar även den knapphet på arbetskraft inom det norrländska skogsbruket, som framträtt under den senaste tiden. Med hänsyn till möjligheten av förändringar i nu rådande förhållanden bör emellertid ett belopp för ändamålet måhända upptagas å allmän beredskapsstat för nästkommande budgetår. Även sedan mera normala förhållanden inträtt torde det framlagda programmet av kostnadsskäl icke böra i full utsträckning genomföras.

Centralrådet för skogsvårdsstyrelsernas förbund har i fråga om genomförandet av den föreslagna verksamheten i den omfattning, som förordats i betänkandet, yttrat i huvudsak följande.

Centralrådet kan icke förorda, att den ifrågasatta verksamheten i nuvarande tidsläge igångsättes i den omfattning utredningen föreslagit. Flera skäl synas tala häremot. Utredningen har påpekat, att dess förslag framlagts utan hänsynstagande till den vid betänkandets avgivande inträdda krissituationen. Centralrådet inser till fullo att med den utveckling, denna under senaste tiden tagit, lämpligheten att binda staten för så stora utgifter under så pass lång tid framåt icke torde ligga inom möjligheternas gränser. Svårigheter torde jämväl uppstå för skogsvårdsstyrelserna att administrera ett arbete av den omfattning, förslaget tillärnar, vid sidan av de betydelsefulla åligganden, som äro avsedda att tilläggas dem för vedförsörjningens tryggnad. Det lär ej heller vara rådligt att i nuvarande läge, då efterfrågan på arbetskraft för vedhuggning knappast kan tillfredsställas, upptaga en

skogsvårdsverksamhet, vilken erfordrar arbetskraft i större utsträckning. Andra viktiga skogliga intressen kunna givetvis icke heller åsidosättas för att tillgodose de medelsanspråk, som här föreligga.

Såsom utredningen framhållit kan, sedan förevarande verksamhet igångsatts, densamma svårigen avbrytas utan att ekonomiska förluster uppkomma och olägenheter av teknisk och psykologisk art uppstå. Möjligheten att utan dylika skadeverkningar inskränka den bidragsverksamhet som planlagts, torde även vara begränsad. Verksamheten bör därför finansieras på sådant sätt, att anslagsbeviljandet ej blir beroende av det tillfälliga budgetläget. Det är även att märka, att det här är fråga om en ny, krävande arbetsform för skogsvårdsstyrelserna, om vilken någon erfarenhet ej föreligger.

Med hänsyn till det anförda finner centralrådet försiktighet och omtanke bjuda, att den föreslagna verksamheten icke på en gång gives allt för stor omfattning utan till en början erhåller karaktären av en försöksverksamhet och följaktligen igångsättes i begränsad skala. Om så sker torde jämväl skogsvårdsstyrelsernas personalbehov för dessa uppgifter ävensom behovet av skogodlingmaterial o. dyl. kunna lättare tillgodoses. Denna begränsade verksamhet bör lämpligen koncentreras till lappmarkerna. Därest det skulle visa sig, att intresse finnes för bildande av skogsvårdsområden och erfarenheterna i övrigt av verksamheten bliva goda, kan denna lätt utvidgas samt givas permanent karaktär. Centralrådet vill särskilt understryka, att centralrådet finner förslaget om bildande av skogsvårdsområden vara ett av de bärande och mest betydelsefulla uppslagen i det föreliggande betänkandet. Detta uppslag anser centralrådet vara förtjänt av det största beaktande och intresse för förbättrandet av skogsvården i vårt land. Genom ett realiserande av detsamma torde större målmedvetenhet och allsidighet kunna ernås i skogsvårdsarbetet. Samtidigt underlättas den tekniskt-administrativa handläggningen från skogsvårdsstyrelsernas sida av hithörande frågor. Förslagets genomförande torde sålunda icke blott medföra en avsevärt bättre och ändamålsenligare skogsvård utan även besparing av utgifter för administrationen.

Beträffande förslagets lämplighet ur skogliga synpunkter har centralrådet framhållit följande.

Produktionsförhållandena i de skogar, skogsproduktionsutredningens betänkande avser, innesluta problem av livsviktig natur för de berörda landsdelarna. Skogsbruket och därå uppbyggda industrier äro av dominerande betydelse för befolkningens försörjning. Det är att märka, att dessa skogar utvecklas under säregna klimatiska och biologiska villkor. Härtill kommer att tillgodogörandet av skogsavkastningen länge skett utan att skogarna kunnat beredas någon egentlig vård. Efter hand har det hopsparade virkesförrådets utnyttjande nått en omfattning, som i stort sett icke motsvarar markernas förmåga av skogsföryngring och de kvarvarande beståndens tillväxt. En period kännetecknad av starkt reducerad tillgång på avverkningsbar skog och minskad råvarutillförsel för skogsindustrierna med därav följande avsevärt försämrat försörjningsunderlag för befolkningen är oavvisligen att emottä se inom kort. I detta läge har framträtt ett trängande behov av extraordinära ingripanden från statsmakternas sida till befordrande av skogsproduktionen i förevarande delar av Norrland.

Inför valet av formen för sådant ingripande har utvägen att söka häva disproportionen mellan virkesuttag och tillväxt genom ytterligare ransonering av den gamla skogen icke anlitats. Utredningen har i stället sökt utfinna

förfaranden, som medföra ett nyskapande av skog på kortast möjliga tid. Utredningen anvisar vägarna härför i form av ett 20-årigt, intensivt skogsvårdsprogram för enskilda skogar i lappmarkerna och vissa andra skogar. Skogsvårdsarbetet skall under ledning av skogsvårdsstyrelserna organiseras regionsvis för ernående av högre effekt samt underlättad planläggning och administration m. m. I samband härmed skall en betydande statlig kapitalinvestering i den norrländska skogsvården äga rum såtillvida, att i avsevärd mån höjda statsbidrag skola utgå till utförande av olika skogsvårdsåtgärder. Denna investering är av en storleksordning, som torde sakna sitt motstycke i vad angår användande av statsmedel för skogsvårdsändamål.

Centralrådet finner i likhet med utredningen, att de skogsmarker, varom fråga är, icke kunna bringas till nöjaktig produktion inom rimlig tid med tillhjälp uteslutande av de understödsformer, som för närvarande stå till buds. Ett betydligt kraftigare, mera systematiskt stöd erfordras, som i ökad utsträckning använder sig av moderna skogsvårdsmetoder för virkesalstringens främjande. Ur skoglig synpunkt synas utredningsförslagen i huvudsak rationella och torde tillgodose alla berättigade krav på planmässighet och effektivitet i övrigt. De borde därför kunna förväntas medföra gott resultat. Centralrådet vill särskilt understryka vikten av att skogen fredas mot bete. Utan att så sker, torde någon ordnad skogsvård icke kunna komma till stånd. Skydd för skogen mot betesdjur är enligt centralrådets mening en ovillkorlig förutsättning för att statsmedel i större utsträckning skola anslås till den norrländska skogsvårdens befrämjande.

Domänstyrelsen har yttrat bland annat:

Genom 1932 års lappmarkslag har en snabb realisation av den gamla skogen å de enskilda fastigheterna åvägabragts, och det är uppenbart, att återuppbyggnadsarbetet å dessa skogar måste under de närmaste årtiondena bli av mycket stor omfattning. Då för detta arbete icke föreskrivits något reserverande av medel från de vid realisationen inflytande inkomsterna, föreligger beträffande en stor del enskilda skogsägare det förhållandet, att medel till ett forcerat återuppbyggnadsarbete saknas. Då det för lappmarkens framtida försörjning får anses vara ett framträdande statligt intresse att återuppbyggnadsarbetet så snart som förhållandena medgiva kommer till utförande, läser ingen annan utväg förefinnas, än att statliga bidrag lämnas till befrämjande av ändamålsenliga åtgärder, som det icke enligt lag åligger skogsägaren att utföra.

Sveriges skogsägareförbund har anfört bland annat:

Skogsägareförbundet finner i likhet med utredningen, att med hänsyn till behovet av en ökad skogsproduktion i Norrland kraftåtgärder äro erforderliga för att i relativt snabb takt åvägabringa ett avhjälpande av bristerna i skogsvården därstädes. Att i detta syfte ett fullständigt program uppgjorts över omfattningen av och kostnaderna för dels ett utförande av hittills eftersatta skogsvårdsarbeten och dels ett rationellt genomförande av de skogsvårdsarbeten m. m., som fortsättningsvis bliva erforderliga fram till 1960, finner förbundet välbetänkt. Förbundet har icke haft anledning att i detalj granska berörda program men har den uppfattningen, att detsamma beträffande skogsvårdsarbeten, som betingas av i fortsättningen skedande avverkningar, måhända blivit något för högt beräknat. Enligt vad hittillsvarande erfarenhet synes utvisa, komma avverkningarna av den överåriga och mogna skogen sannolikt icke att bedrivas i den takt utredningen beräknat. På grund därav komma sannolikt icke heller förnygringsåtgärder

m. m., föranledda av dessa avverkningar, att före 1960 krävas i hela den av utredningen förutsatta omfattningen. Förbundet anser emellertid, att denna eventuellt utsträckta exploaterings-tid icke bör föranleda någon nedskärning av utredningens förslag om restaurationsarbetets omfattning under de första åren.

Vad angår frågan vilka skogar, som böra omfattas av den föreslagna verksamheten, har *domänstyrelsen* framhål-lit följande.

Likartade förhållanden och förutsättningar för statsbidrag anser styrelsen föreligga i fråga om enskildas skogar i Särna och Idre socknar samt skogar inom Västerbottens och Norrbottens län, beträffande vilka lagen om allmän-ningsskogar i Norrland och Dalarna äger tillämpning, ävensom i fråga om i 4 kap. skogsvårdslagen avsedda svårförnygrade skogar och skyddssko-gar i Kopparbergs, Västernorrlands och Jämtlands län, vilka tidigare lytt under lagen angående skyddsskogar.

Även beträffande de enskilda skogarna i Västerbottens och Norrbottens läns kustland torde vissa omständigheter, bl. a. det nordliga läget samt det förhållandet, att reproduktionsskyldighet relativt sent föreskrivits, tala för att åtgärder för ett forcerat återuppbyggnadsarbete med stöd av statsbidrag genomföras. Jämväl här gäller, beträffande bidragens storlek, vad styrelsen ovan anfört om skogar inom lappmarken m. fl. områden.

Utredningens förslag att utsträcka verksamheten jämväl till andra enskil-da skogar i Västernorrlands och Jämtlands län än de härövan omnämnda finner styrelsen icke tillfyllest motiverat. För dessa skogar hava skogsvårdslagens bestämmelser gällt alltsedan lagens tillkomst. De efter urskogsför-rådets avverkning uppkomna förnygringarna och ungskogarna hava här kommit längre, och klimatiska m. fl. förhållanden äro i stort sett avgjort gynnsammare än beträffande förut nämnda områden. Förutsättningarna för skogsägaren att med ekonomisk vinst bedriva en behörig skogsvård äro så-dana, att detta med skogsvårdsstyrelsernas bistånd och under deras inseen-de bör kunna äga rum utan annan statlig bidragsverksamhet, än som för söder därom belägna skogar under skogsvårdslagen är medgivet. Visserligen torde betesförhållandena i dessa län — måhända framför andra — kräva reglering, men möjligheten därtill lärer stå öppen jämlikt ägofreds-lagen med de ändringar däri, som utredningen föreslagit.

Centralrådet har med hänsyn till sin inställning till omfattningen av verk-samheten förordat dess begränsning till lappmarksskogarna. Rörande skydds-skogarna har centralrådet dessutom — under framhållande, att, sedan 1903 års skyddsskogsområden utlagts, inskränkningar i dessa skett genom Kungl. Maj:ts beslut den 27 april 1928 — uttalat, att det icke kunde anses lämpligt att nu i bidragshänseende återuppliva den tidigare gränsen.

Även *statskontoret* har ansett, att verksamheten kan begränsas till lapp-markerna.

Länsstyrelsen i Kopparbergs län har framställt erinran mot att bespa-ringsskogen inom Idre och Särna socknar enligt förslaget icke bleve bidrags-berättigad. Något skäl varför denna besparingsskog undantagits har läns-styrelsen icke funnit anfört i betänkandet. Länsstyrelsen anser av princi-piella skäl, att statsbidrag bör utgå jämväl till skogsproduktiva åtgärder å nämnda besparingsskog.

Beträffande de föreslagna procentsatserna har *centralrådet* uttalat, att det förefölle, som om en förenkling i vissa hänseenden vore önskvärd. Sålunda har *centralrådet* exempelvis ifrågasatt, huruvida icke det stora antalet olika procentsatser skulle kunna minskas för vinnande av ökad enhetlighet, underlättad tillämpning och enklare kontroll. Den av *centralrådet* förordade försöksverksamheten, som borde komma till stånd för skogsvårdsprogrammets prövning under praktiska förhållanden, syntes kunna giva erfarenheter av värde för denna och andra frågors bedömande.

Statskontoret har anfört:

Då de föreslagna procentsatserna genomgående äro mycket höga vill *statskontoret* ifrågasätta, huruvida icke syftet med bidragen skulle kunna nås med något lägre bidragsbelopp. Till åtgärder för skogsförnygring skulle bidrag lämnas dels med kostnadsfritt tillhandahållande av skogsodlingsmaterial dels ock med ett belopp, motsvarande 75 procent av återstående kostnad. Det synes emellertid *statskontoret*, att statens andel i den totala kostnaden icke bör överstiga 75 procent. Från denna utgångspunkt skulle — därest skogsodlingsmaterialkostnaden antoges utgöra 15 procent av den totala kostnaden — statsbidraget å den återstående kostnaden utgå efter högst 70 (70.59) procent. Då bidraget till röjningsgallring m. m. föreslagits skola utgå med 65 procent av kostnaden torde — i likformighetens intresse — jämväl statsbidraget till här ifrågavarande åtgärder kunna nedsättas att utgå efter samma beräkningsgrund.

Sveriges skogsägareförbund har uttalat:

Utredningen har för den differentierade bidragsskalan i fråga om grundbeloppen framlagt motiv, som var för sig kunna synas välgrundade. Sålunda kan det exempelvis synas rimligt att giva ett högre bidrag till förnygringensåtgärder, vilkas resultat får åtnjutas först av en kommande generation, än till dikningar och röjningar, som redan om ett 10-tal år giva påtaglig avkastningshöjning. Även om sålunda vissa teoretiska skäl kunna åberopas för berörda differentiering, anser *Sveriges skogsägareförbund* att denna ur praktisk synpunkt är olämplig. Det torde sålunda ofta bliva svårt att bestämt avgöra, om en viss skogsvårdsåtgärd skall hänföras till den ena eller andra bidragskategorien. En dikning i samband med förnygring skall enligt förslaget gå i högre bidragsklass än annan dikning. Gränsen blir här ofta mycket vansklig att draga. Ett annat exempel. En större sankmark, som skall dikas, skäres av ett antal skiften, tillhöriga skilda ägare, av vilka några äro bönder, andra bolag. Dikessystemet övertvårar efter dräneringstekniska grunder de olika ägarnas skiften i skilda riktningar. Särskilda kostnader måste nedläggas för upptagande av gemensamt avlopp för hela dikessystemet, varav samtliga skiften hava gagn. När behovsprincipen icke skall tillämpas beträffande grundbeloppet, finnes enligt förbundets mening ingen anledning att då beräkna bidragen till de skilda markägarna efter olika grunder, helst som beräkningarna därigenom bli i onödan komplicerade. Även i övrigt anser förbundet, att motiv saknas för att beträffande grundbeloppen, som skola vara avkopplade från behovsprincipen, tillämpa olika höga bidrag för olika grupper markägare. Verksamhetens syfte är att till samhällets framtida gagn höja skogsproduktionen. Detta syfte är helt oberoende av vem som för dagen är ägare till marken.

Förbundet får därför föreslå, att grundbeloppen fastställas att utgå med enhetlig procent, oberoende av ägarens natur eller åtgärdens art, dock att vägarbeten må kunna understödjas efter en lägre procent än övriga arbeten.

Det särskilt ekonomiska stöd, som därutöver kan behöva givas privata jordägare, bör kunna lämnas i form av tilläggsbelopp.

Domänstyrelsen har förordat, att grundbidragen sattes lägre men i stället, där verkligt behov av hjälp förefunnnes, högre tilläggsbidrag beviljades.

Rörande de bidragsberättigade åtgärderna har *svenska trävaruexportföreningen* anfört bland annat:

Föreningen ställer sig betänksam till en utvidgning — på sätt utredningen föreskrivit — av de statsunderstödda och kontrollerade skogsvårdsföretagen att även avse sådana åtgärder, som utförande av eftersatta gallringar och genomhuggningar samt avverkning av gammal, oväxtlig skog, som bära spår av ägarens oföretagsamhet eller bristande vilja till god skogsvård. Då en dylik utvidgning av det egentliga återuppbyggnadsarbetet jämväl kan innebära mer eller mindre tvångsvis genomförda avverkningar, synes föreningen att dylikt förfarande kan bli alltför ingripande i ägarens disposition av skogen.

I fråga om organisationen av verksamheten har *Sveriges skogsägareförbund* framhållit bland annat följande.

Förslaget innebär, att skogsvårdsföreningarnas styrelser skola för delägarnas räkning enligt fullmakt sluta kontrakt med skogsvårdsstyrelsen om de skogsvårdsarbeten, som envar delägare åtager sig att utföra. Förbundet anser det innebära en obehörlig och därjämte olämplig omgång att skjuta in skogsvårdsföreningens styrelse som ett mellanled vid denna kontraktsskrivning. Kontraktet måste under alla förhållanden innehålla en specificerad uppgift om de arbetsprestanda, som envar delägare påtager sig. Det är då även ändamålsenligt, att envar delägare tecknar kontrakt för sig.

Svenska trävaruexportföreningen har uttalat bland annat:

Föreningen vill framhålla, att ett samgående mellan skogsägarna inom området för skogsvårdsplanen är nödvändigt, när det gäller genomförandet av betesregleringen, som är den primära förutsättningen för att de föreslagna skogsförbättrande åtgärderna skola kunna effektivt genomföras. Det synes föreningen att ensamt genomförande av betesreglering bör bli ett så krävande arbete för skogsvårdsföreningens funktionärer, att övriga bestyr och omsorger, som enligt förslaget skola åligga skogsvårdsföreningen, icke borde belasta densamma. Detta desto mera som enligt föreningens mening skogsvårdsföreningens ställning som mellanhand mellan skogsvårdsstyrelsen och skogsägaren kan i övrigt vålla onödig omgång för skogsägarna och göra organisationen tyngre än vad behovet påkallar. Det bör därför, enligt föreningens förmenande, övervägas om icke ändring i organisationsplanen i angiven riktning kan göras, utan att organisationens effektivitet blir lidande.

Centralrådet har framhållit, att det nu framlagda förslaget lade vittgående befogenheter i skogsvårdsstyrelsernas händer, varför måhända skulle kunna uppställas anspråk på en skärpning av överinseendet över verksamheten. Enligt centralrådets uppfattning torde emellertid detta spörsmål knappast behöva upptagas till särskilt övervägande, förrän fråga blir om utvidgning av förberörda försöksverksamhet till mera vidsträckta dimensioner.

Statskontoret, som givit uttryck för liknande synpunkter, har yttrat:

Enligt lappmarkslagen äger skogsvårdsstyrelse på ansökan medgiva skälig begränsning av skogsägares reproduktionsplikt efter avverkning, därest den-

na skyldighet i särskilt fall skulle bliva synnerligen betungande. Enligt förslaget skulle statsbidrag utgå till i skogsvårdsplanen upptagen åtgärd, från vilken skogsvårdsstyrelse enligt denna bestämmelse medgivit befrielse. Statskontoret vill framhålla, att skogsvårdsstyrelsens avgörande i en dylik dispensfråga i följd härav framdeles under tiden för skogsvårdsprogrammets genomförande icke kommer att avse en skogsvårds- utan en statsbidragsfråga. Statskontoret tilltror sig icke att avgöra, om en dylik dispensrätt bör förekomma, men ifrågasätter, huruvida icke bidrag till åtgärd av denna natur bör utgå efter en lägre procentsats än eljest.

Ur yttrandena i vad dessa beröra betesregleringsfrågan må här återgivas följande.

Förvaltningsutskottet hos Norrbottens läns hushållningssällskap har i huvudsak anfört:

Även om det enligt förvaltningsutskottets mening icke torde vara ådaga-lagt, att betningen i övre Norrlands skogar utövar något väsentligt hinder för skogsreproduktion, är dock skogsbetet till sin natur så undermåligt, att det ej tillnärmelsevis motsvarar de fordringar, som numera måste ställas på ett bete. Utskottet är därför i princip av den uppfattningen, att skogsbetet snarast bör ersättas med annan betesform. Emellertid får ej förbises att svårigheter av betydande mått komma att inställa sig, därest förbud för betning å skogsmark skulle åvägabringas omedelbart. Otaliga äro förvisso de småbrukare, som vid ett sådant förfarande skulle komma i en mycket bekymmersam situation.

Emellertid är tillgång på lämpliga naturliga betesmarker en nödvändig förutsättning för att betesreglering med någon som helst fördel skall kunna åvägabringas. Denna förutsättning saknas så gott som helt inom övre Norrbotten. Endast i ytterst få undantagsfall är tillgång på sådan mark tillfinnandes, som lämpar sig för betesproduktion utan föregående uppodling, dikning och gödsling. Förvaltningsutskottet har på detta område en mångårig erfarenhet och måste därför på det bestämdaste varna för att sådana anordningar vidtagas, som förorsaka kostnader för såväl det allmänna som än mer för den enskilde, utan att möjligheter till avsett resultat föreligga.

Betesfrågan i övre Norrland är en fråga av vital betydelse för jordbrukets bärkraft, men den måste från början ordnas så, att misslyckanden undvikas, vilka för lång tid framåt skulle hämma utvecklingen på detta betydelsefulla område.

Efter hand som skogsbetet avvecklas — och det måste avvecklas — bör det därför i övre Norrland ersättas med kulturbeten på odlad jord. Först genom jordens uppodling och avdikning bliva andra åtgärder i betesproduktionsbefrämjande syfte nöjaktigt utnyttjade. Den naturliga betesvegetation, som i regel är tillfinnandes på våra breddgrader, reagerar icke för enbart sådana åtgärder som kalkning, gödsling och ytbearbetning och är därför i sig själv ett undermåligt foder. Tillgången på odlingsbar jord är däremot i stort sett obegränsad och därmed är också den primära möjligheten att förse varje jordbruk med tillräcklig areal odlat bete säkerställd.

I detta sammanhang må erinras om fördelen att ha betena så närbelägna i förhållande till gården som möjligt. Denna fördel torde sällan kunna er-nås, där bete skall anordnas enligt betesregleringsförfarandet. I övre Norrland, där skötseln av husdjuren i regel utföres av husmödrarna, bör med tanke på deras i många fall oerhört stora arbetsböroda hänsyn rimligt-vis tagas till dessa förhållanden. Det är givetvis i första hand skötseln av mjölk-korna, som avsevärt försvåras och fördryas, om betesmarkerna äro belägna på längre avstånd från gården. Med hänsyn till det ringa antal

djur, som i medeltal förefinnes på varje brukningsdel inom de avsedda områdena — inom Norrbottens län cirka 4 nötkreatur per brukningsdel — måste det anses angeläget för skötseln att ha samtliga djur i närheten av gården.

Emellertid saknas i de flesta fall ekonomiska resurser för anläggande av bete på odlad jord, även om det på den längre sikten sett medför ojämförligt bättre ekonomi än att hålla fast vid skogsbetet. En nödvändig förutsättning för en bättre ordning på hithörande område är därför, att ersättning åstadkommes för indragen skogsbetesrätt.

Ifrågasätts kan om bidrag till betesanläggning som ersättning för indragen skogsbetesrätt alltid måste förutsätta vederbörande bidragssökandes deltagande i skogsvårdsområde. Enligt förvaltningsutskottets mening bör möjlighet beredas för alla, som önska vidtaga åtgärder av ifrågavarande art, att erhålla bidrag.

Det lär kunna ifrågasättas, huruvida skogsvårdsstyrelserna böra handhava berörda bidragsverksamhet beträffande betesanläggningar. Skogsvårdsstyrelsernas tjänstemän torde icke besitta erforderlig kompetens för handhavande av dessa uppgifter. Vidare är det enligt förvaltningsutskottets erfarenhet ej lämpligt, att olika institutioner inom ett område handlägga ärenden av samma art, framför allt icke avseende sådana åtgärder, var till bidrag av allmänna medel utgå. Det åligger för närvarande hushållningssällskapen att handhava åtgärderna — med stöd av statsbidrag — till förstärkning av ofullständiga jordbruk. Även av dessa medel utgår bidrag till betesförbättringar, såväl avseende hagmarksförbättring som betesanläggningar på odlad jord. Förutsättningen för erhållande av statsbidrag till betesanläggningar är i båda fallen, att bidrag av statsmedel icke i annan ordning beviljats för företaget i fråga. Det torde för visso stöta på betydande svårigheter och i varje fall förorsaka ett stort antal onödiga och tidsödande remisser de olika institutionerna emellan, om skogsvårdsstyrelserna skola handlägga ärenden av i förevarande betänkande angivet slag och hushållningssällskapen fortfarande skola handhava åtgärderna avseende statsbidrag till förstärkning av ofullständiga jordbruk. Då hushållningssällskapen för närvarande äro de institutioner, som förfoga över för ifrågavarande verksamhet kompetent personal, synes det förvaltningsutskottet lämpligast, att dessa handha alla hithörande arbetsuppgifter. Detta synes så mycket angelägnare som, enligt vad i det föregående framhållits, bete som regel bör anläggas på odlad jord och de åtgärder, som därvid erfordras, ju helt äro att hänföra till den rena jordbrukstekniken. Men även i de enstaka fall, då fråga uppstår om anordnande av bete på icke odlad mark synes den sakkunskap och erfarenhet på området, som finnes representerad hos hushållningssällskapen, vara erforderlig för undvikande av missgrepp med hänsyn till val av jordmån m. m.

I förenämnda framställning från 1,424 kreatursägare i Västerbottens läns lappmark har uttalats bland annat följande.

Vi vilja härmed framföra vår protest mot det förslag till betesreglering inom lappmarken, som norrländska produktionsutredningen framlagt i sitt betänkande, och vilket genomförande skulle ha till följd att vi fråntagas den fria betesrätten. Då betesrätten, vilken vi ägt dels på grund av sedvänja dels genom servitut, har ett oersättligt värde för oss kreatursägare inom lappmarken, vilja vi oförändrat bibehållas vid denna rätt.

Med hänsyn till de skiftande jordförhållandena i lappmarken är det självfallet, att byar i vissa områden ha goda lägenheter till kulturbeten, under

det att däremot stora områden med flera byar helt sakna mark, som lämpar sig för kulturbeten. Vad vi särskilt vilja påpeka är, att i de trakter, där lämplig mark saknas för kulturbeten, finnes synnerligen god skogsmark, till stor del bevuxen med furuskog. Bolagen ha särskilt lagt an på att köpa enskilda fastigheter med sådan skog. Uppköpen av dessa skogsmarker ha i stort sett skett för 50—60 år sedan. I början av nittonhundratalet återköpte flertalet jordbrukare inrösningsjorden. Många av dessa ha icke vare sig skogsfångst eller bete, utan deras bete är grundat på sedvana och servitut, i det att de å fastigheten vinterfödda kreaturen skulle äga bete å skogen under sommaren. Dessa jordbrukare, vilka utgöra flertalet inom de bättre skogsområdena, stå nu helt i saknad av mark till kulturbeten.

De små jordbitarna, som kunnat odlas, äro uppodlade till åker. Byarna ligga inramade av steniga ljunghedar. Någon mark, som lämpar sig för beteshägnader, finnes ej i byarnas närhet. Många sådana byar ha tre till fyra kilometer till bergstrakter, där kreaturen finna bete. Dessa bergstrakter ägas i stort sett numera av skogsbolagen och staten. Om den föreslagna lagen skulle komma att tillämpas, bleve sådana byar utan bete. Följden skulle bliva att man skulle bliva nödsakad inhägna delar av den till åker odlade jorden för att användas som bete. Detta skulle medföra en allvarlig reducering av kreatursbesättningarna och med reducering av kreaturen skulle obetingat följa ekonomiska kriser.

Ur synpunkten av vad som för landets ekonomi är lämpligast må anföras följande. Om en areal på cirka 30 hektar är kalavverkad och återväxten genom sådd och planteringar ger ett resultat av 1 kubikmeter per hektar och år, blir resultatet för dessa 30 hektar 90 kronor om året. Dessa 30 hektar ge mulbete åt 15 kor. Skulle det nu bli förbud på fritt mulbete å dessa hyggen och kulturbete ej kunna beredas dessa 15 kor, måste odlad mark tillgripas. Om vi av denna äventyrlighet skulle ta kulturbetet, få vi reducera antalet kor med 40 procent. Då varje kor lämnar en avkastning värd 300 kronor, blir reduceringen 1.800 kronor. Enligt vad som iakttagits växer skogen lika bra om ej bättre, där kreaturen beta. Det skulle därför vålla stora ekonomiska förluster om fritt mulbete borttoges.

Det torde även bliva svårt för en av staten för blott några år sedan bildad kär inom skogsbefolkningen, arbetarsmåbrukarekåren. Många småbruk äro placerade å ägostyckningar och ha gemensam betesmark med stamfastigheterna. Vi anse det omöjligt för en skogsarbetare med familj att existera, om han fräntages rätten till fritt mulbete.

Vi vilja framhålla, att kreatur av det slag, som det här gäller, ej vållar den skada å skogen, som utredningen påstått. Redan under sommaren 1939, då utredningen var på resa inom Västerbotten, uttalade vi i länets tidningar, att vi ej kunde upptäcka att skogssådd och planteringar bleve skadade av betande kreatur. Vi påvisade en del fält, som voro sådda för cirka 20 år sedan och under alla år dagligen somrarna igenom trampats av betande kreatur. Å dessa områden kunde man likväl ej se någon planta, som skadats av kreaturen.

Av utredningen har föreslagits en del ändringar i nuvarande ägofredslag, vilka skulle medföra direkt förbud för bete för får och getter annat än å hägnad mark. Det synes oss märkvärdigt att en statsunderstödd institution stöder fåraveln och att samtidigt framlägges ett förslag, som av allt att döma skulle omintetgöra denna. Vad hushållningssällskapen ha kostat på för att få till stånd en välbehörlig fåravel är endast av godo, särskilt med hänsyn till rådande förhållanden i fråga om importen av ull och den ringa tillgång vi ha inom landet på ull. Vi måste anse det av behovet påkallat, att vi framdeles få bete åt våra får som förut. Fåren göra ingen skada på barr-

skogen, och björkskogen torde vi väl knappast någon gång komma i saknad av, då därav finnes mer än nog.

Getter ha förr funnits i så gott som alla byar inom lappmarken men äro numera sällsynta. De förekomma numera endast i de övre delarna av lappmarken, där de knappast vålla någon skada på barrskogen. Någon lagändring, som skulle förbjuda att släppa getter på bete, torde knappast vara av behovet påkallad.

Renbetet borde däremot förbjudas i skog och mark. Utredningen har även nämnt renen som skadedjur men funnit, att den rör sig inom så lokala områden, att man helt kunde bortse från dess skadegörelse. Vi anse att renen flera gånger årligen genomströvar stora områden och där vållar avsevärda skador på skogsplanter och planteringar.

Till det förut anförda vilja vi tillägga, att vi ej motsätta oss ordnandet av kulturbeten utan komma att stödja anläggandet av sådana. Men det får ej ske genom tvång, vilket skulle medföra att många skulle bli utan bete, om skogsbolagen och staten få rättigheter att vidtaga åtgärder mot betande kreatur i skog och mark. Få vi av statsmedel 75 procent av kostnaden, behövs inga tvångsåtgärder för att få bort kreaturen från skogsbetet i de fall, då det går att ordna kulturbeten. Vattenfrågan måste även beaktas vid betesregleringarna och bestämmandet av statsbidragen. Den har icke berörts av skogsutredningen. Där naturliga vattentillgångar saknas måste brunnsgrävning tillgripas. Dessa draga så pass stora kostnader att de ej få lämnas utanför kostnadsberäkningen.

Gävleborgs läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott har framhållit i huvudsak följande.

Förvaltningsutskottet kan inte finna, att de ifrågasatta ändringarna av 10 och 11 §§ i ägofredslagen äro behövliga eller innebära några förbättringar för Gävleborgs läns vidkommande. Räntabiliteten inom get- och fårskötseln med nuvarande driftssystem är inte alls så gynnsam att man behöver räkna med någon ökning av driften utan snarare minskning. Den särdeles starka minskningen av get- och fårstammen under de sista tjugu åren ger också belägg härför. På en del håll är emellertid en ersättning av skogsbetet för får och getter svår att åstadkomma. På andra ställen åter kan det låta sig göra att reservera särskilda områden till får- och getbete. För genomförande av sådana anordningar fordras dock oftast rätt så lång övergångstid. Därest skogsproduktionsutredningens förslag bleve antaget med den ifrågasatta övergångstiden av endast två år, skulle detta kunna innebära så gott som omedelbart förödande av får- och getskötseln inom Gävleborgs län. För att skapa skydd häremot skulle därför landstinget och hushållningssällskapet nödgas göra framställning om undantag tills vidare från lagens tillämpning.

Med åberopande av vad som nu framförts angående förslaget till ändring av 10 § av ägofredslagen med därtill hörande tillägg till 11 § vill förvaltningsutskottet bestämt avstyrka detta ändringsförslag.

Skogsproduktionsutredningens förslag om ändring av andra stycket i 11 § av ägofredslagen innebär, att Kungl. Maj:t efter hörande av vederbörande landsting och hushållningssällskap må meddela föreskrift, att rätten till bete beträffande andra slag av hemdjur än getter och får å viss ohägnad mark varder helt eller i viss mån förbjuden, där så prövas erforderligt för skogsåterväxtens skyddande.

Syftet med den ifrågasatta ändringen synes vara, att vederbörande landsting och hushållningssällskap skulle sättas ur spelet och andra organ, icke nämnda, taga initiativ till framställningar hos Kungl. Maj:t om åtgärder, som

dock skulle ha inflytande på försörjningsmöjligheterna för en stor del av befolkningen inom de landsändar, som därav berördes.

I detta sammanhang vill förvaltningsutskottet framhålla, att skogsbetningen, då det gäller nötboskap inom Gävleborgs län, numera är inskränkt till en obetydlighet mot förr. Det är sällsynt, att de egentliga jordbrukarna använda sig av skogsbete för nötkreaturen. Skogsbetet utnyttjas därför så gott som endast av en del av de minsta jordbrukarna och kreatursägare i övrigt, vilka sakna jord för åstadkommande av andra betesmöjligheter. Minskningen av skogsbetet för nötkreaturen har fortgått raskt under den närmast gångna tjugouårsperioden och pågår alltfört.

Med hänsyn till dessa förhållanden saknar den ifrågasatta ändringen och skärpningen av 11 § praktisk betydelse. Under återopande härav vill förvaltningsutskottet även avstyrka detta förslag.

Skogsvårdsstyrelsen i Gävleborgs län har anfört:

Styrelsen vill lämna utan erinran utredningens förslag om införande av generellt förbud mot betning av getter och får å mark, som anses till gemensamt mulbete upplåten, annat än å inhägnat område. Ett sådant förbud bör emellertid föregås av en omfattande upplysningsverksamhet angående möjligheterna att ersätta skogsbetet med kulturbete, ty i annat fall kommer det att för många framstå som en omöjlighet att längre hålla getter och får. Skogsvårdsstyrelsen vill i detta sammanhang meddela, att styrelsen i samråd med hushållningssällskapet alltsedan år 1935 inom Hälsingland bedrivit viss försöksverksamhet med inhägnade getbeten. Dessa försök, som givit vid handen att särskilda getbeten med framgång kunna anordnas å hagbackar och andra mindre väl utnyttjade hemmamarker, ha utgjort ett mycket betydelsefullt propagandamedel då det gällt att få bort getterna från skogen.

Utredningen föreslår en övergångsperiod av två år. Denna tidsfrist synes vara alldeles för kort. Ett upplysningsarbete av här ifrågavarande art bör enligt styrelsens mening omfatta en period av minst fem år.

Utredningens förslag om ändring av andra stycket i 11 § lagen om ägofred kan styrelsen ej biträda. Utredningen förmenar, att förbud bör kunna utfärdas av Kungl. Maj:t efter hörande av vederbörande hushållningssällskap och landsting. Såsom motiv härför anför utredningen bland annat, att man icke kan vänta, att föreskrifter av nämnvärd betydelse skola komma i tillämpning, om desamma skola stödjas av en allmän opinion bland länets jordbruksidkande befolkning, ty, säger utredningen, »befolkningen i skogsbygderna kunna rimligtvis icke tilltros en sådan framsynthet». Detta uttalande finner styrelsen synnerligen anmärkningsvärt. Om utredningen med sitt ändringsförslag åsyftar, att Kungl. Maj:t emot länets förvaltningsorgans vilja äger utfärda dylika föreskrifter, vill styrelsen bestämt avvisa förslaget. Det gäller här ingripanden i den enskildes näringsutövning av så allvarlig karaktär, att behovet av desamma måste kunna vitsordas av vederbörande landsting och hushållningssällskap, vilkas framsynthet i detta fallet icke kan betvivlas.

Åsyftas icke ett dylikt ingripande, är utredningens ändringsförslag utan praktisk betydelse.

Styrelsen vill slutligen göra det uttalandet, att det bör få anstå med mera genomgripande lagändringar, till dess verkningarna av förevarande lagstiftning i olika hänseenden blivit i erforderlig grad kända och prövade.

Kopparbergs läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott har bland annat framhållit:

Utredningen har anfört, att personer, som icke äga eller bruka jordbruksfastighet, såsom skogsarbetare med flera, under vintern nödtorftigt hålla nå-

got betesdjur eller inhysa det hos andra för att under sommaren släppa djuret på skogen samt att den betning, som bedrives av djurägare tillhörande denna grupp, i viss utsträckning måste betraktas som obehörigt intrång på annans rättigheter. Inom Kopparbergs län torde ett dylikt förhållande i nämnvärd omfattning vara för handen endast i fjälltrakterna, skyddsskogsområdena eller andra områden, som beträffande markens beskaffenhet samt natur och klimat äro att jämföra med nyssnämnda områden. I de allra flesta fall är det en son eller måg till en fastighetsägare i trakten, som, utan att själv äga jord, genom uppodling av någon myr helt eller delvis skaffat sig möjlighet att hålla en eller ett par kor, vilka på sommaren beta på det gemensamma betet. I en del fall gäller det kronotorpare, vilkas torp äro så belägna, att deras betesdjur begagna gemensamt bete även å enskild mark. I dessa trakter är det urminnes sedvänja, att rätt till gemensamt skogsbete även åtnjutes av sådana personer, som formellt icke äro befogade därtill. Oftast är skogsbetet i dessa trakter av sådan beskaffenhet, att mycket ringa eller ingen skada göres å skogen, då betningen sker endast å myrar, myrlaggar, sidlänta ängar samt bäck- och sjöstränder. Över själva skogsåsarna gå djuren vanligtvis efter bestämda fästigar, vadan skador av tramp därstädes äro av mycket ringa eller ingen omfattning. På grund av markbeskaffenheten är det ofta inom angivna områden av länet omöjligt att anlägga verkliga betesvallar eller inhägnade beten för rimlig kostnad. Då det är väl känt, vilken betydelse för en skogsarbetare- eller kronotorparefamiljs ekonomi och existens hållande av kreatur i dessa trakter har, särskilt under arbetslöshets-tider, synes det i hög grad önskvärt, för att icke säga nödvändigt, att i den föreslagna lagändringen skälig hänsyn tages till nämnda kategoriers behov av mulbete.

I förslaget angående ändrad lydelse av ägofredslagens 12 § föreslås, att Kungl. Maj:t må under vissa förutsättningar förordna om betesreglering inom viss del av bland andra Kopparbergs län. Med anledning härav må framhållas, att det förefaller förvaltningsutskottet högst sannolikt att tron på betesregleringsförfarandets genomförbarhet är betydligt överdriven. Detta synes även styrkt av det faktum, att sedan ägofredslagens tillkomst endast sju dylika förrättningar slutförts, nämligen fem i Uppsala och två i Östergötlands län.

I betänkandet uttalas, att betesreglering enligt ägofredslagen i den praktiska tillämpningen visat sig vara ett smidigt förfarande för ordnande av betesfrågan på till gemensamt bete upplåtna marker och att man torde sakna anledning antaga, att betesreglering skall möta större svårigheter i Norrland än i de län, där dylik reglering praktiskt prövats.

Förvaltningsutskottet finner sig icke kunna dela denna utredningens uppfattning, i varje fall i vad det gäller förut berörda delar av Kopparbergs län, där enligt förvaltningsutskottets mening betesreglering flerstädes ej är genomförbar, åtminstone icke för rimliga kostnader.

Sveriges skogsägareföreningars riksförbund har framhållit:

Beträffande skogsbetets reglering anser förbundet, att det vore lyckligt om särskiljandet av skogsbruk och betesbruk kunde ske på sätt som utredningen i sitt betänkande föreslår. Emellertid torde man just i denna fråga få bereda sig på en anhopning av svårigheter närmast på grund av de invecklade servitutsförhållanden, som just beträffande skogsbete belastar en mängd av fastigheter. Handläggningen av betesfrågan kommer att ställa stora krav på förrättningsmännen.

Utredningen föreslår ändring av 11 § i lagen om ägofred, innebärande generellt förbud för betning av getter och får å ohägnade områden. Innan förbudet träder i kraft föreslås dock stadgandet av en övergångstid av två

år. — Getskötseln har visserligen numera ingen större jordbruksekonomisk betydelse, men dess värde för den mindre skogsbonden och torparen i de avsides skogsbygderna kvarstår otvivelaktigt än i dag. Större ekonomisk betydelse har fårskötseln, och å de små jordbruksenheterna i Norrland torde fåren ha sin utomordentligt stora betydelse i naturahushållningen. Ullen ger möjlighet till hemtillverkning av en mängd nödvändiga persedlar, som den oftast knappa penningtillgången i en mängd hem aldrig skulle tillåta att anskaffa i öppna marknaden. — Att inom en alltför snävt tilltagen tidrymd så pass kraftigt, som utredningen föreslår, gripa in i dessa hanteringar och tvinga till en alltför abrupt omläggning av en gammal vana vid allmän betesgång kan innebära svåra avbräck i dessa befolkningsgruppers levnadsförhållanden.

Riksförbundet anser sig sålunda icke kunna biträda utredningens förslag om generellt förbud för get- och fårbeta att träda i kraft inom den alltför korta tidrymden av två år utan förmenar, att sådant lagligt förbud bör tillgripas först när gemensamma beten hunnit bliva ordnade även för de små jordbruksenheterna. Anläggandet och ordnandet av speciella betesområden för getter och får torde måhända kunna i än högre grad än hittills genom ytterligare intensifierad upplysning och propaganda åstadkommas i samarbete mellan skogsvårdsstyrelserna och hushållningssällskapen.

Egnahemsstyrelsen har yttrat bland annat följande.

Mot vad skogsproduktionsutredningen föreslagit i fråga om beloppen av statsbidrag för produktionsfrämjande åtgärder och om villkoren för sådana bidrag har egnahemsstyrelsen i stort sett intet att erinra. Det bör uppenbarligen tillses, att statsbidrag icke beviljas för en och samma betesanläggning såväl enligt bestämmelserna om statsbidrag till förstärkning av ofullständiga jordbruk som enligt de nu föreslagna bidragsgrunderna.

Det är uppenbart, att upphörandet av skogsbetningen kan äga stor betydelse ur skogsvårdssynpunkt. I detta sammanhang bör emellertid uppmärksammas, att betesregleringar icke böra företagas i andra fall än då de kostnader och eventuella olägenheter, som kunna föränledas därav, uppenbarligen uppvägas tillräckligt av fördelarna ur jordbrukets och skogsvårdens intresse. Det är enligt egnahemsstyrelsens uppfattning önskvärt, att tillgången till bete för de ägare, som äro i behov härav, vid betesreglering såvitt möjligt icke ordnas genom mer eller mindre tillfälliga upplåtelse utan genom förvärf av lämplig jord med äganderätt.

Svenska vall- och mosskulturföreningen har bland annat anfört:

Styrelsen vill föreslå, att till den organisation, som skall omhänderha ledningen av föreslagna betesanordningar, helt anknytes en person (eventuellt flera, som endast delvis sysselsättas), som redan från början sitter inne med sakkunskap, erfarenhet m. m. Då styrelsen icke anser sådan kraft föreligga utanför Svenska vall- och mosskulturföreningen, vill styrelsen förorda, att denna förening beredes ekonomisk möjlighet att härför avskilja särskilt kvalificerad arbetskraft, som ställes till den planerade verksamhetens förfogande såsom instruktör och kontrollant och såsom ledare för genomförandet av betesregleringarna. Härigenom ställes hela föreningens sakkunskap och resurser av olika slag på ett alldeles särskilt sätt till uppgiftens disposition, och föreningen blir i stånd att på ett långt mera verkningsfullt sätt än eljest inom de av verksamheten berörda områdena utöva sin uppgift att verka för genomförandet av en ändamålsenlig beteskultur. Denna tjänsteman (eventuellt dessa tjänstemän) jämte föreningens övriga personal och resurser

skulle i anslutning därtill även tagas i anspråk för de blivande beteskonsulenternas undervisning, vilken bör begynna med grundlig teoretisk och praktisk kurs och fortsätta under hela verksamhetens bedrivande genom utnyttjande av den föreslagna instruktören-kontrollantens sakkunskap i alla mer krävande situationer.

Överjägmästaren i Skellefteå distrikt har påpekat, att vid ändring av 11 § lagen om ägofred borde iakttagas, att fjällapp jämlikt 44 § renbeteslagen vore berättigad hålla getter å kronomark. Härav påkallad ändring i lagtexten borde ske.

Vid upprepade tillfällen under senare år ha såväl inom som utom riksdagen uttalats allvarliga farhågor över att skogstillgångarna i de norra delarna av landet i hög grad förminskats. De förhållandevis snabba uttag av skog, som alltsedan 1932 års lappmarkslag trätt i kraft ägt rum i de skogar, som avses i lagen, ha väckt betänkligheter i fråga om möjligheterna att i fortsättningen tillgodose den norrländska industriens virkesbehov. För närvarande uttages i ganska rask takt återstoden av det sparade skogskapitalet i dessa trakter. Verkställda undersökningar giva vid handen, att avsevärda inskränkningar i skogsavverkningen måste ske inom en icke avlägsen framtid, därest det icke snabbt sörjes för att skogsåterväxten förbättras. Uppenbart är, att en minskning i landets förmåga att försörja industrien och exporten med virke skulle få mycket svårartade följder icke blott för den del av näringslivet, som vilar på skogsproduktionen, utan även för landet i dess helhet. För betydande delar av befolkningen i Norrland skulle en större avmattning i skogshanteringen få de allvarligaste konsekvenser med avseende å deras förutsättningar att i dessa trakter få sin försörjning. Sedan frågan om möjligheterna att stödja skogsproduktionen i dessa trakter av landet nu varit föremål för ingående utredning, därvid framlagts positiva förslag, som i allmänhet vunnit anslutning, anser jag prövningen av detta spörsmål icke böra uppskjutas.

Det av norrländska skogsproduktionsutredningen framlagda förslaget avser att genom kraftiga statsbidrag stimulera skogsägarna till reproduktionsåtgärder å skogarna. För detta ändamål föreslås, att årligen under en period av tjugu år ett belopp av 5,000,000 kronor skulle anvisas. Utredningen, som framlagt ett närmare utformat program för skogsvårdsarbetets bedrivande, har i sammanhang härmed framhållit, att, sedan detta igångsatts, detsamma icke utan stora vådor för hela verksamheten och avsevärda förluster kunde avbrytas. I likhet med utredningen anser jag angeläget, att staten mera verksamt än för närvarande bidrager till skogsproduktionens stödjande i ifrågavarande delar av landet. Emellertid kan jag icke i nuvarande statsfinansiella läge förorda, att förslaget, vilket tillkommit med tanke på normala förhållanden, genomföres i den föreslagna omfattningen. Det är ock att märka, att med den av utredningen ifrågasatta verksamheten skulle beträdas i viss mån nya och förut oprövade vägar för skogsvårdsarbetets organisation i landet. Att binda staten för densamma i den utsträckning

som utredningen avsett, innan någon erfarenhet rörande förutsättningarna och intresset för verksamheten vunnits, synes icke tillrådligt. Såsom i vissa yttranden framhållits torde även den bristande tillgången på arbetskraft i skogarna lägga hinder i vägen för att verksamheten upptages i alltför stor omfattning. Densamma kan icke heller tillåtas konkurrera om arbetskrafterna med de nu för landet så viktiga vedavverkningarna. Med hänsyn till vikten av att ett kraftigare arbete för skogsförnyringen organiseras och påbörjas i de norrländska skogarna samt att erfarenhet vinnes rörande förutsättningarna för detsamma, vill jag emellertid förorda, att åtgärder i av utredningen avsett syfte i begränsad omfattning vidtagas. De åtgärder, som därvid böra ifrågakomma, torde i princip böra ansluta sig till utredningens förslag men — i varje fall till en början — få karaktären av en försöksverksamhet.

Efter denna redogörelse för min allmänna inställning till det föreliggande problemet övergår jag till att närmare utveckla min uppfattning om det sätt varpå skogsvårdsverksamheten bör utformas och organiseras. Vad först angår de skogar, som böra bli föremål för densamma, anser jag — med hänsyn till att medel för ändamålet endast i mera begränsad omfattning kunna ställas till förfogande och då åtgärderna böra få karaktären av försök — att en begränsning av verksamhetsområdet i förhållande till vad utredningen föreslagit bör ske. Enligt min mening synes lämpligt, att ifrågasvarande skogsvårdsarbete igångsättes å de egentliga lappmarksskogarna, d. v. s. dels de skogar, som lyda under 1932 års lappmarkslag, och dels skogar inom Västerbottens och Norrbottens läns lappmarker, beträffande vilka lagen om allmänningsskogar i Norrland och Dalarna äger tillämpning. Härjämte torde i 4 kapitlet skogsvårdslagen omförmälda skyddsskogar, såvitt de äro belägna i Kopparbergs och Jämtlands län, böra inrymmas under verksamheten. De områden, som jag sålunda ansett böra ifrågakomma, motsvara i stort sett de skogar, som enligt utredningens förslag skulle erhålla det högre statsbidraget. I anledning av vad centralrådet för skogsvårdsstyrelsernas förbund påpekat ha endast de skyddsskogar, som nu äro att hänföra till denna kategori skogar, medtagits.

Utredningen har tänkt sig, att det av densamma framlagda skogsvårdsprogrammet skulle kunna genomföras under en tidrymd av tjugu år. Att i nuvarande läge göra något uttalande om den tid, som skulle erfordras här för, är uppenbarligen icke möjligt.

Såsom framgår av vad förut anförts skola enligt utredningens förslag de produktionsfrämjande åtgärderna planläggas och utföras inom större områden, vilka förslagsvis benämnts skogsvårdsområden. Detta förslag synes mig i hög grad värt att prövas. Detsamma har också livligt tillstyrkts i de avgivna yttrandena. För närvarande planläggas och utföras de med statsbidrag understödda skogsvårdsåtgärderna isolerat. Såsom utredningen framhållit kan en avsevärd rationalisering av skogsvårdsarbetets planläggning och utförande vinnas om samtliga arbeten, som anses böra ifrågakomma, i ett sammanhang genomföras på större, geografiskt närliggande skogsområden.

Utredningen har ansett, att skogsvårdsområdenas storlek bör vara 500—2,000 hektar. En dylik omfattning av områdena synes även mig ändamålsenlig och lämplig. Från min sida finnes icke heller något att erinra mot utredningens förslag till de åtgärder, som skola utföras. De arbeten, som böra komma till utförande i syfte att främja skogsproduktionen, torde sålunda vara åtgärder, som avse dels främjande av skogsåterväxten, såsom hyggesrensning, markberedning och skogsodling, dels beståndsvård såsom röjning och röjningsgallring i stavskog, plantskog och ungskog, dels skogsutdikning, dels betesanläggning, dels ock anläggning och förbättring av vägar för utforsling av skogsprodukter. Såsom en särskilt lämplig åtgärd för markberedning i vissa fall har upptagits hyggesbränning. Bestämmelser, om vilka arbeten som skola utföras, torde i enlighet med vad utredningen föreslagit böra fastställas i för områdena upprättade skogsvårdsplaner. I särskilda arbetsplaner bör därjämte lämnas noggrannare uppgifter rörande de olika åtgärderna.

I likhet med utredningen anser jag, att anslutningen till den nu ifrågasatta skogsvårdsverksamheten helt bör vila på frivillighetens grund. Varje stadgande om tvångsanslutning skulle bryta mot den princip som konsekvent följts i svensk skogspolitik under senare år. Såsom utredningen framhållit böra tvångsbestämmelser endast tillgripas, då underlåtenhet att vidtaga skogsvårdsåtgärder skulle medföra större fara för skogens bestånd och utveckling. För att på frivillighetens väg få genomförda de skogsvårdsåtgärder varom här är fråga måste staten uppenbarligen träda stödande emellan och lämna bidrag av statsmedel utan återbetalningsskyldighet till skogsägarna. För närvarande kan sådant bidrag utgå i de fyra norra länen till skogsutdikning med 50 procent av den beräknade kostnaden och höjas till 60 procent, om åtgärden föranledes av läget på arbetsmarknaden. Bidrag till skogsodling kan erhållas med likaledes 50 procent av kostnaden samt till väg- och flottledsbyggnader med 25 procent ävensom till betesförbättring med högst 60 procent av kostnaden. I sistnämnda fall må dock bidraget uppgå till högst 250 kronor per hektar. De av utredningen föreslagna bidragen äro, såsom framgår av vad förut anförts, icke obetydligt högre. De skäl, som utredningen anfört för de högre bidragen, anser jag övertygande. Det kan icke förnekas, att staten bär ett visst ansvar för den exploatering, som skett av virkeskapitalet å de norrländska lappmarksskogarna, och statsmakterna ha icke samtidigt tillsett, att tillräckligt kraftiga åtgärder vidtagits till skydd för återväxten. Såsom utredningen framhållit torde hänsyn även böra tagas till den kapitalöverföring från landets nordligare delar till dess sydligare, som ständigt pågår genom utnyttjandet av de norrländska skogstillgångarna. Här försiggår såsom förut antytts en förbrukning av naturtillgångar, som undan för undan minskar dessa landsändars möjligheter att lämna utkomst åt sina inbyggare. Nu ifrågavarande skogsområden lära ur reproduktionssynpunkt på det hela taget vara mer ogynnsamt ställda än skogar i övriga delar av landet. Genomförandet av nödiga reproduktionsåtgärder kommer därför att draga förhållandevis stora kostnader. Det kan icke gärna begäras av

de enskilda skogsägarna — till övervägande delen hemmansägare i små ekonomiska omständigheter — att de skola utföra dessa åtgärder utan att staten lämnar ett kraftigt bidrag. Jag ansluter mig därför till utredningens uppfattning att relativt höga statsbidrag böra utgå till skogsvårdsåtgärderna å dessa skogar. De skäl, som anförts för denna ståndpunkt, torde även i huvudsak kunna åberopas för att bidrag utgår till samtliga av mig omförmälda åtgärder, som böra vidtagas till skogsproduktionens främjande.

Vad angår frågan huruvida även bolag böra kunna tilläggas statsbidrag, har denna vid upprepade tillfällen förut varit föremål för överväganden och förslag. För närvarande kunna bolag som regel icke erhålla statsbidrag till skogsvårdsbefrämjande åtgärder. 1936 års skogsutredning uttalade sig däremot i sitt förslag för att bolagen i nu förevarande hänseende bleve likställda med övriga skogsägare. Även andra förslag ha framkommit i sådan riktning. Jag vill erinra att statsbidrag här lämnas för att få till stånd skogsvårdsåtgärder, vilka eljest icke skulle komma till utförande. Vem som är ägare till skogen — enskild person eller bolag — måste därvid vara av underordnad betydelse. Jag förordar därför, att även bolag må kunna erhålla bidrag. Enligt min mening böra bolagen bliva likaberättigade i fråga om grundbidragens storlek.

För utredningens förslag att differentiera bidragens storlek med avseende å de olika åtgärderna tala goda skäl. Teoretiskt sett förhåller det sig uppenbarligen så att vissa åtgärder lämna ett snabbare resultat än andra och det kan därför synas naturligt, att bidragen till de förra sättas lägre. Av praktiska skäl anser jag mig likväl icke för närvarande kunna till alla delar förorda utredningens förslag härutinnan. Lämpligheten av att vid den nu ifrågasatta försöksverksamheten införa en differentiering av bidragens storlek, som icke har sin motsvarighet i andra delar av landet, kan starkt ifrågasättas. En dylik anordning torde även ur administrativ synpunkt komma att medföra onödiga besvär och kostnader. Ofta torde såsom i ett yttrande påpekats svårigheter komma att uppstå vid bestämmandet, huruvida en åtgärd skall hänföras under den ena eller andra bidragskategorien. Misshälligheter kunde lätt uppstå mellan skogsägarna, om inom samma skogsvårdsområde bidrag skulle utdelas efter olika grunder. Erinras må ock att 1936 års skogsutredning i sitt förut omnämnda betänkande ansett sig böra förorda, att endast en procentsats fastställes för bidragen. Enligt min mening bör bidraget bestämmas till 60 procent av de beräknade kostnaderna för de skogsvårdsåtgärder varom här är fråga. I överensstämmelse med vad utredningen föreslagit torde emellertid erforderligt skogsodlingsmaterial böra tillhandahållas kostnadsfritt och sålunda icke medtagas i kostnadsberäkningarna. I fråga om väganläggningar synes nyssberörda bidrag få anses för högt. Jag förordar därför, att bidrag till sådana anläggningar bestämmas till 40 procent av kostnaden. Skulle erfarenheterna under verksamhetens bedrivande giva vid handen att en differentiering av bidragsbeloppen till de olika skogsvårdsåtgärderna vore önskvärd, bör frågan i samband med verksamhetens vidare

utveckling ånyo underkastas prövning. I viss utsträckning synas utredningens synpunkter kunna beaktas vid fastställande av tilläggsbidragets storlek. Härtill återkommer jag i det följande.

Såsom utredningen framhållit kan understundom inträffa, att åtgärd planlagts, som är avsedd att utföras antingen å skogsmark, belägen inom skogsvårdsområdet och tillhörande någon som ej är delägare i detta, eller ock å skogsmark utanför området. I dylika fall synes skäligt, att statsbidrag beviljas till högst 50 procent av den godkända kostnaden för åtgärden. Såsom villkor för erhållande av statsbidrag bör stadgas, att annat statsunderstöd i form av lån eller bidrag icke utgått eller utgår och att nyttan av åtgärden står i skäligt förhållande till kostnaderna därför ävensom att icke någon enligt lag eller författning är pliktig vidtaga åtgärden i fråga.

Utredningens förslag att utöver nu omnämnda grundbidrag även må under vissa omständigheter medgivas tilläggsbidrag finner jag välbetänkt. Dessa bidrag torde emellertid endast böra lämnas till enskilda skogsägare, för vilka behovet av ytterligare bidrag i allmänhet torde vara större än för bolag. I anslutning till vad utredningen föreslagit anser jag, att tilläggsbidragen ej böra få överstiga hälften av den del av kostnaden för åtgärden, som ej täckes av grundbidraget. Tilläggsbidrag bör utgå till sådan skogsägare, som ej är i stånd att utan bidraget utföra skogsvårdsåtgärden i fråga. Dylikt bidrag torde emellertid även böra kunna utgå i sådana fall då nyttan av åtgärden kommer skogsägaren till del först efter mycket lång tid. Vid bestämmandet av bidraget bör sålunda kunna beaktas dels behovsgraden, dels ock graden av den nytta skogsägaren får av åtgärden. Såsom villkor för åtnjutande av tilläggsbidrag bör i enlighet med utredningens förslag gälla, att bidragstagaren själv brukar den fastighet, varå eller för vars räkning åtgärden företages.

Såsom utredningen föreslagit bör verksamheten handhas av skogsvårdsstyrelserna såsom de mest sakkunniga myndigheterna på ifrågavarande område. På framställning av skogsvårdsstyrelserna synes Kungl. Maj:t böra anvisa medel till styrelserna för verksamheten. I vissa yttranden har uttalats önskemål om att betesregleringsfrågor skola behandlas av hushållningssällskapen. Visserligen kunna skäl föreligga härför, men en dylik anordning torde i viss mån medföra ett sönderbrytande av organisationen. Omgång och svårigheter av andra slag skulle förmodligen också bliva en följd av att till hushållningssällskapen överlämna betesregleringsfrågorna. Jag förutsätter emellertid, att skogsvårdsstyrelserna vid dessa frågors behandling i möjligaste mån anlita sakkunnig hjälp. Härvid torde samarbete med hushållningssällskapen i första hand komma ifråga. Detta samarbete bör planläggas på ett lämpligt sätt. Därvid bör bl. a. tillses att då den sakkunnige har resor dels för skogsvårdsstyrelsen och dels för hushållningssällskapen dessa planläggas så att onödiga resor till varandra närbelägna förrättningsställen undvikas. Huruvida personal från vall- och mosskulturforeningen i vissa fall bör anlitas får erfarenheten av verksamheten giva vid handen. För-

slaget att bidrag skulle lämnas för att ställa personal från föreningen till förfogande synes det icke erforderligt att nu genomföra. I några yttranden har framhållits, att skogsvårdsstyrelserna skulle få stora maktbefogenheter rörande medelsbeviljandet i sammanhang med den nya verksamheten. Det har påpekats, att skogsvårdsstyrelserna skulle äga befria en skogsägare från honom enligt lag åliggande reproduktionsskyldighet och därefter medgiva honom bidrag till de åtgärder, som ålegat honom. Denna fråga har även beaktats av 1936 års skogsutredning och var bland annat en av anledningarna till dess förslag om inrättande av statens skogsstyrelse. Med hänsyn till vad jag nyss anfört rörande verksamhetens omfattning anser jag icke för närvarande nödigt att särskilda åtgärder vidtagas för att övervaka verksamheten. Den tillsyn, som till en början kan vara erforderlig, synes böra utövas av Kungl. Maj:t i samband med bidragsbeviljandet. Härigenom vinnas garanti för att verksamhetens utveckling kommer att ske efter enhetliga linjer inom de olika skogsvårdsstyrelsens områden. Såsom centralrådet för skogsvårdsstyrelsernas förbund påpekat torde frågan om vidtagande av särskilda åtgärder i nu förevarande avseende först framdeles, därest verksamheten skulle få större omfattning, böra upptagas till övervägande.

För att underlätta samverkan mellan skogsägare, som skola delta i verksamheten, synes ändamålsenligt, att dessa i regel sammansluta sig till en skogsvårdsförening. Är antalet skogsägare inom skogsvårdsområdet ringa, torde bildandet av skogsvårdsförening dock icke vara behövt. Föreningens uppgift bör i första hand vara att förmedla uppgörelser i skogsvårdsfrågor mellan medlemmarna och skogsvårdsstyrelsen samt att verka för att en god skogsvård kommer till stånd inom skogsvårdsområdet. För att ytterligare underlätta kontakten mellan skogsvårdsstyrelserna och föreningarna synes lämpligt, att en särskild syssloman utses för skogsvårdsområdet. Stadgarna för föreningarna torde så länge verksamheten har karaktär av en försöksverksamhet böra underställas Kungl. Maj:t för godkännande.

Såsom jag förut framhållit är avsett, att ifrågavarande verksamhet skall genomföras på frivillighetens väg. Emellertid blir det uppenbarligen nödvändigt att, sedan densamma igångsatts och medel beviljats, garanti finnes, att de åtgärder, vartill bidrag lämnats, komma till stånd och bibehållas. I likhet med vad som gäller vid annan bidragsverksamhet böra bidragstagarna i kontrakt förbinda sig att verkställa åtgärderna och bibehålla dem under viss tid. I kontraktet böra i övrigt upptagas de villkor, som skola gälla för statsbidragets åtnjutande. De av utredningen framlagda förslagen, som nära ansluta sig till nu gällande villkor för andra bidrag till skogsvårdsbefrämjande åtgärder, föranleda, utöver vad jag tidigare anfört, icke någon erinran från min sida.

Gången av den av mig nu förordade verksamheten skulle i stort sett bli följande. På framställning av skogsägare inom viss trakt låter skogsvårdsstyrelsen undersöka, huruvida förutsättningar förefinnas för bedrivande av ifrågavarande skogsvårdande verksamhet inom orten. Om så är förhållan-

det, beslutar styrelsen om bildandet av skogsvårdsområde. Vid bildandet av skogsvårdsområde skall skogsvårdsstyrelsen tillse att området erhåller ändamålsenlig omfattning med hänsyn till skogsvårdsarbetets organisation och utförande samt ifrågakommande anordningar beträffande betet. För området skall styrelsen därefter låta upprätta skogsvårdsplan. Sedan planen blivit färdig, bör den hållas tillgänglig för intresserade skogsägare under viss tid å lämplig plats. De skogsägare, som förklarar sig villiga utföra de åtgärder, som föreslagits i skogsvårdsplanen beträffande deras fastigheter, skola i regel därefter sammansluta sig till en skogsvårdsförening. Styrelsen inleder sedermera överläggningar och förhandlingar med skogsvårdsföreningens styrelse om upprättande av kontrakt rörande de i skogsvårdsplanen avsedda åtgärderna. Sedan kontrakt kommit till stånd, låter skogsvårdsstyrelsen upprätta arbetsplaner för de åtgärder, som närmast skola utföras. Föreningens styrelse ingiver därefter till skogsvårdsstyrelsen ansökan om statsbidrag. Efter det Kungl. Maj:t på styrelsens framställning beviljat statsanslag för ifrågavarande verksamhet, beslutar skogsvårdsstyrelsen om bidragstilldelningen.

Härefter torde jag få upptaga till övervägande de av utredningen framlagda förslagen om ändringar i ägofredslagen. Utredningens förslag avser i första hand införande i 12 § av ägofredslagen av ett stadgande, att, därest skogsvårdsstyrelse slutit kontrakt om utförande av åtgärder enligt skogsvårdsplan som här avses, Kungl. Maj:t skall äga på framställning av skogsvårdsstyrelsen förordna, att bestämmelserna om betesreglering skola gälla beträffande den del av länet skogsvårdsplanen avser. I likhet med utredningen är jag av den uppfattningen att en förutsättning för genomförandet av ifrågavarande skogsvårdsarbete torde vara att betesfred kommer till stånd å de skogsmarker, varest verksamheten skall bedrivas. Det torde icke kunna bestridas, att skogsbetet förorsakar skada å sådana skogsområden, som äro föremål för reproduktionsåtgärder. Detta gäller framför allt sådana marker, å vilka sådd eller plantering skett, då dessa med hänsyn till den bättre gräsväxten äro mest utsatta för kreaturens betesgång. Att möjliggöra att efter framställning av skogsvårdsstyrelsen betesregleringsbestämmelserna må äga tillämpning inom de områden, där den föreslagna skogsvårdande verksamheten skall bedrivas, synes mig knappast kunna ingiva några allvarliga betänkligheter. Betesreglering må sålunda endast komma ifråga inom sådant skogsområde, varest delägarna anslutit sig till den ifrågavarande verksamheten och erhållit statsbidrag för utförande av åtgärder för skogsvårdens befrämjande. Det synes mig som om de farhågor som kommit till uttryck i några yttranden i viss mån bottna i missuppfattning av betesregleringsinstitutets innebörd. Det torde böra understrykas, att betesreglering må företagas endast, där betesbehovet för samtliga fastigheter, som äga del i regleringsområdet eller på grund av servitut ha betesrätt därå, kan tillgodoses. Beträffande sådana kreatursägare, som icke äga del i området men som på grund av rådande sedvana i orten nyttjat område till bete, har i viss utsträckning sörjts genom bestämmelserna i 19 § i ägofreds-

lagen. I yttrandena ha även uttalats farhågor att dylika djurägare kunna bli lidande genom betesregleringen. Jag förutsätter emellertid, att redan vid förordnandet om betesregleringsbestämmelsernas tillämpning å det område skogsvårdsplanen avser frågan om betesregleringens ordnande är så klarlagd, att Kungl. Maj:t äger möjlighet att överblicka regleringens konsekvenser för kreatursägarna inom området. Vid ansökningen bör därför erforderlig utredning härom företas. Det finnes således möjlighet för Kungl. Maj:t att, därest Kungl. Maj:t icke anser betesfrågan ordnad på ett tillfredsställande sätt, avvisa framställningen, varefter frågan är förfallen. Givet är att Kungl. Maj:t innan frågan avgöres införskaffar yttrande från förvaltningsutskotten hos landsting och hushållningssällskap samt all i övrigt behöflig utredning. Jag förordar alltså, att i 12 § ägofredslagen upptages ett andra stycke av innehåll, att därest statsbidrag beviljats för utförande av åtgärder enligt sådan skogsvårdsplan, som förut omnämnts, Kungl. Maj:t må på framställning av skogsvårdsstyrelse meddela förordnande, att bestämmelserna om betesreglering må vinna tillämpning inom det område skogsvårdsplanen avser. Detta stadgande medför att en mindre jämkning blir erforderlig i 12 paragrafens nuvarande andra stycke.

De övriga av utredningen föreslagna ändringarna i ägofredslagen anser jag mig icke nu böra förorda till genomförande. De äro icke heller påkallade av den skogsvårdsverksamhet, som här föreslagits.

De nya bestämmelserna i ägofredslagen torde böra träda i kraft den 1 juli 1940.

I enlighet med vad jag nu förordat har inom jordbruksdepartementet upprättats *förslag till lag om ändrad lydelse av 12 § lagen den 2 juni 1933 (nr 269) om ägofred*. Förslaget torde såsom bilaga få fogas vid detta protokoll.¹

En annan fråga, som kräver särskild uppmärksamhet, är på vad sätt skador skola ersättas, som uppkomma till följd av hyggesbränningar. Å ena sidan kan man härvid tänka sig möjligheten att staten ikläder sig riskerna för dessa skador och att den skadelidande sålunda ersättes av statsmedel. En annan utväg är att hos privata försäkringsföretag toges försäkring för ifrågakarande risker. I likhet med utredningen och försäkringsinspektionen anser jag, att sistnämnda utväg i första hand bör prövas. De enskilda bolagen, som ha en organisation för försäkringsfallens reglerande, torde lättare kunna på förhandlingsvägen komma till rätta med de i sammanhang med skadefall uppstående frågorna. Den premie — en krona för varje hektar som hyggesbränningen omfattar — som av bolagen begärts för övertagande av här ifrågakarande risker, torde kunna anses godtagbar. Den ifrågasatta försäkringen avser dels skogsbrandförsäkring, avseende brandskador intill visst belopp å växande skog och skogsmark, dels ock ansvarighetsförsäkring, som avser det ansvar för skadestånd i anledning av annan tillfogad kropp- eller egendomsskada, som åvilar skogsvårdsstyrel-

¹ Denna bilaga, vilken fränsett mindre jämkningar av redaktionell natur är likalydande med det vid propositionen fogade lagförslaget, har här utslutits.

sen eller hos denna anställd person. Såsom utredningen föreslagit synes i kostnaderna för hyggesbränningen böra upptagas den del av premien, som belöper å skogsbrandförsäkringen. Statsbidrag bör sålunda även kunna utgå till dess gäldande. Den del av premien som avser ansvarighetsförsäkringen bör däremot gäldas av skogsvårdsstyrelsen. På sätt utredningen föreslagit synes lämpligt, att skogsvårdsstyrelsen tecknar försäkringen i dess helhet. Delägarna i skogsvårdsområdet böra befullmäktiga styrelsen därtill. Utredningen har ifrågasatt om icke en ändring bör företagas i förordningen om skogsvårdsstyrelser, varigenom styrelserna åläggas att teckna försäkringar av nu ifrågavarande slag. Detta torde emellertid knappast vara erforderligt. Det torde vara tillräckligt, att bland villkoren för att verksamheten skall få bedrivas upptages en bestämmelse om att försäkring skall tecknas. För den händelse skadeersättningen skulle överstiga maximum för ansvarigheten enligt försäkringarna torde på sätt utredningen antytt frågan om gäldandet av överskjutande del av ersättningen få underställas Kungl. Maj:t och riksdagen. Dylika fall torde emellertid med stor sannolikhet komma att bli sällsynta. Det kan förväntas, att skogsvårdsstyrelserna komma att tillse att största försiktighet iakttages vid hyggesbränningar. Dessa torde endast böra ske under uppsikt och ledning av sakkunniga personer. Utredningen har även låtit utarbета förslag till regler och anvisningar för hyggesbränningen.

I enlighet med vad utredningen anfört torde anskaffandet av de erforderliga mängder frö och plantor, som kunna komma att behövas i anledning av den nu föreslagna verksamheten, närmast komma att påvåla skogsvårdsstyrelserna.

Uppenbarligen kommer den nya verksamheten att medföra ökning av de av densamma berörda skogsvårdsstyrelsernas personal- och administrationskostnader. För mötande av dessa kostnader torde, i enlighet med vad utredningen föreslagit och redan nu tillämpas vid andra bidragsformer, skogsvårdsstyrelserna böra erhålla särskilda förvaltningsbidrag. Dessa bidrag böra även avse täckande av styrelsernas kostnader för anskaffning av skogsodlingsmaterial, som kostnadsfritt skall tillhandahållas bidragstagarna.

Såsom jag förut anfört läser icke kunna ifrågakomma att igångsätta den av mig nu förordade verksamheten i den omfattning, som utredningen avsett. Den torde till en början böra få karaktären av försöksverksamhet. Med hänsyn härtill bör en stark begränsning i medelsanvisningen i förhållande till vad utredningen ifrågasatt ske. Såsom inledningsvis anmärkts har å kapitalbudgeten för verksamheten för nästkommande budgetår beräknats ett reservationsanslag av 1,000,000 kronor för detta ändamål. Detta belopp synes lämpligt avvägt och bör enligt min mening nu äskas av riksdagen. Anslaget, som bör erhålla karaktär av reservationsanslag, torde böra upptagas å driftbudgeten under nionde huvudtiteln.

Därest riksdagen bifaller vad jag sålunda förordat, torde det sedermera böra ankomma på Kungl. Maj:t att utfärda erforderliga författningsbestämmelser rörande villkoren för erhållande av statsbidrag från anslaget.

Föredraganden hemställer, att lagrådets utlåtande över förenämnda *föreslag till lag angående ändrad lydelse av 12 § lagen den 2 juni 1933 (nr 269) om ägofred* måtte för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamål inhämtas genom utdrag av protokollet.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan bifaller Hans Maj:t Konungen.

Ur protokollet:

Richard Jobson.

Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd den 4 april 1940.

Närvarande:

justitieråden EKLUND,
LAWSKI,
VON STEYERN,
regeringsrådet HJÄRNE.

Enligt lagrådet den 3 april 1940 tillhandakommet utdrag av protokoll över jordbruksärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 8 mars 1940, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas över upprättat förslag till lag angående ändrad lydelse av 12 § lagen den 2 juni 1933 (nr 269) om ägofred.

Förslaget, som finnes bilagt detta protokoll, föredrogs inför lagrådet av byråchefen för lagärenden i jordbruksdepartementet hovrättsrådet Bertil Fallenius.

Lagrådet lämnade förslaget utan erinran.

Ur protokollet:
G. Lindencrona.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 5 april 1940.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, ERIKSSON, BERGQUIST, ANDERSSON, DOMÖ.

Efter gemensam beredning med chefen för justitiedepartementet och t. f. chefen för finansdepartementet, statsrådet Quensel, anmäler chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Pehrsson-Bramstorp, lagrådets den 4 april 1940 avgivna utlåtande över det den 8 mars 1940 till lagrådet remitterade förslaget till *lag angående ändrad lydelse av 12 § lagen den 2 juni 1933 (nr 269) om ägofred.*

Föredraganden anför:

Lagförslaget har av lagrådet lämnats utan erinran. I förslaget ha vidtagits några jämkningar av uteslutande redaktionell natur. På sätt framgår av vad jag anför i samband med remissen av förslaget till lagrådet torde för Åtgärder för ökad skogsproduktion i Norrland m. m. för budgetåret 1940/41 å driftbudgeten under nionde huvudtiteln böra anvisas ett reservationsanslag å 1,000,000 kronor.

Proposition i ämnet lärer jämlikt § 54 riksdagsordningen kunna avlätas utan hinder av att den för propositioners avlämnande till riksdagen i allmänhet stadgade tid gått till ända.

Föredraganden hemställer,

1) att förenämnda lagförslag måtte jämlikt § 87 regeringsformen genom proposition föreläggas riksdagen till antagande; samt

2) att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att
dels å driftbudgeten under nionde huvudtiteln till *Åtgärder för ökad skogsproduktion i Norrland m. m.* för budgetåret 1940/41 anvisa ett *reservationsanslag* av kronor 1,000,000,
dels ock godkänna de av mig i statsrådsprotokollet för den 8 mars 1940 angivna grunderna för utlämnande av statsbidrag för skogsproduktionens höjande å vissa skogar i Norrland och Dalarna.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Benno Gårdsten.